

İKİNCİ KLASİK DÖNEM PROJESİ

“İslam medeniyetinin İkinci Klasik Dönemi” olarak adlandırılabilen olan h. 7-13. (m. 13-19.) yüzyıllar arası entelektüel birikimin gereği gibi araştırma mevzuu edilmesi ve yaklaşık yedi asırlık bu dönemin ilmi ve fikri boyutlarıyla ortaya çıkarılması hedefiyle Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) tarafından, bünyesinde pek çok alt projeyi ihtiva edecek bir çerçeve proje olan İkinci Klasik Dönem Projesi gündeme alınmıştır. Günümüz tarih yazıcılığında İslam medeniyeti tarihi Moğol istilası sonrası genelde İslam medeniyetinde özeldir İslam düşüncesi ve ilimlerinde gelişmenin inkıtaa uğradığı varsayımıyla yazılmaya çalışılmıştır. Batı’da 19. yüzyılda oluşturulan, sömürgeleşme süreciyle birlikte müslümanlar arasında da yaygınlık kazanan bakış açısı İslam tarihiyle ilgili yargılarımızı eksik bırakmıştır. Neticede İslam tarihi, düşüncesi, sanatı, kurumları, önde gelen şahsiyetleri, literatürü ve olaylarıyla insicamlı bir bütünlük içinde ele alınmamıştır.

Bu alandaki çalışmalarla sadece İslam medeniyet tarihinin bir dönemi değil aynı zamanda insanlık tarihinin çok önemli bir devresi aydınlanmış olacaktır. Bu proje vasıtasıyla İkinci Klasik Dönem’de tartışılan ilmi meseleler yeniden kazanılarak günümüz ilim ve fikir dünyasının gündemi haline getirilecek ve böylece yeni dönemin inşasında, hâlihazırdaki sorunların tespiti, tahli ve halinde geçmiş birikimden azami ölçüde istifade edilmesi sağlanacaktır.

Bu dönemle ilgili çalışmalar kapsamında İslam ilimleri, İslam düşüncesi, İslam bilim tarihi, İslam medeniyetinde beşeri ilimler ve sanat alanlarına dair çalışmaların yanı sıra İslam ile diğer medeniyetler arası mukayeseli çalışmalar yer alacaktır. Gerçekleştirilecek projeler Osmanlı coğrafyası, Sahrâaltı Afrikası, Delhi Sultanlığı döneminden itibaren Hint alt kıtası ve Moğol istilası sonrası Orta Asya ve İran’a yoğunlaşacaktır. Proje kapsamında kataloglama, telif, tahkik, tercüme türünden yayınlar yapılması öngörülmektedir.

-
- M. Sait Özervarlı, *İbn Teymiyye'nin Düşünce Metodu ve Kelâmlara Eleştirisi*, 2008; 2017
Yavuz Köktaş, *Fethu'l-bârt ve Umdetu'l-hârt'nin Metin Tahlihi Açısından İncelenmesi*, 2009; 2020
Fatih Yahya Ayaz, *Memlûkler Döneminde Vezirlik*, 2009; 2017
Halil İnalçık, *Osmanlı İdare ve Ekonomi Tarihi*, 2011; 2018
Tuncay Başoğlu, *Fıkh Usulünde Fahrreddin er-Râzi Mektebi*, 2011; 2014
Adalet Çakır, *Abdülkâdir-i Geylânî ve Kâdirlik*, I-II, 2012; 2021
İslâm Düşüncesinin Dönüşüm Çağında Fahrreddin er-Râzi (ed. Osman Demir-Ömer Türker), 2013
Nüreddin es-Sâbüni, *el-Kıfâye fi'l-hidâye* (thk. Muhammet Aruçi), 2013; (DİB/İSAM ortak yayını) 2019
Nüreddin es-Sâbüni, *el-Müntekâ min ismeti'l-enbiyâ* (thk. Mehmet Bulut), 2013; (DİB/İSAM ortak yayını) 2019
Tarihi'de Tarikatlar: Tarih ve Kültür (ed. Semih Ceyhan), 2015
Semih Ceyhan, *Uç Ptrin Mürsîdi Halvetiyye, Ramazâniyye Kolu ve Kostendilli Ali Alâeddin Efendi*, 2015
Şükrü Maden, *Tefsîrde Hâşiye Geleneği ve Şeyhâde'nin Envârü't-Tenzil Hâşiyesi*, 2015
İstanbul Şer'iyye Sicilleri Vakfiyeler Katalogu (haz. B. Aydın, İ. Yurdakul, A. Işık, E. Kurt, E. Yıldız), 2015
Muhammed el-İsfahânî, *Kitâbü'l-Kavâidi'l-kulliyeye* (thk. Mansur Koçinkağ - Bilal Taşkın), 2017
İslâm İlim ve Düşünce Geleneğinde Kâdi Beyzâvi (ed. Müstakim Arıcı), 2017
İslâm İlim ve Düşünce Geleneğinde Adudüddin el-İcti (ed. Esref Altaş), 2017
Osman Güman, *Nahiv ve Fıkh Usulü İlişkisi*, 2017
Mîrzazâde Mehmed Salim Efendi, *Selâmetü'l-insân fi muhafazati'l-İsân* (thk. Murat Sula), 2018
Tilimsânî, *Medni'l-esmâ'i'l-ilâhiyye* (thk. Orkhan Musakhanov), 2018
Tilimsânî, *Şerhu'l-Fâtıha ve ba'zı sûretü'l-Bakara* (thk. Orkhan Musakhanov), 2018
İSAM Tahkiki Neşir Kılavuzu (haz. Okan Kadir Yılmaz), 2018
Mustafa Bülent Dadaş, *Şeyh Bedreddin: Bir Osmanlı Fakihî*, 2018
Mehmed Fıkhî el-Aynî, *Risâle fi edebi'l-müftî* (thk. Osman Şahin), 2018
Kâsum b. Kutluboga, *Kitâbü Tahriri'l-garib* (thk. Osman Keskiner), 2018
Safedî, *Keşfü'l-esrâr ve hetkü'l-estâr* (thk. Bahattin Dartma), I-V, 2019
M. Taha Boyalık, *el-Keşşâf Literatürü: Zemaşertî'nin Tefsîr Klasığının Etik Tarihi*, 2019
Şeyh Bedreddin, *et-Teshîl Şerhu Letâifü'l-ışârât* (thk. M. Bülent Dadaş), 2019,
Rukneddin es-Semerkindî, *Câmiü'l-usûl* (thk. İsmet Garibullah Şimşek), I-II, 2020
Mahmûd el-İsfahânî, *Tesdidü'l-kavâidi'li şerhi Tecridü'l-akâid*; Cürcânî, *Hâşiyetü'l-Tecrid*; Cürcânî'nin minhûvâtı ve başka hâşiyelerle birlikte (thk. E. Altaş, M.A. Koca, S. Günaydın, M. Yetim), I-III, 2020; I-II, 2021
İbn Nüceym, *Lübbü'l-usûl* (thk. Muhammed Fâl Seyyid eş-Şinkiti), 2020
Signâkî, *et-Tesdid fi şerhi'l-Temhid* (thk. Ali Tank Ziyat Yılmaz), I-II, 2020
M. Âkif Aydın *Osmanlı Hukuku: Devlet-i Aliyye'nin Temeli*, 2020
Mehmet Sami Baga, *İslam Felsefesinde Cism Teorisi: Hîlmetü'l-ayn Geleneği*, 2020
Güllü Yıldız, *Siyerde Şerh-Hâşiye Geleneği: Moğultay b. Kılıç Örneği*, 2020
Mehmet Çiçek, *Müfessir Olarak Ali Kuşçu*, 2021
Ali Kuşçu, *Hâşiyetü Ali el-Kuşçî alâ Şerhi'l-Keşşâf li't-Teftâzânî* (thk. Mehmet Çiçek), 2021
İbn Âbidin, *Şerhu Uktüdi resmî'l-müftî* (thk. Şenol Saylan), 2021
Şeyhülislam Ebussüüd b. Muhammed el-İmâdî, *İrşâdü'l-akli's-selîm ilâ mezâyâ'l-Kitâbi'l-Kerîm* (thk. Mehmet Taha Boyalık, Ahmet AYTEP, Ziyâüddin el-Kalîş, Muhammed İmâd el-Nabulsî), I-IX, 2021
İslam İlim Geleneğinde Nevevi (ed. Nail Okuyucu), 2022
Necmeddin Yüsun b. Ahmed el-Hâst el-Hârizmî, *el-Fetâvâ's-sugrâ* (thk. Abdulhalik Uygur), I-II, 2022
Tenkitli Neşir Kılavuzu (Osmanlı Türkçesi Metinleri İçin) (haz. Berat Açı, Sadık Yazar, Kadir Turgut, Özgür Kavak), 2022

TENKİTLİ NEŞİR KILAVUZU

(Osmanlı Türkçesi Metinleri İçin)

hazırlayanlar

Berat Açıl – Sadık Yazar – Kadir Turgut – Özgür Kavak

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 1083
İSAM Yayınları 247
Başvuru Eserleri Dizisi 53
© Her hakkı mahfuzdur.

TENKİTLİ NEŞİR KILAVUZU (Osmanlı Türkçesi Metinleri İçin)

hazırlayanlar

Berat Açıl – Sadık Yazar – Kadir Turgut – Özgür Kavak

TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)
tarafından yayına hazırlanmıştır.
İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 38 Üsküdar/İstanbul
Tel. 0216. 474 08 50
www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Yayın yönetmeni M. Suat Mertoğlu
Yayın koordinasyon Erdal Cesar
Yayın editörü Mustafa Demiray
İmla İsa Kayaalp
Bibliyografya İsmail Özbilgin
Tasarım Ender Boztürk (iç), Hasan Hüseyin Can (kapak)
Yayın takip Sema Doğan

Bu eser
TDV İslam Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM)
İkinci Klasik Dönem Projesi
kapsamında yayınlanmıştır.

Proje koordinatörü Tuncay Başoğlu

Bu kitap
İSAM Yönetim Kurulu'nun 13.05.2022 tarihli
ve 2022/03 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: Haziran 2022
ISBN 978-625-428-056-6

Kapak görseli: Şemseddin Sivâsî, *Mevlid*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul),
Yazma Bağışlar, 5738, 16^b.

Basım, Yayın ve Dağıtım

TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.
Ostim OSB Mahallesi, 1256 Cadde, No: 11
Yenimahalle/Ankara
Tel. 0312. 354 91 31 Faks. 0312. 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr
Sertifika No. 48058

Açıl, Berat (v.dğr.)

Tenkitle neşir kılavuzu (Osmanlı Türkçesi metinleri için) / haz. Berat
Açıl – Sadık Yazar – Kadir Turgut – Özgür Kavak. - İstanbul ; Ankara :
İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) ; Türkiye Diyanet Vakfı, 2022.
156 s. ; şkl. ; res. ; 23,5 cm. - (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 1083. İSAM
Yayınları ; 247. Başvuru Eserleri Dizisi ; 53)

Dizin ve kaynakça var.

ISBN 978-625-428-056-6

İçindekiler

Kısaltmalar	7
Takdim	9
Teşekkür	11
Önsöz	13

Giriş: Tenkitli Neşrin Tanım ve Amacı	19
---------------------------------------	----

I. Tenkitli Metin Neşrinde İnceleme Bölümü	21
--	----

A. Müellifin Hayatı ve Eserleri	21
B. Tenkitli Neşri Hazırlanan Metnin Tanıtılması	22

II. Tenkitli Metin Hazırlama	25
------------------------------	----

A. Nüsha Tespiti, Tavsifi ve Seçimi	25
i. Nüsha Tespiti ve Tavsifi	25
ii. Nüsha Seçimi ve Şecere Oluşturma	29
a. Müellif Hattı Nüshanın Elde Olduğu Durumlar	29
b. Müellif Hattı Nüshanın Elde Olmadığı Durumlar	31

B. Metnin Yazılması ve Düzenlenmesi	34
-------------------------------------	----

i. Sayfa Düzeni	35
ii. Çeviri Yazı ve İmla	40

C. Metnin Tenkidi	54
-------------------	----

i. Nüsha Farkı-Varyant	55
ii. Varyant Tercih	56
iii. Varyant Gösterimi ve Aparat	59
iv. Metin Tamiri	67

- III. Dil İçi eviri 71
- IV. Notlandırma 75
- V. Kaynak Gösterme, Kaynakça ve Dizin Hazırlama 79
  - A. Kaynak Gösterme ve Kaynakça Oluşturma 79
  - B. Dizin Hazırlama 85
- VI. Lügatçe 87
- VII. Ekler 117
  - EK 1: Basılı Kataloglar ve Dijital Veri Tabanları 117
    - i. Basılı Kataloglar 117
    - ii. Dijital Veri Tabanları 120
  - EK 2: Tavsif rneklere 124
  - EK 3: Tenkitli Neşir şeması 128
  - EK 4: Çeviri Yazı Alfabetesi Kurulum ve Kullanım Rehberi 130
    - i. Kurulum 130
      - a. Windows için 130
      - b. Mac (iOS) için 130
    - ii. Yazım 131
  - EK 5: Sözlükler 133
  - EK 6: Biyografi Kaynakları 136
- VIII. Yararlanılan Kaynaklar 142
- IX. Tenkitli Neşir Hakkında Genel Bibliyografya 145
- X. Dizin 153

Kısaltmalar

- b. bin, ibn
bk. bakımız
DİA *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*
ed. editör
haz. hazırlayan
hş. hicrî-şemsî
Hz. hazreti
İSAM İslam Araştırmaları Merkezi
krş. karşılaştırmız
Ktp. kütüphane, kütüphanesi
nr. numara
nşr. neşreden
s. sayfa
s.nşr. sadeleştirilmiş neşir
sy. sayı
trc. tercüme, tercüme eden
t.y. tarihsiz
vb. ve benzeri
v.dğr. ve diğerleri
y.y. yayın yeri yok

Takdim

Elinizdeki eser TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) tarafından İslam medeniyetinin h. 7-13. (m. 13-19.) yüzyıllar arası birikimini ilmf ve fikrf boyutlarıyla ortaya çıkarma amacıyla yürütölen “İkinci Klasik Dönem Projesi” kapsamında yayımlanmıştır. İSAM ayrıca h. 2-6. (m. 8-12.) yüzyıllar arasına odaklanan “Erken Klasik Dönem Projesi” ile bütöncöl bir perspektiften, geömiş entelektöel mirasımızı gelişim, değişim ve sürekliliği içinde aydınlatmayı ve yeni öalışmalar için sağlam bir zemin oluşturmayı hedeflemektedir.

şu ana kadar farklı türde faaliyet ve yayın öıkıtları olan klasik dönem projelerinin temel uğraş alanlarından biri, söz konusu dönemlerde kaleme alınmış olup önemli bir kısmı hâlâ gün ışığına öıkmayı bekleyen yazma eserlerin ilmf esaslara uygun tenkitli neşridir. Bu türden bir uğraş, ilgili araştırmacıların yetiştirilmesini ve öeşitli alt yapı öalışmalarının ortaya konulmasını gerektirdiğinden, İSAM son on yılda öncelikle Arapça eserlerin neşrine yönelik öeşitli kurslar düzenlemiş ve bu kurslara katılanların kaynak ihtiyacını karşılamak üzere 2018 yılında İSAM araştırmacılarından Okan Kadir Yılmaz tarafından hazırlanan *İSAM Tahkikli Neşir Kılavuzu*'nu yayımlamıştır.

Arapça'nın yanı sıra Osmanlı Türköesi de, beşerf ve tabii ilimlerden dinf ilimlere kadar farklı alanlarda öok sayıda metnin kaleme alındığı önemli bir İslam költür dili olduğundan, proje kapsamında ihmal edilemeyecek bir önemi haizdir. Bu dildeki yazma eserlerin neşri konusunda ölkemizde yürütölen öalışmaların -yaklaşık bir asra yakın geömişe sahip olsa da- dağınık bir görönüm arzettiği ve kılavuz niteliğinde bir kaynağın henüz ortaya konulamadığı bilinmektedir. İşte hem genel anlamdaki bu eksikliği gidermek hem de merkezimizin 2017 yılından itibaren Osmanlı

Türkçesi ile yazılmış eserlerin neşri konusunda düzenlediği kurslar için uygulamaya yönelik bir metne/el kitabına duyduğu ihtiyacı karşılamak amacıyla elinizdeki kılavuzun yayımlanması gündeme gelmiştir.

Türkiye’de metin neşrine yönelik son bir asırda oluşan birikimi derli toplu ifade eden ve farklı alanlardan metinlerin neşrinde uygulanabilir bir yöntem sunmayı hedefleyen bu kılavuz, önümüzdeki günlerde dördüncüsü düzenlenecek “Osmanlı Türkçesi Tenkitli Neşir Kursu” vesilesiyle yayıma hazırlanmıştır. Böylece kılavuzun sadece kurs katılımcılarına değil, İSAM’ın Türkiye’deki genel ilmi çitanın yükseltilmesi misyonu çerçevesinde edebiyat, tarih ve ilahiyat başta olmak üzere farklı alanlardan Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmış metinlerin neşrine ilgi duyan herkese rehberlik etmesi hedeflenmiştir. “Tenkitli Metin Neşrinde İnceleme Bölümü”, “Tenkitli Metin Hazırlama”, “Dil İçi Çeviri”, “Notlandırma” ve “Kaynak Gösterme, Kaynakça ve Dizin Hazırlama” şeklinde beş ana bölümden oluşan çalışmanın sonuna eserde geçen terimlerin açıklandığı bir lügatçe de ilave edilmiştir. Ayrıca “Ekler” başlığı altında yazma eserlerin nasıl tavsif edileceğini gösteren örneklere, tenkitli neşrin aşamalarına dair bir şemaya, tenkitli neşirde ihtiyaç duyulacak matbu/dijital kaynaklara ve donanımlara yer verilerek araştırmacıların istifadesi arttırılmaya çalışılmıştır. Çalışma, alana dair hazırlanmış genel bibliyografya ile sona ermektedir.

Elinizdeki çalışma kurumumuzda “Osmanlı Türkçesi Tenkitli Neşir Kursu”nun düzenlenmesinde başından itibaren büyük emekleri bulunan Berat Açıl, Sadık Yazar, Kadir Turgut ve Özgür Kavak hocalarımız tarafından hazırlanmıştır. Bu vesile ile özellikle kendilerine ve tenkitli neşir kurslarına katılarak bu birikimin oluşmasında hissesi olan bütün hocalarımıza şükranlarımızı sunarız. Ayrıca yayın aşamasında bu eserin ortaya çıkmasında katkısı bulunan İSAM mensuplarının yanı sıra bu kitapta kullandığımız görsellerin çoğunu sağlayan ve yürüttüğümüz klasik dönem projeleri kapsamında ihtiyaç duyduğumuz yazmaların temininde desteğini esirgemeyen Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı’na da özellikle teşekkür ederiz.

Bu kılavuzun İSAM’da oluşturmaya çalıştığımız tenkitli neşir kitaplığına muhkem bir temel ve usul sağlaması dileği ile...

11 Haziran 2022

Prof.Dr. M. Suat Mertoğlu

İSAM Yayın Kurulu Başkanı

Teşekkür

Türkiye üniversitelerinde Osmanlı Türkçesi ile yazılmış metinlerin tenkitli neşrine yönelik yüzyılı aşkın süredir yapılan çalışmalarla ilmî bir birikim oluşmuştur. Bununla birlikte söz konusu birikim derli toplu bir kitap formatında bir araya getirilebilmiş değildir. Hal böyle olunca farklı disiplinler ve mahfiller kendi bakış açlarına uygun, tutarlı bir sistem geliştirmeye çalışmışsa da herkesin ittifak edebileceği bir yöntem geliştirememiştir. Bu ihtiyaçtan hareketle dönemin TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) başkan yardımcısı M. Suat Mertoğlu'nun teklifi üzerine İSAM'da 2017 yılında ilk aşamada "Osmanlı Türkçesi Tenkitli Neşir Kursu" başlıklı, katılımcılara Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmış yazma eserlerin tenkitli neşri (edisyona kritik) konusunda ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik bir program düzenlemeye karar verdik. İki hafta sürecek kursları her sene tekrarlayarak Osmanlı Türkçesi ile yazılmış metinlerin tenkitli neşrine yönelik farkındalığı yaymayı hedefledik.

Önceleri Osmanlı Türkçesi metin neşri daha ziyade edebiyat ve tarih alanıyla sınırlı iken son yıllarda Osmanlı ilim ve düşünce mirasına yönelik hemen her disipline akademisyenin artan ilgisi farklı disiplinlere ait metinlerin neşirini de gündeme taşıdı. Bu yüzden ilmî faaliyetlerinde Osmanlı Türkçesi'ni kullanan disiplinleri temsil etmeyi ve neşir konusunda onlara kılavuzluk etmeyi amaçlayan dersleri kurs programına dahil ederek yelpazeyi geniş tutmaya çalıştık. Bu bağlamda çok kıymetli birçok hocamız

bize katkı sundu. Kursun başından beri hem verdikleri derslerden hem de kurstaki birikimin bir kılavuza dönüşmesi noktasındaki teşvikleri ve yol göstericiliklerinden dolayı hocalarımıza ayrı ayrı teşekkür ederiz: Abdülkadir Özcan, Ahmet Tanyıldız, Ali Emre Özyıldırım, Ali İhsan Akçay, Bilal Kemikli, Bilgin Aydın, Ender Boztürk, Ersen Ersoy, Esmâ Şahin, Hanife Koncu, Hatice Aynur, Hayati Develi, Hilal Kazan, İhsan Fazlıoğlu, Kenan Özçelik, M. Fatih Köksal, Muhammet Nur Doğan, Muhsin Macit, Mustafa İsen, Mustafa Birol Ülker, Mustafa Koç, Mustafa Özağaç, Mücahit Kaçar, Nihat Öztoprak, Olcay Kocatürk, Orhan Bilgin (İsimler alfabetik olarak sıralanmıştır).

Osmanlı Türkçesi Tenkitli Neşir Kılavuzu aslında İSAM'da tertip edilen kurslarda katılımcılara rehberlik etmek üzere hazırlanmaktaydı, fakat ihtiyacın genel olduğu düşüncesinden hareketle neşredilmesinde fayda olduğu sonucuna vardık. Kılavuzun son halini okuyup değerlendiren bütün hoca, meslektaş ve arkadaşlarımıza da minnettarız: Ahmet Sururi, Ahmet Tanyıldız, Ali Emre Özyıldırım, Ercan Alkan, M. Fatih Çalışır, Fatma Sabiha Kutlar, Furkan Öztürk, Göker İnan, Günay Kut, Hatice Aynur, İsmail E. Erünsal, İsmet İpek, Kenan Özçelik, M. Fatih Köksal, Mustafa Tahralı, Mücahit Kaçar, Okan Kadir Yılmaz, Orhan Ençakar, Mehmet Arıkan. Ayrıca Windows işletim sistemi için transkripsiyon sistemini geliştiren ve sunan Talat Öncü'ye teşekkür ederiz.

Tenkitli Neşir Kılavuzu'nun fikir aşamasından yayımlanmasına kadarki süreçte verdikleri destek için M. Suat Mertoğlu, Tuncay Başoğlu ve onların şahsında İSAM yönetimine müteşekkirimiz. Kılavuzun yayım aşamalarındaki kıymetli katkılarından dolayı Mustafa Demiray, Erdal Cesar ve İSAM Yayınları'na teşekkür ederiz.

Hazırlayanlar

Önsöz

Matbaanın yaygın olarak kullanılmaya başlaması sonrasında kaleme alınan metinler için de geçerli olmakla beraber, daha çok matbaanın yaygınlaşması öncesinde, elle yazılan (yazma) eserleri metin tenkidi sürecinden geçirerek, müellifin elinden çıkmış olması muhtemel metne ulaşmayı hedefleyen tenkitli neşir (*édition critique*, *edisyon kritik*, *tahkik*) ameliyesi, uzun bir tarihe sahip, meşakkatli, ilmî bir faaliyettir. Yazma bilimindeki araştırmalar, tenkitli neşir çalışmalarının temelini oluşturan “asıl metne ulaşma” ve “nüshalar arası ilişkileri belirleme”ye yönelik sorunların tenkitli neşir teorisinin gelişmesinden önceki dönemlerden beri farkında olduğunu ve bunların çözümüne yönelik arayışların varlığını ortaya çıkarmıştır.

Tenkitli neşir; nüsha tespiti, nüsha mukayesesi, nüsha şeceresi oluşturma, nüshalar arasındaki farkların belirtilmesi, metin tenkidi, metin tamiri, dil içi çeviri ve notlandırma gibi aşamalardan oluşan zor bir süreçtir. Bu sebeple tenkitli neşri, bir alfabede yer alan harflerin bazı özel işaretler ilavesiyle başka bir alfabenin karakterlerine çevrilmesi anlamına gelen *çeviri yazı*dan ibaret sanmak aldatıcı olacaktır. Çeviri yazı, önemli olmakla birlikte tenkitli neşir sürecinde uygulanan birçok aşama ve yöntemden sadece biri olup tenkitli neşrin kusursuza yakın bir şekilde gerçekleştirilmesini temin etmeye yarayan bir araç olarak düşünülmelidir.

Metin tenkidi genellikle elde birden çok nüshası bulunan metinlere uygulanmakla beraber sadece tek nüshasına erişilebilmiş

metinler için de geçerli bir yöntemdir. Zira metin tenkidinin amacı, metnin müellifin elinden çıkmış haline ulaşmak için nüshalar arasındaki akrabalık ilişkilerini belirlemekle sınırlı olmayıp aynı zamanda metnin anlam dünyasını eksiksiz olarak ortaya koyma çabasını da kapsar.

Tenkitle neşrin temel gayelerini güden ilk uygulamalar, İslam medeniyetinde başta hadis metinleri olmak üzere farklı metinlerin nüsha ve rivayetleri karşılaştırılarak yapılmıştır. İlk versiyonları elde bulunmayıp tercümelerinde de zamanla ciddi bozulmaların olduğu bilinen klasik Yunan metinleri ile Kitâb-ı Mukaddes'in yeniden inşasına yönelik olarak yapılan çalışmalar da bu amaca matuftur. Mezkûr uygulama ve çalışmalar neticesinde, yakın yüzyıllarda daha sistemli hale getirilen tenkitli neşir yöntemi İslam medeniyet havzasında üretilen yazmaların neşri için de kullanılmaya başlanmıştır.

20. yüzyılda *stemmatik* yönteminin de revaç bulması ve yöntemin bir nazariye biçimine evrilmesinin katkısıyla daha ileri bir merhaleye taşınan tenkitli neşir çalışmaları, çoğunlukla müellif nüshası kayıp metinleri yeniden inşa etmeyi amaçlamaktadır. Bu durumda, söz konusu yöntemin iki temel varsayımından söz edilebilir: İlki, uygulandığı metinlerin binlerce yıl öncesine ait oluşu; ikincisi ise dinî metinlerin asıllarının büyük oranda yok olduğu/tahrif edildiği kabulüdür. Bu iki varsayım her telif geleneği için doğru değildir. Özellikle Osmanlı Türkçesi metinleri hesaba katıldığında elimizdeki metinlerin Batı'daki kutsal ve antik metinlere nispetle günümüze daha yakın zamanlarda yazıldığı görülür. Ayrıca İslam medeniyetinde oluşturulmuş bazı metinlerin müellif hattı nüshalarına ulaşılabilen; eserlerin ilk versiyonları ile mevcut nüshaları arasında, tenkitli neşir ameliyesini neredeyse imkânsız kılan geniş bir zaman aralığı çoğunlukla bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu tür metinlerde tenkitli neşrin amacına ulaşmak daha muhtemeldir.

Yüzyılı aşkın bir süredir Osmanlı Türkçesi metinlerine yönelik tenkitli neşir çalışmaları yapılmaktadır. *Tenkitle Neşir Kılavuzu* da

bu çalışmalar neticesinde oluşmuş birikimi derleyip daha sistemli şekilde sunan bir yöntem önermektedir.

Tenkitli Neşir Kılavuzu, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış her türden metnin neşredilmesine kılavuzluk etmek amacıyla hazırlanmıştır. Edebiyat, tarih ve ilahiyat başta olmak üzere farklı alanların araştırma sahalarına giren metinlerin neşredilmesine yönelik farklı uygulamalar bulunmaktadır. Elinizdeki kılavuz bu uygulamaları dikkate alarak hazırlanmış olup yapılanması, bölümlenmesi ve teklifleri ile söz konusu farklı uygulamaları karşılayacak ve birleştirecek şekilde telif edilmeye çalışılmıştır.

Mevcut Osmanlı Türkçesi metin neşirlerini tahlil ettiğimizde yaklaşım farklarının yanı sıra çeviri yazı sisteminin de ayrışmalarda belirleyici rol oynadığı sonucuna vardık. Bu doğrultuda metinlerin anlam boyutu dahil olmak üzere bütün filolojik özelliklerini yansıtmak amacıyla tam transkripsiyon kullanan yaklaşım ile metinlerin daha ziyade anlamlarına odaklanan ve hafif (kısmi/yarım) transkripsiyon kullanan yaklaşımın başat iki tarz olduklarını müşahede ettik. Bundan mütevellit, kılavuzda ikili bir çeviri yazı sistemi önerisinde bulunduk. Metnin anlamıyla beraber bütün filolojik özelliklerini yansıtmak isteyen araştırmacılar için tam transkripsiyon alfabesini, metnin daha çok anlamına odaklanan ve çeviri yazıyı gerektiği yerde, anlam karışmalarını engellemek üzere kullanmayı tercih eden araştırmacılar için ise hafif transkripsiyon alfabesini önerdik. Verilen örneklerin çeviri yazılı halleri birer tablo içinde gösterilmiş olup metinlerin tam transkripsiyonlu biçimleri tablonun sol tarafında, hafif transkripsiyonlu biçimleri ise tablonun sağ tarafında sunulmuştur. Dolayısıyla elinizdeki kılavuz tek bir metin olarak tasarlanmış olmakla beraber iki ayrı usulü içinde barındırmaktadır. Çeviri yazı dışında iki usulün ayrıştığı birkaç hususta, önerilerin birini metinde anlatıp diğerini dipnotta aktarma yoluna gittik. Böylece kılavuzun yapısını değiştirmeden iki ayrı uygulamayı tek bir metinde sunmaya çalıştık.

Kılavuzda ayrıntılı bir şekilde açıklanan kimi hususların daha iyi anlaşılmasını temin etmek üzere örnekleme yoluna gidilmiştir. Bu

amaçla, yazmalardan ya da neşredilmiş metinlerden örnekler bazı tasarruflarla birlikte kullanılmıştır. Bu kılavuzda takip edilen usule uygun olarak bu örnek metinlerin alındığı kaynaklara dair künye bilgilerine “Yararlanılan Kaynaklar” kısmında yer verilmiştir. Çeviri yazıda tam ve hafif transkripsiyonun kullanılabilmesine dair alınan kararın bir sonucu olarak, elden geldiğince her bir örneğin iki farklı çeviri yazı usulünce de gösterimini sunmaya çalıştık.

Kılavuzda Osmanlı Türkçesi’nin farklı dönemlerindeki telaffuzunu yansıtmak üzere iki farklı imla kullanılmıştır. Klasik Osmanlı Türkçesi dönemi kabul edilen 17. yüzyıl sonuna kadar olan dönemde yazılmış metinlerden seçilen örneklerin yazımında klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır. Her ne kadar kimi tartışmalı hususları içinde barındırsa da 18. yüzyılla birlikte Osmanlı Türkçesi’nin imlasında kimi değişimlerin meydana geldiği kabul edilmektedir. Bu sebeple bu dönem ve sonrasında kaleme alınmış metinlerden seçilen örneklerin imlasında büyük oranda günümüz Türkçesi imlası kullanılmıştır. Kılavuzda her bir örneğin ait olduğu dönem ayrıca belirtilmiştir.

Kılavuzun metni kadar ekler kısmı da araştırmacıya faydalı ve yardımcı olacak şekilde hazırlanmıştır. Bu kabilden olmak üzere kılavuzda kullanılan terimlerin daha iyi anlaşılabilmesi için metnin sonuna bir “Lügatçe” eklenmiştir. Bu lügatçe, genel bir tenkitli neşir veya yazma eserler lügatçesi olmayıp sadece bu kılavuzda kullanılan terim ve kavramların tariflerini vermek üzere eklenmiştir. Dolayısıyla tenkitli neşir veya yazma eserlerle ilgili olmakla beraber kılavuzda yer almayan kimi terim ve kavramlara tabii olarak lügatçede de yer verilmemiştir.

Nüsha tespiti için yapılacak araştırmalarda kolaylık sağlamak amacıyla “Basılı Kataloglar ve Dijital Veri Tabanları”na yönelik bir liste eklenmiştir. Buradaki katalog ve veri tabanları, dünyadaki bütün yazmaları kapsamamakla birlikte Türkçe yazma barındıran katalog ve veri tabanları için iyi bir başlangıç noktası sayılabilir.

Nüsha tespitini kolaylaştıracak katalog ve veri tabanlarına yönelik bir ekten sonra nüsha tavsifinin nasıl yapılacağını örneklemek

üzere “Tavsif Örnekleri” adı altında iki adet nüsha tavsifi örneği barındıran bir ek sunulmuştur. Bununla, her nüshanın farklı özellikleri olmakla beraber, araştırmacının bir nüshayı nasıl tavsif edeceğine dair yol gösterici olduğuna inandığımız örnekler sunmayı hedefledik.

Kılavuzun önemli eklerinden biri de “Tenkitli Neşir Şeması”dır. Bu şema, araştırmacıların neşrin kaç kısımdan müteşekkil olduğunu, her bir kısımda hangi aşamaların bulunduğunu, bu aşamalarda neler yapılması gerektiğini ve bunları yapabilmek için ne gibi kaynakların kullanılması lazım geldiğini bir bakışta anlayabilmelerini temin etmeyi amaçlamaktadır. “Tenkitli Neşir Şeması”, aynı zamanda bir kontrol çizelgesi olarak da kullanılabilir. Böylece araştırmacı tenkitli neşrin herhangi bir aşamasında elindeki şemaya müracaat ederek doğru yolda olup olmadığını, neleri doğru yaptığını, hangi hususlarda eksikleri olduğunu kendi başına kontrol edebilecektir.

Kılavuzun ekler kısmına bir “Yararlanılan Kaynaklar” bir de “Genel Bibliyografya” eklenmiştir. Adlarından da anlaşılacağı üzere ilki bu kılavuz hazırlanırken zaman zaman başvuru ve kimi hususlar açıklanırken faydalanılan kaynakları muhtevindir. İkincisi ise, kuşatıcı olmamakla beraber, tenkitli neşre dair olmak üzere kaleme alınmış önemli bazı eserleri içermektedir. Bu iki ek, tenkitli neşir konusunda daha fazla okuma yapmak ve derinleşmek isteyen okur ve araştırmacılara yardımcı olacağı düşüncesiyle kılavuzun sonuna dahil edilmiştir.

Kılavuzun ekler kısmında hem Windows hem de iOS işletim sistemleri için çeviri yazı alfabesinde bir standart sağlayabilmek amacıyla “Çeviri Yazı Alfabesi Kurulum ve Kullanım Rehberi”ne yer verilmiştir. Böylece tenkitli neşrin metin tesisi aşamasında farklı çeviri yazı programlarına ve fontlarına gerek olmaksızın kolay çalışmayı, yaşanacak muhtemel uyumsuzlukların önüne geçmeyi ve bu konuda da bir birlik sağlamayı amaçlıyoruz.

İSAM’da düzenlediğimiz Osmanlı Türkçesi Tenkitli Neşir Kursları, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış metinlerin neşrinde farklı usullerin

varlığını gösterdiği gibi bu alanda ilmi açıdan herkese hitap edebilecek bir kılavuz ihtiyacını da ortaya koymuştur. Edebiyat, tarih ve ilahiyat alanları başta olmak üzere Osmanlı Türkçesi'yle yazılmış metinleri neşreden akademisyen ve araştırmacılara yol göstereceğini umduğumuz bu kılavuz, yöntem birliği konusunda atılmış bir ilk adım addedilmelidir. Neşir yapmak isteyen araştırmacılara yardımcı olmak üzere bu kılavuzun düzeni ve içindekiler tablosu, hazırlanacak tenkitli neşir için örnek olacak şekilde sıralanmıştır. Dolayısıyla bu kılavuzun içindekiler tablosu, nihai neşrin içindekiler tablosuna denk olacak şekilde tasarlanmıştır.

Giriş: Tenkitli Neşrin Tanım ve Amacı

“Tenkitli neşir (edisyon kritik)”, bir metnin bütün nüshalarını toplayıp bunların akrabalık ilişkilerini belirledikten sonra seçilen nüshalardan hareketle müellifin kaleminden çıkmış olabilecek asıl ya da buna en yakın metni inşa edip neşre hazırlama ameliyesine denir. Tenkitli neşir çalışması bütün nüshaları tavsif etmenin ve mukayese edip farklarını aparatta göstermenin yanı sıra müellife, esere, metne, nüshalara ve konuya dair araştırmalar yapıp gerekli yerlerde açıklayıcı notlar eklemeyi de kapsar.

Tenkitli neşir ameliyesinin asıl amacını neşredilecek metnin inşası oluşturur. Bu amaç doğrultusunda tenkitli neşri yapılmasına karar verilen metnin yazma ve matbu nüshalarını tespit etmek amacıyla bizzat yazma eser kütüphanelerinde araştırmalar yapmak, yazma ya da matbu eserlerin basılı veya çevrim içi kataloglarını taramak gerekir. Tespit edilen her bir nüshanın tavsif edilmesi de tenkitli neşir ameliyesinin önemli ve kritik aşamalarından birini teşkil eder. Nüshaların tavsifi ve birbirleri ile mukayesesi neticesinde elde edilen bilgiler sayesinde nüshalar arasındaki akrabalık ilişkileri belirlenip bir şecere oluşturulur. Şecere oluşturmak mümkün olmadığında nüshalar gruplandırılıp temsilci nüshalar seçilir. Bundan sonra seçilen nüshalardan hareketle tenkitli metin kurulur. Bu aşamada metnin bağlamı, biçimsel ve şiirsel özellikleri gibi hususlar göz önünde bulundurularak nüsha farkları arasında tercihler yapıp metin inşa edilir. Özellikle tek

nüsha üzerinden hazırlanan neşirlerde önem arzeden metin tamiri de metnin inşasında tenkitli neşrin amaçları arasında yer alır. Bu amaç doğrultusunda, tenkitli neşri hazırlanan metnin eksik veya yanlış olduğu tespit edilip mevcut nüshalarından hareketle tamamlanamayan kısmında, eksikliği tamamlamak veya yanlışlığı düzeltmek amacıyla belirli karinelere hareketle nâşir tarafından metne müdahale edilir.

Tenkitli neşrin bu asıl amaçları yanında inşa edilen metnin kültür tarihi ve ait olduğu disiplin içinde konumlandırılması ve anlamının geniş kesimler tarafından erişilebilir kılınması gibi tali amaçlarından bahsetmek de mümkündür. Bu doğrultuda tenkitli neşri hazırlanan metin ayrıntılı olarak tanıtılıp müellifin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilir. Neşri yapılan Osmanlı Türkçesi metinlerinin farklı disiplinlerdeki araştırmacılarla genel okur tarafından da rahat anlaşılıp istifade edilebilmesi amacıyla dil içi çevirileri yapılır.

Kurulan metnin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla âyet, hadis, kelâmıkibar gibi iktibaslar, özel adlar, kavramlar ve metnin anlaşılmasında önemli olan diğer hususları notlandırmak da tenkitli neşrin aşamalarındandır. Ayrıca neşredilen metinden âzami düzeyde istifadeyi mümkün kılmak amacıyla metinde geçen özel adlar ve kavramlar dizinleri başta olmak üzere gerekli görülen diğer hususlarla ilgili dizinler hazırlanabilir.

I. Tenkitli Metin Neşrinde İnceleme Bölümü

Tenkitli neşrin ilk aşaması inceleme bölümü olup burada yayına hazırlanan metnin müellifi ve eserleri hakkında bilgi verilir, tenkitli neşri hazırlanacak metin tanıtılıp ilgili olduğu konu ve ilim dalı bakımından önemi ve özellikleri ayrıca anlatılır. Bunun amacı, hazırlanacak metnin kültür tarihi ve ait olduğu disiplin içinde konumlandırılması noktasında okura yardımcı olmaktır.

A. Müellifin Hayatı ve Eserleri

Eseri neşredilecek müellifin hayatı hakkında bilimsel çalışma olup olmamasına göre iki farklı anlatımdan biri tercih edilir.

Müellifin biyografisi eğer bilimsel bir çalışmaya konu olmamışsa, neşrin elden geldiğince ayrıntılı bir biyografi oluşturması beklenir. Bu amaçla klasik biyografik ve bibliyografik kaynaklar, müellifin eserleri, arşiv belgeleri başta olmak üzere neşrin müellif ile doğrudan ilgili kaynaklara müracaat etmesi gerekir. Aynı şekilde neşrin, biyografisi hazırlanacak müellifle ilgili dolaylı kaynakları da taraması beklenir.

Müellifin biyografisi oluşturulurken varsa ismi, soy ismi, künyesi, lakabı, mahlası, nisbesi vb., doğumu, ailesi, çocukları, ölümü, eğitimi, seyahatleri, hocaları, icra ettiği görevler, etkisi (talebeleri, halifeleri vb.) kültürel ve siyasi çevresi vb. temel biyografik bilgilerin derlenip sunulmasına dikkat etmek gerekir. Mezkûr bilgiler mümkün olduğunca yukarıda belirtilen sıra ile verilir.

Müellifin hayatı hakkında mevcut bir ya da birden fazla bilimsel çalışma varsa, nâşirin eldeki literatürü değerlendirerek mümkün oldukça muhtasar bir biyografi oluşturup ayrıntılı bilgi için bu kaynaklara atıfta bulunması beklenir. Ayrıca neşredilen metinden ya da başka kaynaklardan elde edilen yeni bulgular mevcut bilgilere eklenir.

Müellifin neşredilecek eseri dışındaki eserleri, mevcut literatürden hareketle biyografik ve bibliyografik kaynaklar, yazma eserlerin basılı ya da dijital katalogları ve konuyla ilgili yapılmış bilimsel çalışmalar gibi kaynaklar taranarak tespit edilir. Tespit edilen her bir eser hakkında şu bilgilere yer verilir: Ana hatlarıyla konusu, bölüm sayısı, yazılış tarihi, yaklaşık yaprak sayısı, manzum ise beyit sayısı, vezni, bütün alfabelerdeki baskıları, tercümeleri, şerhleri ve eseri konu edinen çalışmalar. Ayrıca eser veya müellifi ile ilgili hatalı veya tartışmalı bilgiler de tashih edilir. Bunun için ilgili bilimsel çalışmalardan yararlanır. Bu mümkün olmadığında tespit edilen eser(ler)in yazma nüshaları ile Arap harfli baskıları görülüp -varsa- sebep-i telif ve hâtime bölümleri ile ferağ kaydından hareketle yukarıdaki söz konusu bilgiler derlenmeye çalışılır.

Üzerinde yapılan güncel çalışmalara atıfla, tanıtımı yapılan eser(ler)in nüsha sayısı hakkında bilgi verilir. Bu eser(ler) hakkında bilimsel bir çalışma yapılmamışsa (www.yazmalar.gov.tr) ve İSAM Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı (<http://ktp.isam.org.tr/>) gibi çevrim içi bazı veri tabanları kullanılarak eserlerin nüshalarına dair malumat verilir. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı tarafından geliştirilip kuruma bağlı okuma salonlarından erişime sokulan Yazma Eserler Portalı'nın kullanılması da nihai nüsha sayısının tespiti açısından dikkate alınmalıdır.

B. Tenkitli Neşri Hazırlanan Metnin Tanıtılması

1. Hangi ilim dalında ve muhtevada olduğu farketmeksizin tenkitli neşri hazırlanan metnin tanıtımıyla ilgili -müellifin diğer eserleri hakkında verilen bilgilere kıyasla ayrıntılı olarak- aşağıdaki temel hususlara yer verilmesi beklenmektedir:

- a. Eserin müellife aidiyeti
  - b. Eserin isminin tespiti veya -tespit edilemediyse- nâşirin eseri isimlendirmesi
  - c. Eserin telif sebebi
  - d. Eserin ithaf bilgisi
  - e. Eserle ilgili başlama, bitirme tarihi ve yer bilgisi
  - f. Eserin muhtevası
  - g. Eserin kaynakları (eser ve şahıs)
  - h. Eserin dahil olduğu ilim dalı içerisindeki yeri ve önemi
  - i. Eseri konu edinen tercüme, şerh, haşiye, ihtisar ve benzeri çalışmalar
  - j. Esere dair literatür taraması ve değerlendirmesi (Eseri konu edinen çağdaş/ikincil literatüre dair malumat verilmesi. Eserin farklı dillere tercüme edilip edilmediği hususu da burada ele alınır).
- 1.a.** Bunun yanında eserin ilgili olduğu konu ve ilim dalı bakımından öneminin ve özelliklerinin anlatıldığı aşağıdaki gibi hususlara da yer verilmesi beklenir:
- a. Dil ve imla özellikleri
  - b. Vezin ve kafiye kullanımı
  - c. Belagat ve üslup özellikleri
  - d. Tarihsel bağlamı
  - e. Tercüme özellikleri
- 2.** İnceleme ve notlandırma kısmında Arap harfli metinlerden yapılacak iktibaslar, kılavuzun sonraki bölümlerinde ayrıntılı bir şekilde açıklanacak olan metin neşri kurallarına göre yazılır ve dizilir.

II. Tenkitli Metin Hazırlama

Tenkitli metin aşamaları aşağıda görüleceği gibi nüsha tespiti, tavsifi, seçimi; metnin çeviri yazı (transkripsiyon) alfabetisiyle yazımı, varyant gösterimi, metin tamiri, dil içi çeviri ve notlandırmadan oluşmaktadır. Bununla birlikte dizin(ler), kaynakça ve gerektiğinde lügatçe de tenkitli neşrin tamamlayıcı unsurlarıdır.

A. Nüsha Tespiti, Tavsifi ve Seçimi

Neşri yapılacak metnin nüshalarının tespiti, tavsifi ve seçimi aşağıda gösterildiği gibi yapılır.

i. Nüsha Tespiti ve Tavsifi

1. Neşri yapılacak metnin bütün nüshaları tespit edilir. Nâşirin bu safhada EK 1'deki listede yer alan basılı kataloglar ile dijital veri tabanlarını taraması gerekir.
2. Tespit edilen bütün nüshalar, EK 2'de yer alan örneklere uygun olarak tavsif edilir.¹ Tespit edilen nüshanın tavsifi yapılırken şu bilgilere yer verilmeye çalışılır:
  - 2.1. Nüshanın bulunduğu kütüphanede yer aldığı bölüm/koleksiyonun adı, demirbaş numarası, nüshanın varak sayısı² veya -bir mecmua içinde ise- bulunduğu sayfa aralığı.

••••••••••

1 Tebyiz edilmiş müellif nüshası elde ise, nüsha tavsiflerinin ayrıntılı olmasına gerek yoktur. Bununla birlikte tenkitli neşir gayesinin yanı sıra başka amaçlar da güden çalışmalarda bütün nüshalar ayrıntılı olarak tavsif edilebilir.

2 Eserin başladığı yapraktan önce ve tamamlandığı yapraktan sonra yer alan

2.2. Sayfa numarasıyla birlikte nüshanın başından ve sonundan cümle/beyitler. Bu alıntılar tavsif edilecek ilk nüshada verilir, farklı olmadığı müddetçe diğerlerinde tekrarlanmaz; bu cümle/beyitlerin geçtiği ilk nüshaya referans verilir.

2.2.1. Eserin baş tarafından bu alıntılar yapılırken özellikle mensur metinlerde sıklıkla görülebilen kalıp hamdele ve salvele cümleleri kısaltılarak³ yazılır ve eserin baş kısmını diğer eserlerden **tefrik eden** ibare ve cümleler kaydedilmeye çalışılır. Mümkünse eserin ve müellifin adının zikredildiği ve konunun başladığı yerden cümleler gerekirse kısaltılarak alıntılanır.

2.2.2. Sonunda da asıl metnin bitiş cümleleri yazıldıktan sonra, ferağ (telef ve/veya istinsah) kaydı, tarih ve hâtime gibi kısımlar kısaltılarak verilmelidir.

2.3. Yapılacak neşirde, esere dair tespit ve kabul edilen aşağıdaki bilgiler tavsifi yapılacak nüshada farklı olursa ayrıca kaydedilir:

- a) Eserin ve müellifinin adı,
- b) Tercüme, şerh, haşiye, ihtisar türü eserlerde kaynak metnin ve müellifinin nüshada kayıtlı adı,
- c) Hicri ve miladi olarak telif tarihi.

2.4. Nüshanın istinsahı ile ilgili olarak; müstensihin adı, hicri ve miladi olarak istinsah tarihi, yeri ve istinsah kaydında yer alan diğer bütün bilgiler verilmelidir.

2.4.1. Kimi yazmalarda mevcut nüshanın kendisinden kopya edildiği kaynak nüshanın istinsah bilgileri de yer alabilmektedir; nâşirin bu bilgileri de birbirinden ayırt ederek açıkça belirtmesi beklenir. Nüshada bir önceki istinsah

.....

fihrist ve vikaye yaprakları esere dahil kabul edilmedikleri için -daha önce numara verilmemişse- Romen rakamlarıyla numaralandırılır.

- 3 Kısaltmaktan kasıt, metni özetlemek değildir. Bunun yerine metnin söz dizimini bozmadan, eksiltelen ibarelerin yerine (...) işareti konulmak suretiyle dua cümlelerinin eksiltildiği olarak yazılması kastedilmektedir.

kaydı tek başına yer alabileceği gibi önceki ve eldeki nüshanın istinsah kayıtları aynı anda yer alıyor da olabilir. Bu iki kaydın birbirine karıştırılmaması gerekir.

- 2.5. Nüshanın yaprak (varak), -nüsha üzerinde yaprak yerine sayfa numarası kayıtlı olanlar için- sayfa, satır ve sütun sayısı, yazı çeşidi, dış ve iç ölçüsü (kâğıt ve yazı alanı), kâğıt ve cilt özellikleri, tezyini hususlarla (mürekkep, cetvel, cilt, tezhip, minyatür vb.) tahrip durumu hakkında bilgi verilerek nüshanın fiziksel tavsifi yapılır.⁴
- 2.6. Nüşhada yer alan temellük, istishap, iştirâ, vakıf, intikal, mukabele, mütalaa, semâ, icâzet, sah gibi kayıtlar ile mühürlerdeki bilgiler buldukları sayfa numarası da kaydedilerek verilir.
- 2.7. Nüşhalarda standart bir şekilde tekrarlanan imla özellikleriyle bazı kısaltma, dua ve saygı ibarelerindeki farklar, nüsha tavsifinde ayrıntılı bir biçimde açıklanır; bunlar nüsha farkı ya da metin tamiri olarak metne işlenmez.
3. Nüshanın herhangi bir yerinde tespit edilen metinle ilgili ilave ve düzeltmelerin istinsahtan sonra eklendiği düşünülürse, bu kayıtlar âdeta bulunduğu nüshadan başka bir nüsha addedilir. Bu durumda bu nüshanın yalnızca farkları yazılmış, benzerlikleri kopyalanmaya gerek görülmemiş bir nüsha olduğu varsayılır. Bu notların bulunduğu nüshanın tavsifinde gerekli açıklamalar yapılır, müstakil bir nüsha olarak tavsifi yapılmaz.
4. Tavsif edilen nüshalara ayrı ayrı rumuz verilir. Aynı rumuz birden fazla nüshaya verilmez. Rumuz verme hususunda şu yaklaşımlar mevcuttur:

••••••••

- 4 Yazmanın görselinden elde edilemeyecek; filigrana, kâğıt özelliklerine -yazma iyi fotoğraflanmamışsa-, iç ve dış ölçüsüne dair bilgiler herhangi bir katalogdan yararlanılarak verilebilir. Bu durumda mutlaka hangi katalogun kullanıldığı belirtilmelidir. Bu tür bilgiler için mümkünse kütüphaneden izin alınarak yazmanın orijinali görülmelidir. Ayrıca fotoğraflama sırasında sayfalar atlanmış olabileceğinden kütüphaneden atlanan kısımların tekrar fotoğraflanması talep edilebilir.

- a. Nüshaların bulunduğu kütüphane/koleksiyon ismini esas almak.

Örnek 1:

Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi (bundan sonra Süleymaniye Ktp.) (İstanbul), Hafid Efendi Koleksiyonu için H rumuzunu kullanmak.

- a.1. Koleksiyon adları aynı ya da benzer olan nüshaların rumuzlarını birbirinden ayırmak için seçilen rumuza **harf** ilave etmek.

Örnek 2:

Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmut Efendi Koleksiyonu'nu ve Hafid Efendi Koleksiyonu'nu birbirinden ayırtırmak için HM ve H rumuzlarını kullanmak.

- a.2. Koleksiyon adları aynı ya da benzer olan nüshaların rumuzlarını birbirinden ayırmak için seçilen rumuza **rakam** eklemek.

Örnek 3:

Süleymaniye Ktp., Ayasofya Koleksiyonu 2935 ve 2938 numaralı nüshalar için A1 ve A2 rumuzlarını kullanmak.

- b. Nüshaları istinsah eden müstensihin ismini esas almak.

Örnek 4:

Müstensihi Cevheri olan bir nüsha için C rumuzunu kullanmak.

- c. Yukarıda sıralanan ölçütlere bağlı kalmadan alfabetik harfleri ya da sıralı numaraları esas almak.

Örnek 5:

Atıf Efendi Ktp. (İstanbul), 2113/2

Beyazıt Yazma Eser Ktp. (İstanbul), 5736

Koyunoğlu Müzesi Ktp. (Konya), 13801

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Ktp. (İstanbul), TY, 2790/1

Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. (İstanbul), Hazine, 959

Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. (İstanbul), Emanet Hazinesi, 1621

Yukarıdaki nüshalara alfabetik sıraya göre A, B, C, D, E, F gibi rumuzlar vermek.

Bu yaklaşımlardan birincisi daha yaygın ve pratik olduğu için tenkitli neşirde bu rumuz verme yöntemi tercih edilir. Neşir için belirlenen nüshalar tavsif edilirken ve nüsha farkları verilirken bilgiler belirlenen rumuzlara göre alfabetik sıralanır.

- d. Bir nüshadaki ilave ve sah (düzeltme) kayıtları başka bir nüsha addedilip, bulunduğu nüshanın rumuzuna ilave küçük “k” harfi ile gösterilir.

Örnek:

AE: Millet Yazma Eser Ktp. (İstanbul), Ali Emiri-Manzum 1150 demirbaş numaralı nüsha.

AEk: Millet Yazma Eser Ktp. (İstanbul), Ali Emiri-Manzum 1150 demirbaş numaralı nüshada bulunan ve ayrı bir nüsha kabul edilen kayıtlar.

- e. Metin tek nüsha üzerinden kurulduğunda nüshaya rumuz verilmez.

ii. Nüsha Seçimi ve Şecere Oluşturma

Tenkitli neşir sürecinin önemli aşamalarından biri olan nüsha seçimi ve buna bağlı olarak şecere oluşturmada müellif hattının elde olması veya olmamasına göre farklı usuller takip edilir.

a. Müellif Hattı Nüshanın Elde Olduğu Durumlar

Bir nüshanın müellifin elinden çıktığı, telif kaydında bizzat müellifinin verdiği bilgilerden anlaşılabilir. Bununla birlikte nâşir, nüshadaki yazı karakteri ve yazara ait olduğunu düşündüğü sah/tashih kayıtları gibi karineleri kullanarak da bir nüshanın müellif hattı⁵ olduğuna karar verebilir. Ancak başta zahriye olmak üze-

••••••••

5 Eserin türüne göre müellif hattından kasıt da farklılaşacaktır. Mesela tercüme türü bir eserde mütercimın, şerh türü bir eserde şârihin, mecmua türü bir eserde mürettibin kaleminden çıkan nüsha da müellif hattı addedilir.

re bir nüshanın muhtelif yerlerinde bulunan ve ilgili nüshanın, müellif hattı veya nüshası olduğuna dair kayıtlara ihtiyatla yaklaşılmalı, bunlar nüshadaki ve nüsha dışındaki karineler ışığında değerlendirilmelidir.

1. Neşri hazırlanacak metnin müellif hattı eldeyse metin yalnızca bu nüsha üzerinden hazırlanır, diğer nüshalar neşirde kullanılmaz. Ancak metnin yazıya aktarımı (tebyiz ya da istinsah) sırasında meydana gelmiş hatalar, yaprakların kısmen ya da tamamen şîrâzeden ayrılması, kopması veya biri tarafından kesilip koparılması veyahut nemlenmesi, yıpranması, kurt yeniğine maruz kalması gibi sebeplerden dolayı müellif nüshasında bir eksiklik söz konusu ise müellife yakınlık açısından en nitelikli nüshadan başlamak suretiyle bu tür kısımlar diğer nüshalardan tamamlanır.
2. Elde birden fazla müellif hattı nüsha bulunması durumunda, bu nüshalar mukayese edilir.
  - 2.1. Eğer nüshalar arasındaki farklar, tebyiz/istinsah sırasında ortaya çıkan doğal istinsah farkları gibi, nüshaları birer versiyona dönüştürmeyen farklardan oluşuyorsa bütün müellif nüshaları tenkitli neşirde kullanılır. Ancak farklar, istinsah sürecinin tabiatına uygun olarak ortaya çıkan ve genel farkları aşan, bu müellif hattı nüshaları versiyona dönüştüren yapı ve hacimde ise müellif tarafından tamamı ya da bir kısmının son defa güncellendiği düşünülen nüsha/versiyon esas alınır. Bu durumda mümkünse diğer versiyonların farkları, yapılacak notlandırmalarla gösterilir; değilse her bir versiyonun metni ayrı ayrı kurulur.
  - 2.2. Bir eserin müellif tarafından oluşturulduğu bilinen birden fazla versiyonu bize müellif hattı üzerinden değil istinsah edilmiş nüshalar üzerinden de ulaşmış olabilir. Ayrıca bir eserin zaman içerisinde müstensihler tarafından da farklı versiyonları oluşturulabilir. Bu iki durumda da nâşirin yukarıda olduğu gibi ya versiyonlar arasındaki

farkları notlandırması ya da her bir versiyonunu ayrı ayrı kurması beklenir.

b. Müellif Hattı Nüshanın Elde Olmadığı Durumlar

3. Müellif nüshasının elde bulunmadığı durumlarda yapılacak tenkitli neşir çalışmaları müellif nüshasına en yakın şekle ulaşma çabasıdır. Bu doğrultuda, müellif hattı nüshanın bulunmadığı durumlarda, tespit edilen nüshaların akrabalık ilişkileri dikkate alınarak nüsha şeceresi hazırlanır. Ancak oluşturulacak bütün nüsha şecerelerinin yalnızca mevcut nüshalar dikkate alınarak oluşturulduğu, yeni bir nüshanın bulunma ihtimalinin daima var olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla oluşturulacak olan şecere, metnin nüshalarına dair ilişkileri ve akrabalıkları her zaman tam olarak yansıtmayabilir.

Nüsha şeceresi kurulamadığı durumlarda şecerenin niçin oluşturulamadığı, sebepleriyle izah edilir.

Nüshalar arasındaki akrabalıklar belirlenip şecere kurulurken aşağıdaki veriler dikkate alınır.

a. Yazmanın Maddi/Tezyinî Özellikleri

Nüshanın tarihini ya da dönemini tespit etmek ve nüsha şeceresi oluşturmak için yazmanın cilt, kâğıt, filigran, yazı türü, mürekkep, tezhip, minyatür gibi maddi/tezyinî özelliklerinden faydalanılır.⁶ Yazmadaki maddi/tezyinî özelliklere dair bilgilerin kataloglarda eksik verildiği durumlarda eksik bilgiler nüshaya müracaatla tamamlanır. Maddi/tezyinî özelliklerin, nüshanın tarihini belirleme ve nüsha şeceresi oluşturmadaki rolünün tespiti için kaynakların verdiği bilgiler dikkate alınır.

••••••••••

6 Bununla birlikte nüshanın cilt ve tezhibine sonradan müdahale edilebildiğinden nüshanın tarihlendirilmesi noktasında cilt ve tezhip yanıltıcı olabilir. Mesela nüshanın asıl cildi sonradan, istinsah dönemini yansıtmayan farklı bir citle kaplanarak yenilenmiş olabilir. Tezhipsiz olarak oluşturulan bir nüshaya sonraki dönemlerde tezhip eklenmiş olabilir veya özgün tezhibi üzerinde sonradan oynamalar yapılmış olabilir.

b. Yazmadaki Kayıtlar (*Kuyûdât*)

Nüsha şeceresi oluşturulurken yazmadaki kayıtlardan da istifade edilir. Bu kayıtlar yazmanın başında, sonunda ya da iç sayfalarında bulunabilir. Yazmadaki kayıtlar şecere oluşturmadaki önem sırasına göre şu şekilde tasnif edilebilir:

- ba.** Eserin telif sürecine dair kayıtlar: Eserin kimin tarafından, ne zaman, nerede, ne için, kimin için yazıldığı ve esere hangi ismin verildiği gibi bilgileri içeren kayıtlardır. Kimi durumlarda derkenar notları veya matlaplar da telif sürecine dair bilgi verebilir.⁷
- bb.** Nüshanın istinsah sürecine dair kayıtlar (istinsah/ketebe/ferağ): Nüshanın ne zaman, kimin tarafından, nerede, kimin isteği ile istinsah edildiği gibi bilgileri içeren kayıtlardır. Bazı nüshalarda birden fazla istinsah kaydı bulunabilmektedir. Bunlardan geç tarihli olan, mevcut nüshanın istinsah kaydıdır. Bunun yanında önceki nüshanın istinsah kaydı da şecere oluşturmada mutlaka kullanılmalıdır.
- bc.** Eserin/nüshanın okunma sürecine dair kayıtlar: Eserin okunma biçim ve usulüne dair kayıtlar olup (semâ, icâzet, mukabele, mütalaa, fevâit vb.) okurların metinle kurduğu farklı irtibat biçimlerine işaret eder.
- bd.** Mülkiyet kayıtları: Nüshanın bir şahsa veya kuruma aidiyetine dair kayıtlardır.
  - i. Şahsi mülkiyete dair kayıtlar: Temellük/mülkiyet, istishap, intikal, iştirâ vb. kayıtlar bu türden olup nüshanın bir şahsa aidiyetini belirtir.
  - ii. Kurumsal aidiyeti bildiren kayıtlar: Vakıf mührü, vakıf kaydı, hibe kaydı gibi kayıt ve mühürler bu türden olup nüshanın bir vakfa yahut bir kütüphaneye aidiyetine işaret eder.

.....

7 Matlaplar, çoğunlukla, okurlar tarafından metnin takibini kolaylaştırmak üzere eklenir. Kimi müstensihlerin bu tarz matlapları metnin bir parçası addedip istinsah sürecinde onları da metne dahil ettikleri görülmüştür. Nâşirin hem müstensihlerin bu gibi tasarruflarına hem de matlapların müellif metninin bir parçası olmama ihtimaline karşı dikkatli olması gerekir.

c. Metnin Nüsha Farkları (Varyantlar)

Nüshaların birbiriyle ilişkisini tespit edip şeceresini oluşturmak için nüshalarda görülen ibare, tertip ve düzenleme farklarından da yararlanır. Aynı koldan gelen nüshaların başka koldan gelen nüshalara göre daha çok benzerlik gösterecekleri kabul edilir; yani kollar ve nesiller uzaklaştıkça nüshalar arasındaki farklar artar. Bunu tespit edebilmek için de bütün nüshalar dikkate alınarak, metnin mümkünse tamamından, değilse başından, ortasından ve sonundan şecere tespitine yetecek kadar örnek farklar kaydedilir. Bu farklar karşılaştırılıp maddi/tezyinî özellikler ve kayıtlar da dikkate alındıktan sonra birbirleriyle yüksek oranda benzerlik gösteren nüshaların aynı koldan geldiği kabul edilir. Aynı veriler kullanılarak nüshaların üst ve alt nesilleri tespit edilmeye çalışılır.

Şecere oluşturma esnasında aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

1. Şecere oluşturulurken, mukaddime ve hâtime gibi bölümler ile başlık ve kayıtların istinsah sırasında eklenip çıkarılmış olma ihtimaline dikkat edilmelidir.
2. İstinsahtan sonra da nüshaların ibare, cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme ve eksiltmelere maruz kalabildiği unutulmamalıdır.
3. Kimi varakların kopmuş, tahrip olmuş yahut ciltleme esnasında karışmış olabileceğine özellikle dikkat edilmelidir.
4. Bu tür değişimler nüsha oluştuktan sonraki sürecin her aşamasında meydana gelebilir. Dolayısıyla bir nüsha, tahrip olmamış haliyle başka bir nüshaya kaynaklık edebilirken aynı nüshanın yukarıda söz konusu edilen dönüşümlerle başka nüshalara kaynaklık edebileceği unutulmamalıdır.
5. Divanlar gibi oluşumu zamana yayılan metinlerin farklı zaman ve hacimlerde ortaya çıkan, nitelikli nüshalarının bulunabileceği unutulmamalıdır. Bu türden metinlerin tenkitli neşri yapılırken, metnin aldığı son haline kıyasla eksik olan nüshaları peşinen devre dışı bırakılmamalıdır. Eksik nüshanın her zaman için değersiz olmadığı, bazan bu nüshaların müellifin metnine daha yakın olabileceği akılda tutulmalıdır.

Nüsha şeceresi oluşturulduktan sonra tenkitli neşirde kullanılacak nüshaların belirlenmesi için şu hususlara dikkat edilmelidir:

1. Fiziki durumu, üzerlerinde yazılı kayıtlar ve nüsha farkları dikkate alınarak şeceresi kurulmuş nüshaların tamamını tenkitte kullanmak zorunlu değildir.
2. Metinler çoğaltılırken bir yandan nesiller arttıkça yani araya başka nüshalar girdikçe sapmaların da artacağı, müellifin metninden uzaklaşılacağı düşünülür. Bu sebeple üst nesil varken alt nesil nüshalar kullanılmaz.
3. Tespit edilen kolbaşı nüshalar karşılaştırılarak metin tesis edilir. Tenkitli neşirde kullanılacak nüsha adedi, şecere sonucu ortaya çıkmış kolbaşı nüsha sayısına bağlıdır.
4. Nüsha şeceresi tam olarak kurulamadığı ve/veya kolbaşı nüshaların tespit edilemediği durumlarda metin tenkidinde esas alınmak üzere kendi nüsha grubunu yansıtan temsilci nüshalar kullanılır. Temsilci nüshaların seçiminde; nüshanın tarihinin eskiliği, metni ve tertibi itibariyle bütünlüğünün korunmuş olması gibi ölçütler ile cilt, hat, tezhip, minyatür, filigran vb. fiziksel ve tezyinî özellikleri gibi bunlara işaret eden karineler birbiriyle ilişkileri içinde ve bütün olarak dikkate alınır.

B. Metnin Yazılması ve Düzenlenmesi

Bu kısım, “Sayfa Düzeni” ile “Çeviri Yazı ve İmla” başlıklarından oluşmaktadır. “Sayfa Düzeni” aşamasında sayfa numaralarının gösterimi, metnin paragraflara bölünmesi, beyit ve mısraların, bölüm başlıkları ve alt başlıkların yazımı, iktibasların ve metin içindeki Arapça ve Farsça ibarelerin dizimi gibi hususlarda yol gösterici bilgiler verilmiştir.

“Çeviri Yazı ve İmla” kısmı ise neşirde kullanılacak çeviri yazı (transkripsiyon) alfabesi ve tercih edilecek imlanın tespitine dair bilgiler içermektedir.

i. Sayfa Düzeni

1. Tenkitli metin hazırlamak için seçilen bütün nüshaların sayfa numaraları, [AE 1^b] örneğinde olduğu gibi köşeli parantez işareti içerisinde, belirlenen nüsha rumuzundan sonra⁸ bir boşluk bırakılarak her sayfanın başladığı yerde kalın (bold) olarak verilir. Manzum metinlerde sayfa numaraları, beytin başında beyit numaralarından önce gösterilir. Divan gibi farklı manzumelerden oluşan metinlerin tenkitli neşirlerinde kullanılan bütün nüshaların sayfa numaralarının her manzumenin başında, dipnotta ya da metnin içerisinde manzume/şiir numarasından sonra verilmesi beklenir.
2. Manzum metinlerde beyit numaraları gösterilir. Beyit numaralarını gösterirken şu usuller kullanılabilir:
  - a. Sıralı numaralar kullanmak,
  - b. Numaraları üç, beş ve on gibi periyodik olarak gösterip aradaki numaraları göstermemek,
  - c. Divan gibi farklı manzumelerden oluşan metinlerde her manzumede yeniden numara vermek.
3. Mısralara ayrıca numara verilmesine gerek yoktur.
4. Beyit numaralarından sonra mısralar girintili ve aynı hizada yazılır; tek mısra ya da tek beyit ise beyit numarası verilmeden girintili ve aynı hizada yazılır.
5. Gerek manzum gerekse mensur, neşri yapılan metinlerdeki manzumelerin vezinleri tespit edilip köşeli parantez içerisinde vurgusuz (kalın ya da eğik olmaksızın) gösterilir. Vezin müstakil bir satır kabul edilip sadece ilk tefilenin ilk harfi büyük yazılır.

.....

8 Metin tek nüsha üzerinden kuruluyorsa nüsha rumuzu olmaksızın sayfa numarası verilir.

Örnek:

ol hâtem-i enbiyâ vü mürselin çâr-bâliş-i kurb-ı hazretde mesned-nişin olup serîr-ârâ-yı mele ² -i a ¹ lâ vü sarây-ı ‘illiyîn idi. Li-münşî’ihî: [Mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ülün]	ol hâtem-i enbiyâ vü mürselin çâr-bâliş-i kurb-ı hazretde mesned-nişin olup serîr-ârâ-yı mele’-i a ¹ lâ vü sarây-ı ‘illiyîn idi. Li-münşî’ihî: [Mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ülün]
Dahı yoğrılmış idi hâk-i Âdem Sen olmuşduñ sarây-ı râza mahrem	Dahı yoğrılmış idi hâk-i Âdem Sen olmuşdun sarây-ı râza mahrem

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

6. Mensur metinlerin neşirlerinde, satır başı yapmayı gerektiren anlamsal bölünmeler olmadığı müddetçe nüshalardaki satır değişimlerinde paragraf yapılmaz.
7. Mensur metinlerin neşirinde, nüsha ya da nüshaların satır numarası verilmez.⁹
8. Mensur metinlerdeki manzumeler şöyle gösterilir:
  - 8.1. “Şi’r”, “beyt”, “nazm”, “li-mü’ellifihî” gibi manzum metne işaret eden ibareler kalın yazılarak mensur metnin devamı kabul edilir. Bu ibarelerden sonra iki nokta (:) işareti konur. Sonrasında gelen manzum metin paragraf yapılarak yazılır.

Örnek:

ve bîm-i çengâl ü vehm-i minkā-rından nesr-i tâ’ir ‘ukâb-ı çarhuñ kanadı altına sığınur idi. Beyt: [Mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ülün]	ve bîm-i çengâl ü vehm-i minkā-rından nesr-i tâ’ir ‘ukâb-ı çarhun kanadı altına sığınur idi. Beyt: [Mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ülün]
Hevâda ol çü bâl ü per açardı ‘Ukâb-ı çarh vehminden kaçardı	Hevâda ol çü bâl ü per açardı ‘Ukâb-ı çarh vehminden kaçardı

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

.....

9 Nâşir gerekli görürse gerekçe ve yöntemini izah ederek seçtiği bir nüshanın satır numarasını her bir satır için ayrıca satır başı yapmaksızın, parantez içinde verebilir.

8.2. Mensur metin içerisinde yer alan manzum bölümlerin bir beyitten fazla olması durumunda bütün beyitlere numara verilir, her bir manzum bölüm kendi içinde ayrıca numaralandırılır.

Örnek:

Ben bu emri senün rızâna tefvîz ëtdüm. Sen bu bâbda ne dërsin ve efrâd-ı âdemî vü periden belki zevât-ı ‘ulvî ve kâ’inât-ı süfliden kimi ihtiyâr edersin? Meşnevî: [Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün] 1 Ne yërde kim ola bir serv-i âzâd Kadüne bendedür ey şâh-ı şimşâd 2 Kamu âzâdeler ‘aşkuña bende Boyun öninde tûbâ ser-figende	Ben bu emri senün rızâna tefvîz itdüm. Sen bu bâbda ne dërsin ve efrâd-ı âdemî vü periden belki zevât-ı ‘ulvî ve kâ’inât-ı süfliden kimi ihtiyâr idersin? Mesnevî: [Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün] 1 Ne yirde kim ola bir serv-i âzâd Kadüne bendedür ey şâh-ı şimşâd 2 Kamu âzâdeler ‘aşkuna bende Boyun öninde tûbâ ser-figende
---	---

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

8.3. “Fehvâsınca”, “mışdâkıncâ” gibi ifadelerle manzum bölümlerin anlam bakımından nesir cümlesinin bir parçası haline getirildiği durumlarda, manzum bölüm tefrik edilir. Bu bölümden sonra gelen nesir cümlesi satır başında (girintisiz olarak) küçük harfle devam ettirilir.

Örnek:

makâm-ı tefvîzde zimâm-ı ihtiyârımı süpürde-i yed-i kudret-i Rabbü'l-enâm ve ba‘zımı mışra‘-ı “Meşâ‘ibu kavmin ‘inde kavmin fevâ‘idu” ¹ fehvâsınca “fe‘tebirü yâ uli‘l-ebşâr” ² ile muhâtab edüp perde-i çeşm-i i‘tibârımı küşâde ve müşâhede eyledügi...	makâm-ı tefvîzde zimâm-ı ihtiyârımı süpürde-i yed-i kudret-i Rabbü'l-enâm ve ba‘zımı mısra‘-ı “Mesâ‘ibu kavmin ‘inde kavmin fevâ‘idu” ¹ fehvâsınca “fe‘tebirü yâ uli‘l-ebşâr” ² ile muhâtab idüp perde-i çeşm-i i‘tibârımı küşâde ve müşâhede eyledügi...
<p>¹ “Bir kavmin başına gelen musibetler bir diğëer kavmin faydasıdır.” (Metin için bk. Ebü’t-Tayyib el-Mütenebbî, <i>Dîvân</i>, Beyrut: Dâru Beyrut li’t-tibâ‘a ve’n-neşr, 1403/1983, s. 320).</p> <p>² “O halde ibret alın, ey akıl sahipleri!” (el-Haşr 59/2).</p>	

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

9. Neşredilen metinlerdeki Arapça ve Farsça ibare ve cümleler Arap ya da Latin harfleri ile yazılabilir.
- 9.1. Arap harfleriyle dizilmiş ise Latin harfleriyle dipnotta da verilebilir. Bu ibareler metinde hafif transkripsiyon ile Latin harflerine çevrilmişse dipnotta Arap harfleriyle mutlaka verilir.
- 9.2. Bununla birlikte tam transkripsiyon kullanılan bir neşirde, Latin harfleriyle yazılan Arapça ve Farsça ibare ve cümlelerin ayrıca Arap harfli olarak verilmesine gerek yoktur.
- 9.3. Ancak başlıklar sadece Latin harfleri ile yazılır, dipnotta Arap harfli biçimine yer verilmez.
- 9.4. Latin harfleriyle yazılan Arapça ve Farsça ibare ve cümlelerin tamamı eğik yazılarak vurgulanır. Dolayısıyla Arapça ve Farsça iktibaslar söz konusu olduğunda Arapça ve Farsça olduğunu göstermek için eğik, iktibas olduğunu göstermek için de çift tırnak içinde yazılarak çift vurgu yapılır.

Örnek:

Ba'd-ez-în mürvârid-i salât u teslîmât ol muhâtab-ı hitâb-ı "levlâk" ¹ ve dâ'ire-i merkez-i hâk ve müşerref-i "ve mâ erselnâk" ² ve server-i şâh-ı risâlet-penâha olsun.	Ba'd-ez-în mürvârid-i salât u teslîmât ol muhâtab-ı hitâb-ı "levlâk" ¹ ve dâ'ire-i merkez-i hâk ve müşerref-i "ve mâ erselnâk" ² ve server-i şâh-ı risâlet-penâha olsun.
<p>¹ <i>levlâk</i>: Tasavvuf literatüründe meşhur olan "Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım" anlamındaki "<i>levlâke levlâke lemâ hâlaqtü'l-eflâke</i>" hadisinin ilk kelimesidir (hadis için bk. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, <i>Keşfü'l-Hafâ' ve Müzîlû'l-İlbâs 'ammâ İstehere mine'l-Ehâdis 'alâ Elsineti'n-Nâs</i>, Beyrut: Dâru İhyâit-türâsî'l-Arabî, 1932, II, 164).</p> <p>² <i>ve mâ erselnâk</i>: "Biz seni göndermedik..." anlamına gelen bu ibare "Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." mealindeki ayetin (el-Enbiyâ 21/107) ilk üç kelimesidir.</p>	

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

- 9.5. Tenkitli neşri hazırlanan metindeki *ebced* hesabıyla yazılan tarih düşürmeler şu usulle kaydedilir: a) Tarih düşürülen

mısra, beyit, kelime, ibare ya da cümleler Latin harfleriyle yazıldıktan sonra Arap harfli olarak da yazılıp çift tırnak (‘’) işareti ile vurgulanır.¹⁰ b) Mısra, beyit, kelime, ibare ya da cümlelerin ebced hesabından ortaya çıkan hicri tarih, miladi karşılığı ile birlikte parantez içinde rakamlarla belirtilir. c) Düşülecek bir dipnot ile tarih düşürmenin şekli (tam tarih, mücevher tarih, ta‘miyeli tam/mücevher tarih vb.) ve çözümü hakkında bilgi verilebilir.

Örnek:

Ser-tâc-ı du‘â çıkdı bu târih-i mücevher Şehzâdemiz Ertuğrul’u mes‘ûd ede Mevlâ ¹ سرتاج دعا چقدي بو تاريخ مجوهر شهزاده مز ارطغرلي مسعود ايده مولا (1330/1911-12)	Ser-tâc-ı du‘â çıkdı bu târih-i mücevher Şehzâdemiz Ertuğrul’u mes‘ûd ede Mevlâ ¹ (1330/1911-12)
¹ Ta‘miyeli ve mücevher bu tarih beytindeki noktalı harflerin toplamından 1334 sayısı çıkmaktadır. “Ser-tâc-ı du‘â çıkdı” ifadesindeki ipucundan hareketle “دعا” kelimesinin başındaki “د” harfinin sayısal değeri olan 4 sayısı toplamdan çıkarıldığında düşürülen 1330 tarihi elde edilmektedir.	

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

10. Neşri yapılan metindeki bütün iktibaslar tırnak içerisinde gösterilir.
  - 10.1. İktibaslar üç satırdan fazla olursa ayrı bir paragrafta girintili olarak yazılır.
  - 10.2. Girintili iktibaslarda tırnak işareti kullanılmaz, ilk satıra ilave girinti verilmez.
  - 10.3. Bu metinler tek satır aralıklı olarak ve ana metinle aynı punto ile yazılır.
11. Bölüm başlıkları ya da başlık niteliğindeki diğer ibareler müstakil bir satırda, her kelimenin ilk harfi büyük olacak şekilde kalın yazılır.

.....

¹⁰ Ebced hesabıyla düşürülen tarih, müstakil bir Arapça ya da Farsça mısra, beyit, ibare veya cümleden oluşuyorsa sadece Arap harfleriyle yazılabilir.

Örnek:

Faşl-ı Sâni: der-Mezemmet-i İsrâf	Faşl-ı Sâni: der-Mezemmet-i İsrâf
-----------------------------------	-----------------------------------

12. Metindeki bütün maddelemeler kalın olarak vurgulanır.

Örnek:

Ve dahi ma'âlûm ola ki aşhâb-ı re'îy-i rezîn üç şey' ile ma'âlûm olur: Evvelkisi umûrunda dirâyet, ikincisi siyâsetde başret, üçüncü 'avâkıb-ı ahvâli mülâhaza ile tefekkür-i mülâzemetdir.	Ve dahi ma'âlûm ola ki ashâb-ı re'y-i rezin üç şey' ile ma'lûm olur: Evvelkisi umûrunda dirâyet, ikincisi siyâsetde basret, üçüncü 'avakib-ı ahvâli mülâhaza ile tefekkür-i mülâzemetdir.
--	--

(Güncel Türkiye Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

ii. Çeviri Yazı ve İmla

“Çeviri yazı” bir alfabede yer alan harflerin bazı özel işaretler ilavesiyle başka bir alfabenin karakterlerine çevrilmesine denir. Bu kılavuzda ve genel olarak Türkiye’de, çeviri yazıdan kastedilen, Arap harfleriyle yazılmış Osmanlı Türkçesi metinlerinin Latin alfabesine çevrilmesidir.

Osmanlı Türkçesi ile yazılan metinlerin mevcut neşirlerinde, bir yandan neşredilen metnin anlamıyla beraber bütün filolojik özelliklerini elden geldiğince aktarmak amacıyla her bir harfin transkripsiyon alfabesindeki karşılığını vermeye çalışan **tam transkripsiyon**, öte yandan toplumun her kesiminden okuruna ulaşmak amacıyla neşri yapılan metindeki her harften ziyade belli bazı harflerin transkripsiyon alfabesindeki karşılığını veren **hafif transkripsiyon** sistemi kullanılmaktadır. Nâşir amacına uygun olarak bu transkripsiyon sistemlerinden birini tercih edip aşağıdaki tablolarda gösterilen alfabelerden birini kullanır.

1. Tam transkripsiyon alfabesi kullanılan neşirlerde, “kapalı e” (è) diye isimlendirilen sesler dahil olmak üzere neşri yapılacak metindeki her bir harfin transkripsiyon alfabesindeki karşılığı verilen aşağıdaki alfabe kullanılır.

ا	a, ā, e	ء	د	ب	b, p	پ	p	ت	t
ث	s	ج	c, ç	چ	ç	ح	h	خ	h
د	d	ذ	z	ر	r	ز	z	ژ	j
س	s	ش	ş	ص	ş	ض	d, z	ط	t
ظ	z	ع	e	غ	ğ	ف	f	ق	k
ك	k, g, ñ	ك	ñ	گ	g, ñ	ل	l	م	m
ن	n	ه	h, a, e	و	v, u, ū, ü, o, ö	ی	y, ı, i, ī, ê	ـ	a, e
ـ	ı, i	ـ	o, ö, u, ü						

Örnek:

Hamd-i pāk, ol pāke ki ʿaql-ı pūr-fehm ü bī-vehm ü tiz-kām u id-rāk-derrāk, niçe yıllar taş yaşdanup ve döşenüp ...

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

2. Hafif transkripsiyon alfabesi kullanan neşirlerde aşağıdaki çeviri yazı alfabesi kullanılır.

ا	a, â, e	ء	'	ب	b, p	پ	p	ت	t
ث	s	ج	c, ç	چ	ç	ح	h	خ	h, k
د	d, t	ذ	z	ر	r	ز	z	ژ	j
س	s	ش	ş	ص	s	ض	d, z	ط	t, d
ظ	z	ع	'	غ	g, ğ	ف	f	ق	k, g, ğ
ك	k, g, ğ, y, n, v	ك	n	گ	g, ğ, y, n	ل	l	م	m
ن	n	ه	h, a, e	و	v, u, ü, ū, o, ö	ی	y, i, î, u, ü	ـ	a, e
ـ	ı, i	ـ	o, ö, u, ü						

Hafif transkripsiyon sisteminin takip edildiği neşirlerde Arapça ve Farsça asıllı kelimelerdeki uzun sesler düzeltme (^) işareti ile, ayın (ع) harfi (') işareti, hemze (ء) harfi de kesme (') işareti ile gösterilir. Kelime başlarındaki hemze harfi çeviri yazı işareti ile gösterilmez.

Örnek 1:

Hamd-i pâk, ol pâke ki 'akl-ı pür-fehm ü bî-vehm ü tîz-kâm u id-râk-derrâk, niçe yıllar taş yasadanup ve döşenüp ...

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Örnek 2:

mâh-ı merkûmun evâsıtında..., 'İlm bir kıl ü kâl imiş...

Hafif transkripsiyon sisteminin uygulandığı neşirlerde yukarıda belirtilen işaretler dışında herhangi bir işaret kullanılmaz. Bu kapsamda, çeviri yazı alfabesinde “e” harfi ile karşılanan “kapalı e” sesi için de herhangi bir işaret kullanılmaz. Bu ses **klasik Osmanlı Türkçesi** imlası benimsenen neşirlerde “i”, **güncel Türkiye Türkçesi** imlası benimsenen neşirlerde, bazı istisnalar hariç “e” harfi ile karşılanır.

Örnek 1:

Pes 'âkıl oldur ki o vaktleri hıfz **idüp** gözede
Elinden geldükçe bir mühimm-i dînîye sarf **ide**.

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Pes 'âkıl oldur ki o vaktleri hıfz **edip** gözede
Elinden geldikçe bir mühimm-i dîniye sarf **ede**.

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Örnek 2:

Gice şevkundan senün görmezdi çeşmüm hıç hâb
Kimseye derdüm dahı **dimezdüm iy** 'alî-cenâb

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Gece şevkundan senin görmezdi çeşmin hiç hâb
Kimseye derdim dahı **demezdım ey** 'alî-cenâb

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

3. Metinlerin çeviri yazısında, Türkçe asıllı kelime ve ekler yazılırken, genel olarak 17. yüzyılın sonuna kadarki metinlerde **klasik Osmanlı Türkçesi** imlası, 18. yüzyıl ve sonrası metinler için **güncel Türkiye Türkçesi** imlası esas alınır. Bununla birlikte metinlerin özelliklerine göre belirlenen imla dönemlerinin yüzyıllarında değişiklik yapılabilir. Her durumda tek bir tür imlada karar kılınıp bu imla tutarlı bir şekilde uygulanır. Klasik Osmanlı Türkçesi imlası için Faruk Kadri Timurtaş'ın *Eski Türkiye Türkçesi* isimli kitabı, 18. yüzyıl sonrası için Muharrem Ergin'in *Türk Dil Bilgisi* kitabı gibi kaynaklar kullanılabilir.
4. “i-” (imek) fiili, “ile” edat/bağlacı ve “içün” edatının çeviri yazısında, Arap harfli yazımına bakılır.
- 4.1. Eğer söz konusu fiil ve edatlar (ایچون، ایله، ایمش) şeklinde birleştiği kelimedenden ayrı yazılmışsa herhangi bir işaret kullanılmaksızın ayrı yazılırlar.

Örnek:

عشق ایمش، عشق ایله، عشق ایچون	
‘aşk imiş, ‘aşk ile, ‘aşk içün	‘aşk imiş, ‘aşk ile, ‘aşk içün

- 4.2. Eğer söz konusu fiil ve edatlar (یچون، یله، یمش) şeklinde,
- i. Ünsüz ile biten bir kelimeye birleşik yazılmışsa çeviri yazısında tire (-) işaretiyle eklenmiş olduğu kelimeyle birlikte yazılır.

Örnek:

عشقیمش، عشقیله، عشقیچون	
‘aşk-imiş, ‘aşk-ile, ‘aşk-içün	‘aşk-imiş, ‘aşk-ile, ‘aşk-içün

- ii. Ünlü ile biten bir kelimeye birleşik yazılmışsa “i” sesi düşer, yerine kaynaştırma sesi gelir; herhangi bir işaret olmaksızın eklendiği kelimeyle birleşik yazılır.

Örnek:

سودایمش، اوزیله	
sevdâymış, özüyle	sevdâymış, özüyle

- iii. Ancak vezin, kafiye ve seci gereği araya giren kaynaştırma sesiyle birlikte “i” sesi okunursa kaynaştırma sesinin her iki tarafına da tire (-) işareti konur ve eklendiği kelimeye birleşik yazılır.

Örnek:

سودایله، سودایمش، سودالریچون	
Sevdâ-y-ıla, sevdâ-y-ımış, sevdâları-y-içün	Sevdâ-y-ıla, sevdâ-y-ımış, sevdâları-y-içün

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

- 4.3. “i-” (imek) fiili, “ile” edatı (له، مش) şeklinde bir kelimeye birleşik yazılmışsa herhangi bir işaret olmaksızın eklendiği kelimeyle birleşik yazılır.

Örnek:

عشقمش، عشقله	
‘aşkmış, ‘aşkla	‘aşkmış, ‘aşkla

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

Ancak bu edatlar; vezin, kafiye veya seci gereği “ımış”, “ile” şeklinde ünlü ile okunması gerekirse yine tire (-) işaretiyle, eklenmiş olduğu kelimeyle birlikte yazılır.

Örnek:

عشقمش، عشقله	
‘aşk-ımış, ‘aşk-ile	‘aşk-ımış, ‘aşk-ile

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

Bu edatlar üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra gelip de vezin gereği başlarındaki ünlü olmaksızın okunacaksa, bu durumda da tire (-) işaretiyle birlikte, eklendiği kelimeye birleşik yazılır.

Örnek:

عشق اودله، جانانك محبتيمش	
‘aşk odı-la, cānānın muḥabbeti-miş	‘aşk odı-la, cānānın muḥabbeti-miş

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

“İçün” edatı (چون) şeklinde bir kelimeye birleşik ya da ayrı yazılmışsa çeviri yazısında tire (-) işaretiyle, eklenmiş olduğu kelimeyle birlikte yazılır.

Örnekler:

Vaşf-ı pâkinde kuşûr eyledigim-çün her dem	Vasf-ı pâkinde kusûr eyledigim-çün her dem
Terfih-i ahâli-çün olan hüsn-i umûru	Terfih-i ahâlî-çün olan hüsn-i umûru
O hürmetler benim-çündür şanırdım anlamazdım hiç	O hürmetler benim-çündür şanırdım anlamazdım hiç

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

5. Mensur metinlerde de görülmekle birlikte daha ziyade manzum metinlerde karşılaşılan “durur” bildirme eki, önceki kelimedenden ayrı olarak ve “durur” şeklinde (dürür şeklinde değil) yazılmalıdır.

Örnekler:

[Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]	[Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]
Ḥaḡ durur insāna ḥikmet baḡş eden	Hak durur insāna hikmet baḡş iden

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Ancak yazmada önceki kelimeye birleşik yazılmışsa, bu kelimeye tire (-) işaretiyle eklenir.

Örnek:

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]	[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]
Hak-durur insâna hikmet bahş eden	Hak-durur insâna hikmet bahş iden

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

6. Manzum metinlerin neşrinde her mısra büyük harfle başlatılarak ayrı satıra yazılır, herhangi bir noktalama işareti kullanılmaz. Mensur metinlerdeki manzum bölümlerde de aynı kural geçerlidir.

Örnek:

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]
Gül ruhuñ şevkiyle oldum hem-diyâr-ı 'andelib Gönlümün ruhsârı oldu âh u zâr-ı 'andelib

(Güncel Türkiye Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]
Gül ruhun şevkiyle oldum hem-diyâr-ı 'andelib Gönlümün ruhsârı oldu âh u zâr-ı 'andelib

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

7. Mensur metinlerin neşrinde metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak için noktalama işaretleri kullanılır. Manzum metinlerdeki başlıklar, kimi eserlerdeki mensur giriş ve hâtime bölümleri ya da bazı dua kısımları gibi mensur bölümlerde de aynı kural geçerlidir.

Örnek:

“Yâ beniyye! Ma'lûmuñuz olsun ki her pâ-dişâh-ı 'azîmü's-şânın 'ızam-ı şânı ve kuvvet ü mikneti ve şeref-i menzileti şıgâr-ı nâsın tekrîm ü ta'zîminden ve zu'afânın itâ'atinden ve 'avâm-ı nâsın tevâzu'undan hâsil olur ve anların dahi ta'zîm ü itâ'ati ve tevâzu' u muhabbeti, ol pâdişâhın anlara in'âm u ihsân ve mu'âmele-i bi'l-mücâmelesinden hâsil olur. İmdi elbette 'Kulüb-ı nâs, ihsân eden kimesneye meyl-i muhabbet ve isâ'et eden kimesneden istikrâh u nefret etmek üzre mecbûledir.' denilmiştir.”	“Yâ beniyye! Ma'lûmunuz olsun ki her pâ-dişâh-ı 'azîmü's-şânın 'ızam-ı şânı ve kuvvet ü mikneti ve şeref-i menzileti şıgâr-ı nâsın tekrîm ü ta'zîminden ve zu'afânın itâ'atinden ve 'avâm-ı nâsın tevâzu'undan hâsil olur ve anların dahi ta'zîm ü itâ'ati ve tevâzu' u muhabbeti, ol pâdişâhın anlara in'âm u ihsân ve mu'âmele-i bi'l-mücâmelesinden hâsil olur. İmdi elbette 'Kulüb-ı nâs, ihsân eden kimesneye meyl-i muhabbet ve isâ'et eden kimesneden istikrâh u nefret etmek üzre mecbûledir.' denilmiştir.”
--	--

(Güncel Türkiye Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

Örnek (Bir mesnevide başlık):

Sultân Mehemmed, Bir Gün Vüzerâya Babam Sultân Murâd Sultân Bâyezîd İntikâmı ile ‘Asker Gönderüp Niçe Vilâyeti Feth Êdüp Sultân Süleymân’a Beç’ün Êtdügi İhânetin Sebeb Düşürüp İntikâma Kaşdı Beyânındadır.	Sultân Mehemmed, Bir Gün Vüzerâya Babam Sultân Murâd Sultân Bâyezîd İntikâmı ile ‘Asker Gönderüp Niçe Vilâyeti Feth İdüp Sultân Süleymân’a Beç’ün İtdügi İhânetin Sebeb Düşürüp İntikâma Kasdı Beyânındadır.
--	--

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

8. Mensur metin içerisindeki doğrudan aktarımlar (monolog, diyalog) tırnak içerisinde verilirken manzum metinlerde doğrudan aktarımlar herhangi bir işaretle vurgulanmaz.

Örnek:

(...) ammâ bir gün İskender buña “Yâ hakîm! ‘Askerimiziñ içinde ba‘zı kuvvet ü şecâ‘at ve ‘ulüvv-i himmet şâhibi şedîd kimesneler vardır ki vaz‘ u hareketleri dimâğlarında bir fesâd olmak gösterir. Mezbûrlardan bir vech ile emniyyetim yokdur.” dedi.	(...) ammâ bir gün İskender buna “Yâ hakîm! ‘Askerimizin içinde ba‘zı kuvvet ü şecâ‘at ve ‘ulüvv-i himmet sâhibi şedîd kimesneler vardır ki vaz‘ u hareketleri dimâğlarında bir fesâd olmak gösterir. Mezbûrlardan bir vech ile emniyyetim yokdur.” dedi.
--	--

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

9. Farsça asıllı ek ve kelimelerin imlasında, fonksiyonuna/görevine bakılmaksızın her türlü ön ve son ekler, eklendiği kelimedenden tire (-) işareti ile ayrılır.

Örnek:

Gül-zâr, nûr-efşân, sühan-ver, nâ-çâr, bâ-şafâ, be-makâm-ı İlâhî	Gül-zâr, nûr-efşân, sühan-ver, nâ-çâr, bâ-safâ, be-makâm-ı İlâhî
---	---

Ancak Türk Dil Kurumu’nun hazırladığı *Güncel Türkçe Sözlük*’te bulunması ölçüt alınarak Türkçeleştiği düşünülen kelimeler tire (-) işareti olmaksızın yazılır.

Örnek:

Gülistân, sancakdâr, vefâkâr, gülşen	Gülistân, sancakdâr, vefâkâr, gülşen
--------------------------------------	--------------------------------------

10. Türkçe metinlerdeki Farsça asıllı kelimelerin seslendirilmesinde Türkçeleşmiş söyleyiş esas alınır.

Örnek:

Türkçeleşmiş Söyleyiş	Farsça Söyleyiş
göl ü bülbül	gol u bolbol
püser	pêser
âfitâb	âftâb
hânumân	hân mân

11. Arapça asıllı kelimeler özgün biçimleriyle (vezinlerine uygun) seslendirilir; ancak metnin yaygın olarak okunduğu muhit, telif türü, vezin, kafiye, seci ve benzeri şiirsel özellikler ile harekelendirme gibi belli karinelere dayanarak nâsir, Türkçeleştiğini düşündüğü Arapça kelimelerin Türkçeleşmiş söyleyişlerini tercih eder.

Örnek:

Türkçeleşmiş Söyleyiş	Arapça Söyleyiş
‘aşk	‘ışk
muhabbet	mahabbet
mümkün	mümkîn
rüşvet	rişvet

12. Ayrıca Arapça, Farsça ve Türkçe kelimelerde vezin, kafiye, seci gibi şiirsel özellikler ve nüshalardaki harekeler yukarıda ifade edilenlerden başka türlü okumayı gerektiriyorsa buna uyulur.

Örnek 1:

[Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün] Cân u dilden tâlib-i ‘ilm-i ledün Oldılar dervîşler edüp sehun	[Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün] Cân u dilden tâlib-i ‘ilm-i ledün Oldılar dervîşler idüp sehun
---	---

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Genellikle “sūḥan” biçiminde seslendirilen kelime 16. yüzyılda kalemle alınan *Tercüme-i İbtidânâme* adlı harekeli manzum metinden alınan bu beyitte hem kafiye hem de harekeleme gereği “sehun” şeklinde seslendirilmiştir.

Örnek 2:

[Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün] Eylediler evvel kiden muhkem Oldı hısn-ı haşin-i müstahkem	[Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün] Eylediler evvel kiden muhkem Oldı hısn-ı haşin-i müstahkem
---	---

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Yukarıdaki örnekteyse, “evvel” kelimesi vezin gereği “evel” şeklinde seslendirilmiştir.

Örnek 3:

[Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün] Dâr-ı İslâm’a velvele birağam Edrine şehrine akını şalam	[Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün] Dâr-ı İslâm’a velvele birağam Edrine şehrine akını salam
---	---

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Yukarıdaki örnekte de “Edirne” kelimesi vezin gereği “Edrine” şeklinde seslendirilmiştir.

13. “Sâ’il”, “mâ’il” ve “kâ’il” gibi aslında hemze olan kelimelerin hemzeli veya yâ’lı yazılmasında, esas alınan nüshaların Arap harfli metnindeki yazılışlarına bağlı kalınır. Nüshalar hangi harfte ortak iseler o harfle yazılır. Bir ortaklık olmadığı durumda kelimenin asli hali olan hemzeli yazım tercih edilir.

Örnek:

sâ’il سائل	sâ’yil ساييل
şemâ’il شمائل	şemâyil شمائل

14. Belirlilik (mârife) bildiren ve bu sebeple harf-i târif/lâm-ı târif denilen “ل” eki aşağıdaki kurallara uygun olarak gösterilir.
- a. “el-” eki küçük harfle yazılır, eklendiği kelime ile arasına tire (-) işareti konur.

Örnek:

el-Kāsibu ḥabībullah, el-bāb

- b. “el-” eki “kamerî harfler” olarak bilinen ف غ خ ع ه ي ا ب ج ح خ ع غ ف harflerinden biriyle başlayan kelimeye eklendiğinde “el-beyt” örneğinde olduğu gibi “el-” şeklinde; “şemsi harfler” olarak bilinen ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ن ل harflerinden biriyle başlayan kelimeye eklendiğinde “lam” harfi eklendiği kelimenin ilk harfine dönüştüğünden “en-nūr” ve “er-raḥīm” örneklerinde olduğu gibi yazılır.
- c. Bir önceki harf veya kelimeyle vasledilerek okunduğunda, “el-” ekindeki “e” yerine kesme (‘) işareti konulur.

Örnek:

ḳāle’r-raculu, ve’z-zeytūni

- d. Özel isimlerdeki “el-” eki, kesme ve tire kullanılmaksızın bitişik yazılır.

Örnek:

Zeynüddin, Abdülkâdir

- e. “Allāh” lafzının içinde olduğu tamlamalarda herhangi bir işaret kullanılmadan “Allāh” lafzı birleştiği kelimeyle birlikte yazılır.

Örnek:

bismillāh, Kelimullāh

15. Allah, peygamber, din büyükleri, padişah ve Kur’an gibi özel isimleri niteleyen sıfatlar büyük harfle yazılmaz; ancak bu sıfatlar özel isim yerinde kullanılmışsa büyük harfle yazılır.

Örnek 1:

[Mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ûlün] Ol Allāh ki ‘alîmdür ḳābiz u ḥay	[Mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ûlün] Ol Allāh ki ‘alîmdür ḳābiz u ḥay
---	---

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

Örnek 2:

Hamd u sipâs ol 'Alîm-i lâ-yezâle ki...

Hamd u sipâs ol 'Alîm-i lâ-yezâle ki...

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

16. Arap harfli yazılışı dikkate alınarak özel isimler (şahıs, yer ve kavim isimleri), kitap adları ve başlıklardaki her kelime ile cümle başındaki kelimenin ilk harfi büyük yazılır. Ancak ön ekler (harf-i târif, harf-i cer vb.), edatlar ve bağlaçlar özel isimlerde, başlıklarda ve cümle başında gelse de küçük harfle yazılır, eklendikleri kelimenin ilk harfi büyük yazılır.¹¹ Bunlara ek olarak kitap isimleri eğik (italik), başlıklar da kalın (bold) olarak vurgulanır.

Örnek (şahıs, yer ve kavim ismi):

Muhammed Nûru'l-'Arabî	Muhammed Nûru'l-'Arabî
<i>Kitâbu Sibeveyh</i>	<i>Kitâbu Sibeveyh</i>
Kal'atü Benî Hammâd	Kal'atü Benî Hammâd
Sedd-i İskender	Sedd-i İskender
Benü Kaynukâ'	Benü Kaynukâ'

Örnek (kitap adı):

Tuĥfetü'l-İhvân
Tuĥfe-i Şâhidi
Mîzânü'l-Hak fi İhtiyâri'l-Eĥak
Dürretü'l-Esrâr ve Tuĥfetü'l-Ebrâr
Leylâ vü Mecnûn
Kerem ile Aşlı

.....
 11 Bununla birlikte "hem", "nâ", "bî" gibi başa eklenen Farsça yapım ekleri büyük harfle yazılır, eklendikleri kelime küçük harfle yazılır: Hem-ser, Nâ-çâr, Bî-hüde gibi.

Örnekler (başlık):

el-Bâbü'l-Evvel fi Şerhi Münyeti'l-Muşalli	
der-Mezemmet-i İsrâf	der-Mezemmet-i İsrâf
İntizâmî'nün Tazarru'ı ve Kitâbinun İhtitâmıdır	İntizâmî'nün Tazarru'ı ve Kitâbinun İhtitâmıdır

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

17. Harf-i cer ve benzeri fonksiyondaki harfler (atıf ya da cevap/ceza fâ'sı vb.) Latinize edilirken Arap harfli yazılışlarına bakılır.

- a. Arap harfli yazılışında başına geldiği kelimedenden ayrı yazılanlar Latin harfleri ile de ayrı yazılır.

Örnek: *°alâ kitâbin, fî kitâbin, min kitâbin*

- b. Arap harfli yazılışında başına geldiği kelimeye bitişik yazılanlar Latin harfleri ile de bitişik yazılır.

Örnek: *li-mü'ellifihî, ke-mişlihî, bi-iznihî*

- c. Eğer Arap harfli metinde bu harfler lâm-ı târif ile mârife olmuş bir kelimeye birleşmişse lâm-ı târif kuralı uygulanır.

Örnek: *fî'l-kitâbi, li'l-kitâbi, fe'l-kitâbu*

- d. Harf-i cerlerden sonra muttasıl (birleşik) zamirler gelmesi durumunda muttasıl zamirlerin imlası kuralına uygun olarak hepsi birleşik yazılır.

Örnek: *°aleyhi, fihî, lehû, bihî*

18. Şahıs, yer ve kavim isimleri ile kitap adlarına birleşen Türkçe ekler, kesme (') işaretiyle ayrılır.

Örnek:

İntizâmî'nün tazarru'ı
Kitâbu Sibeveyh'te
Tuhfetü'l-İhvân'ın

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

19. Arapça kişi ve yer adlarındaki terkipler herhangi bir işaret kullanılmaksızın tek kelime olarak yazılır.

Örnek:

‘Abdullāh	‘Abdullāh
‘Abdurrahmān	‘Abdurrahmān
‘Abdümenāf	‘Abdümenāf
Ḳivāmūddevle	Ḳivāmūddevle
Māverāünnehr	Māverāünnehr
Dārüssa‘āde	Dārüssa‘āde

20. Genel kural olarak bir kelime ya da ibare için birden çok vurgu işareti (çift tırnak, eğik ve kalın) kullanılmaz. Yani bir kelime/ibare hem italik hem de tırnak işaretiyle vurgulanmaz. Bununla birlikte iktibas metinleri içerisinde vurgulanması gereken bir durum olursa kalın (bold) olarak yazılır.

Örnek 1:

Hikâyet olunur ki İbn ‘Abbās hazretlerine, “Mu‘āviye radīyallāhu ‘anhu ¹ bu devlete ne tarîḳ ile müsteḥaḳ oldu?” deyi su‘āl eylediler.	Hikâyet olunur ki İbn ‘Abbās hazretlerine, “Mu‘āviye radīyallāhu ‘anhu ¹ bu devlete ne tarîḳ ile müsteḥaḳ oldu?” deyi su‘āl eylediler.
¹ Allah ondan razı olsun	¹ Allah ondan razı olsun

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Örnek 2:

fi'l-ḥaḳīka cevāhir-i elfāzı	fi'l-hakīka cevāhir-i elfāzı
¹ ﴿كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ﴾ ‘arāyis-i me‘ānisi	¹ ﴿كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ﴾ ‘arāyis-i me‘ānisi
² ﴿حُورٌ مَّقْضُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ﴾ dan bir nümüne olduğundan...	² ﴿حُورٌ مَّقْضُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ﴾ dan bir nümüne olduğundan...
-	-
¹ “Sanki onlar yakut ve mercandır” (er-Rahmān 55/58).	¹ “Sanki onlar yakut ve mercandır” (er-Rahmān 55/58).
² “Otağlarına kapanmış hüriler var” (er-Rahmān 55/72).	² “Otağlarına kapanmış hüriler var” (er-Rahmān 55/72).
(Bağlamı içerisinde “مَقْضُورَاتٌ” kelimesi vurgulanmıştır)	

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

21. Hangi sahada yazıldığı farketmeksizin tenkitli neşri yapılan manzum metinlerde kelimeler vezin ve kafiye dikkate alınarak telaffuz edilir. Vezin bozukluğu, kafiye problemleri veya vezin farklılığı gibi özel durumlar dipnotta izah edilir. Aslen uzun ünlü ile biten ya da bir buçuk değerinde olan medli bir hecenin vezin gereği kısa okunması anlamında olan *zihaf* işlemi, gerçekleştiği sesin eğik yazılmasıyla gösterilir:

Örnek:

[Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilâtün]	[Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilâtün]
Ağyârı taşrada ço vü gel söylerem saña 'İş ü nûş eyle mahfî mahâl söylerem saña	Ağyârı taşrada ko vü gel söylerem sana 'İş ü nûş eyle mahfî mahâl söylerem sana

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

22. İki ünlünün birbirine katıldığı vasıl/ulama işlemi de birbirine katılan seslerin arasına alt tire işareti konmasıyla gösterilir.

Örnek:

[Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]	[Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]
Rûzgârûñ şikâyetin mi_êtdüm Bî-nevâlar hikâyetin mi_êtdüm	Rûzgârûn şikâyetin mi_itdüm Bî-nevâlar hikâyetin mi_itdüm

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

C. Metnin Tenkidi

Bir metnin ulaşılabilen nüshalarını kullanıp müellifin zihnindeki metnin en yakın nüshasına ulaşma çabasına “metin tenkidi” denir. Müellifin zihninden çıkan metinle yazıya geçirilmiş metin arasında istinsah sürecinden kaynaklanan farklılık veya tabii bozulmalar oluşabilir. Her yeni istinsah süreci beraberinde yeni nüsha farkları ve varyantlar getirebilir. Bu yüzden nüshalar arasında oluşmuş farkları göstermek ve nüshaların zaman içinde geçirdiği değişimi takip etmek metin tenkidinin önemli aşamaları arasında yer alır. Bundan mütevellit nüsha farkları ve varyantların aparatta nasıl gösterileceği ve belirli karinelere hareketle metnin eksik veya yanlış olduğu tespit edilen kısmını tamir etme gibi hususlar tenkitli neşir usulü açısından büyük önem taşımaktadır. Aşağıda nüsha

farkları, varyant tercihi, nüsha farklarının aparatta gösterimi ve metin tamiri konularında gerekli malumat verilecektir.

i. Nüsha Farkı-Varyant

Nüşhaların metinleri arasındaki bütün farklılıklar genel olarak “nüsha farkı” tabiriyle karşılanır. Bununla birlikte nüsha farkları içerisinde, ayrı bir anlamlı versiyon oluşturmaya müsait olanlar “varyant” veya “rivayet” olarak adlandırılır. Bunların dışında kalan, insan (müstensih, okur vb.) veya haşerat kaynaklı, herhangi bir kaza veya hata/tesadüf sonucu ortaya çıkmış farklar ile kolaylıkla düzeltilebilen dil ve imla yanlışları her ne kadar nüsha şeceresi oluşturmaya yardımcı olabilseler de varyant kabul edilmez ve bunlara tenkitli neşirde yer verilmez. Bununla birlikte nüsha/lardaki bütün değişiklik ve dönüşümleri göstermek isteyen nâşirler varyantlarla birlikte diğer bütün farkları da gösterebilirler.

Örnek 1 (Varyant):

[Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün] Du‘âcudur saña şâhâ ¹ Hâtâyî Kim anuñ rüz u şeb virdi du‘âdur	[Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün] Du‘âcudur sana şâhâ ¹ Hatâyî Kim anun rüz u şeb virdi du‘âdur
¹ şâhâ: miskîn B, C	¹ şâhâ: miskîn B, C

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Örnek 2 (Varyant):

Binâ-ber-în her bir umûr-ı mu‘tenâyâ başka başka me‘mûr-ı müstakîl ¹ irsâli ol maslahatıñ ² vech-i elyak üzere huşûlünü mücib ³ olduğundan devâm-ı mülk ü nizâm-ı ahvâl-i re‘âyâya mü‘eddî olur.	Binâ-ber-în her bir umûr-ı mu‘tenâyâ başka başka me‘mûr-ı müstakîl ¹ irsâli ol maslahatın ² vech-i elyak üzere husûlünü mücib ³ olduğundan devâm-ı mülk ü nizâm-ı ahvâl-i re‘âyâya mü‘eddî olur.
¹ müstakîl: -B ² ol maslahatıñ: meşâlih-i devletiñ B ³ huşûlünü mücib: huşûlüne bâdî B	¹ müstakîl: -B ² ol maslahatın: mesâlih-i devletin B ³ husûlünü mücib: husûlüne bâdî B

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Örnek 3 (Nüsha farkı):

[Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün] Melâ'ik kim hafâyâdur ¹ hafâda Cenâb-ı hazrete muhtaş rızâda	[Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün] Melâ'ik kim hafâyâdur ¹ hafâda Cenâb-ı hazrete muhtas rızâda
¹ hafâyâdur: cefâyâdur B	¹ hafâyâdur: cefâyâdur B

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

İki türlü nüsha farkı vardır:

- a. **Kelime ve ibare farkları:** Metnin nüshaları arasındaki tek bir harf ya da kelime gibi kısa farklarla söz grubu veya cümle şeklinde daha uzun ibarelerden oluşan farklardır.
- b. **Tertip farkları:** Metnin yapısı ve düzeni açısından nüshalar arasında meydana gelen farklardır. Nüshalarda metnin bölümlenmesi ve bunların adlandırılması (aynı zamanda bütün bunların varak üzerinde gösterilmesi, tezyinî özellikleri) nüshadan nüshaya farklılık arzedebilir. Muhtevasında değişiklik olmadığı halde metnin sıralanışı ve tertibinde kelime, ibare, cümle ve bölüm ölçüğünde farklılıklar bulunabilir; bu durumu dikkate alıp bu türden tertip farklarını mümkünse aparatta göstermek, mümkün değilse notlandırmak gerekir.

ii. Varyant Tercih

Tenkit sırasında birden çok varyant arasından birini tercih edip metne almak ve diğerlerini aparatta göstermek gerekir. Nüsha farkları arasında tercihte bulunmak, birbiriyle ilişkili birçok etkenin aynı anda dikkate alınmasını gerektirir. Dolayısıyla aşağıdaki maddelerde sıralanan hususları bağlamına göre aynı anda ele alıp yorumlamak ve müellifin kaleminden çıkmış olan varyanta ulaşmak ana amacıyla hangi varyantın tercih edileceğine karar vermek gerekir.

- a. **Metnin iç tutarlılığı:** Varyant tercihinde bulunurken genel varsayım olarak, seçilen varyantın metnin anlamı, üslubu ve dil özellikleriyle çelişmeyeceği kabul edilir. Bu özellikleri genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Dil bilgisi
- Tarih ve coğrafya bilgileri
- Metnin konusunun terim ve kavramları
- Müellifin düşünce ve inançları
- Metnin belagat özellikleri
- Metnin yapısal özellikleri (metnin tertibi, bölümlendirilmesi, başlıklandırılması vb.)
- Manzum metinlerde şiirsel özellikler, aruz ve kafiye
- İnşa türü mensur metinlerde de seci ve simetrik yapı

Dolayısıyla bir varyant tercih edilirken metnin bu açılardan iç tutarlılığı dikkate alınır.

Örnek 1:

[Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün] Düşmen-i mezheb ü dîn ¹ üstine çek leşkerüni Tâ hücumuñla düşe her biri semt-i hâzara ¹ mezheb ü dîn: dîn ü mezheb B.	[Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün] Düşmen-i mezheb ü dîn ¹ üstine çek leşkerüni Tâ hücumuñla düşe her biri semt-i hâzara ¹ mezheb ü dîn: dîn ü mezheb B.
--	--

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

A, B, C, D nüshaları üzerinden kurulan bu metinde A, C, D nüshalarında birinci mısradaki “mezheb ü dîn” varyantı vezne uygun iken B nüshasındaki “dîn ü mezheb” varyantı vezni bozmaktadır.

Örnek 2:

[Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün] Luţf-ı tab'ıñla édüp şi're tenezzül olsañ Dür-i mazmüñüñ ile zîb-dih-i silk-i ¹ kelâm ¹ silk-i: nâm-ı C, E.	[Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün] Lutf-ı tab'unla idüp şi're tenezzül olsan Dür-i mazmünun ile zîb-dih-i silk-i ¹ kelâm ¹ silk-i: nâm-ı C, E.
--	--

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

A, B, C, D ve E nüshaları üzerinden kurulan yukarıdaki metinde ikinci mısradaki “silk-i” kelimesi A, B ve D nüshalarında metnin siyak ve sibakı ile klasik şiirin mazmun dünyasına uygun iken C ve E nüshalarındaki “nâm-ı” varyantı bu iki nokta açısından uyumlu olmadığından tercih edilmemiştir.

Örnek 3:

[Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]
 Zamânında cihân âsüde 'âlem şâd u hurremdür
 Degüldür gerd-i gamdan hâtır-ı halk-ı cihân muğber¹
¹muğber: 'anber A.

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

[Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]
 Zamânında cihân âsüde 'âlem şâd u hurremdür
 Degüldür gerd-i gamdan hâtır-ı halk-ı cihân muğber¹
¹muğber: 'anber A.

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

A ve B nüshaları üzerinden kurulan bu metinde ikinci mısradaki “muğber” kelimesi A nüshasında anlam bakımından bağlama açıkça aykırı görünen “anber” şeklindedir. Bu durumda B'deki varyant tercih edilmiştir.

Örnek 4:

... hâzretlerinün hâk-i pâ-y-i şeref-fezâlarına nisbet-i tâmmesi ve elinde anlardan şefâ'at-nâmesi ¹ vardır	... hazretlerinün hâk-i pâ-y-i şeref-fezâlarına nisbet-i tâmmesi ve elinde anlardan şefâ'at-nâmesi ¹ vardır
¹ şefâ'at-nâmesi: şefâ'at-nâme B, E.	¹ şefâ'at-nâmesi: şefâ'at-nâme B, E.

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

A, B, C, D, E nüshaları üzerinden kurulan yukarıdaki metinde “şefâ'at-nâmesi” kelimesi B ve E nüshalarında “şefâ'at-nâme” şeklindedir. Bir inşa metninden alınan bu cümledeki “şefâ'at-nâmesi” varyantı, ilgili olduğu cümlenin inşa/şiişel özelliklerinden olan ve simetrik yapıyı kuran seciye (nisbet-i tâmmesi/şefâ'at-nâmesi) uygun olduğu için tercih edilirken “şefâ'at-nâme” varyantı ise hem seciyi hem de gramer yapısını bozduğu için tercih edilmemiştir.

b. Nüshaların rüçhanı: Nüshalar arasında müellife yakınlık (mukabele, kıraat ya da takrir edilmiş olmak, telif tarihine ve telif yerine yakınlık, müellifin meslek ve meşrebinden kimselerin

istinsah etmesi gibi durumlar) bakımından farklılık söz konusu ise müellife daha yakın olan nüshalardaki varyantlar tercih edilir.

- c. Nüshalarda tevatür: Metin, şeceresi çıkarılmış ve farklı kollar-
dan kolbaşı seçilmiş ikiden fazla nüsha üzerinden hazırlanıyor-
sa -yukarıdaki maddelerde sıralanan hususların bulunmadığı
durumlarda- nüshaların çoğunluğunun ittifak ettiği varyant
tercih edilir.

Örnek 5:

Ya'ni şems ü kamer Allâh sübhânehü ve te'âlânın âyetlerinden iki âyetdir, kimesnenin ölmesi için tutulmaz dahî dirliği-çün. Siz bunu görseñiz ¹ zirkullâha mürâca'at eyleñ.	Ya'ni şems ü kamer Allâh sübhânehü ve te'âlânın âyetlerinden iki âyetdir, kimesnenin ölmesi için tutulmaz dahî dirliği-çün. Siz bunu görseñiz ¹ zirkullâha mürâca'at eylene.
¹ görseñiz: görürseñiz D.	¹ görseñiz: görürseñiz D.

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

A, B, C ve D rumuzlu dört nüsha üzerinden hazırlanan yu-
karıdaki metinde ilk üç nüsha “görseniz” varyantında ortak iken
D’de “görürseñiz” varyantı yer almaktadır. Dolayısıyla bu örnekte
nüshaların çoğunluğunun ittifak ettiği varyant tercih edilmiştir.

iii. Varyant Gösterimi ve Aparat

Nüshalar arasında tespit edilen farklar aşağıda belirtildiği şekilde
gösterilir.

1. Metindeki herhangi bir farklılığa dair bütün varyantların göste-
rildiği kısma “aparat” denir. Teknik imkânların bu kadar yay-
gınlaşmadığı zamanlarda aparat çizgisi çizilerek sayfanın altında,
o sayfadaki varyantlar beyit ya da satır ölçeğinde toplu olarak
gösterilirken bilgisayar teknolojisinin gelişmesi ve kullanım ko-
laylığından dolayı bunun yerine her bir varyantı ayrı bir dipnotla
göstermek usulü yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.
Bu kılavuzda varyantları dipnotla göstermek usulü önerilmekle
beraber istenirse klasik aparat yöntemi de tercih edilebilir.

Örnek 1 (dipnot sistemi):

<p>Hikâyet olunur ki melik-i Rûm Koştan'ın pîr ü ihtiyâr u 'alilü'l-mizâc¹ olup kendiye za'af u fûtür gelmekle² Rûm îpâ'ifesi ve sâ'ir³ erkân-ı devleti mezbûru saltanatdan hal^c etmek murâd edip...</p> <p>¹u 'alilü'l-mizâc: -A.</p> <p>²gelmekle: gelip A; gelmekle: +ve yüzünde barâş marâzî zâhir olmağla A.</p> <p>³sâ'ir: -A.</p>	<p>Hikâyet olunur ki melik-i Rûm Kostantin pîr ü ihtiyâr u 'alilü'l-mizâc¹ olup kendiye za'af u fûtür gelmekle² Rûm tâ'ifesi ve sâ'ir³ erkân-ı devleti mezbûru saltanatdan hal^c etmek murâd edip...</p> <p>¹u 'alilü'l-mizâc: -A.</p> <p>²gelmekle: gelip A; gelmekle: +ve yüzünde barâş marâzî zâhir olmağla A.</p> <p>³sâ'ir: -A.</p>
--	---

(Güncel Türkiye Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

Örnek 2 (klasik aparat sistemi):

228	228
[Mef'ûlü fâ'îlâtün mef'ûlü fâ'îlâtün]	[Mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün]
1 Ey ser esenlik iste güftâr uzatmasun dil Dillü ceresden oldı küffâr umûrî müşkil	1 Ey ser esenlik iste güftâr uzatmasun dil Dillü ceresden oldı küffâr umûrî müşkil
2 Cev denli 'ayb-ı nâsî görme cevâbum esle Bu hürmen-i cihânda andan saña ne hâşil	2 Cev denli 'ayb-ı nâsî görme cevâbum esle Bu hürmen-i cihânda andan saña ne hâsil
3 'Akl u hured erişmez dehrûn nihâyetine Tayy eylese menâzil alsa niçe merâhil	3 'Akl u hured irişmez dehrûn nihâyetine Tayy eylese menâzil alsa niçe merâhil
4 Ma'mûr eyle gönülüm zulumûnle oldı vîrân İhsân senûn efendi gel cevre olma kâ'il	4 Ma'mûr eyle gönülüm zulmünle oldı vîrân İhsân senûn efendi gel cevre olma kâ'il
5 Şâd eyle hânden ile çoğ ağladı Şerîfî Ey şûh-ı nâz-perver dil-dâr-ı hoş-şemâyil	5 Şâd eyle handen ile çoğ ağladı Şerîfî Ey şûh-ı nâz-perver dil-dâr-ı hoş-şemâyil
228 A 12b, B 8a, C 10a.	228 A 12b, B 8a, C 10a.
1a ser: göz B; iste: dile C	1a ser: göz B; iste: dile C
1b küffâr: kâfir A	1b küffâr: kâfir A
2b saña: baña C	2b sana: bana C
4a ma'mûr: mesrûr B; gönülüm: cânım C	4a ma'mûr: mesrûr B; gönülüm: cânım C
4b cevre: zulme A	4b cevre: zulme A

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

2. Aparatta varyant gösterimi, tenkitli neşri hazırlayan kişinin olabildiğince az cümle kurmasını esas alır. Bundan dolayı varyantlardaki eksiklik, fazlalık vb. hususlar varyant gösterimine has işaretlerle gösterilmeli, durumu anlatmaktan kaçınılmalıdır.
3. Yaygın olarak kullanılan standart işaretleme sistemi şu şekildedir:
  - “-” Nüshadaki eksikliği gösteren işaret.
  - “+” Nüshadaki fazlalığı gösteren işaret.
  - “:” Tercih edilen varyanttan sonra kullanılan ayırıcı.
  - “,” Nüsha rumuzları arasında kullanılan ayırıcı.
  - “;” Tercih edilmemiş birden fazla varyant arasında kullanılan ayırıcı.

Yukarıdaki “-” ve “+” işaretlerinden sonra boşluk bırakılmaz; “:”, “,” ve “;” işaretlerinden sonra ise boşluk bırakılır.

Aparatlardaki unsurlar şu sırayla yazılır:

1. Tercih edilen varyant,
2. Tercih edilen varyanttan sonra kullanılan ayırıcı,¹²
3. Tercih edilmeyen varyant,
4. Tercih edilmeyen varyantı içeren nüsha rumuzu (aynı varyantı içeren birden fazla nüsha var ise rumuzları virgülle ayrılır, -özel bir sebep yoksa- alfabetik sıralanır),
5. (Başka varyant varsa) tercih edilmemiş birden fazla varyant arasında kullanılan ayırıcı,
6. Tercih edilmeyen diğer varyantlar (3 ve 4 düzeniyle),
7. Aparatta farklar yazıldıktan sonra, en sona nokta konur.

A, B ve C nüshaları esas alınan bir tenkitli neşirde eksiklik, fazlalık ve farklılık gösterimleri aşağıdaki örneklerde olduğu gibi yapılmalıdır:

••••••••

¹² Varyant ayırıcından önce tercih edilen varyantın yer aldığı nüshaların rumuzları da yazılabilir.

a. Eksiklik Gösterimi

Örnek:

sākī: -C.

Verilen örnek gösterim, “sākī kelimesi A ve B nüshalarında varken C nüshasında yoktur, A ve B nüshası varyantı tercih edilmiştir” anlamına gelmektedir.

b. Fazlalık Gösterimi

Cümlenin bağlamına göre, fazlalığın tercih edilen varyanttan sonra gelmesi gerekiyorsa “+” işareti fazlalığın önüne, önce gelmesi gerekiyorsa sonuna konur.

Örnek 1:

melek: +sākī A.

Verilen örnek gösterim “‘Sākī’ kelimesi B ve C nüshalarında bulunmazken A nüshasında ‘melek’ kelimesinden sonra ‘sākī’ kelimesi de yer almaktadır, bağlamı dikkate alınarak B ve C nüshaları varyantı tercih edilmiştir” anlamına gelmektedir.

Örnek 2:

kitāb: birinci+ C

Verilen örnek gösterim “‘Birinci’ kelimesi A ve B nüshalarında bulunmazken C nüshasında ‘kitāb’ kelimesinden önce ‘birinci’ kelimesi de yer almaktadır, bağlamı dikkate alınarak A ve B nüshaları varyantı tercih edilmiştir” anlamına gelmektedir.

c. Farklılık Gösterimi

Örnek:

sākī: sākīler C.

sākī: sākīler C.

Verilen bu örnek gösterim “‘Sākī’ kelimesi A ve B nüshalarında bulunurken C nüshasında bunun yerinde ‘sākīler’ kelimesi bulunmaktadır, A ve B nüshaları varyantı tercih edilmiştir” anlamına gelmektedir.

4. Varyant gösterirken beyit ya da mısraların bir parçası değil de bütünü varyant halinde ise aparata beyit ya da mısranın metni değil numarası yazılır. Mısra için beyit numarasından sonra taksim (/) işaretine ilaveten 1 ve 2 rakamları ya da a ve b harfleriyle işaret edilir.

Örnek 1:

[Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]	[Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]
244 Gönülden her birine hürmet eyle Ri'âyet kıl kamuya 'izzet eyle ¹	244 Gönülden her birine hürmet eyle Ri'âyet kıl kamuya 'izzet eyle ¹
245 Şu kim üstâd ola key ihtirâm êt ² Ki her kez hizmetin key iltizâm it	245 Şu kim üstâd ola key ihtirâm it ² Ki her kez hizmetin key iltizâm it
¹ 244/2: 245/1 B. ² 245/1: 244/2 B.	¹ 244/2: 245/1 B. ² 245/1: 244/2 B.

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

A ve B nüshalarından hareketle hazırlanan bir tenkitli neşirde yer alan bu varyant gösterimi; varyantı tercih edilen A nüshasındaki konumlandırılışına göre 244 numaralı beytin ikinci mısramının B nüshasında 245 numaralı beytin birinci mısraı olarak yazıldığını göstermektedir.

Örnek 2:

[Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]	[Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]
36 Olmuş kimi denâ'et ile bî-karâr-ı hırş Bulmuş kimi kanâ'at ile feyz-i kîmyâ ¹	36 Olmuş kimi denâ'et ile bî-karâr-ı hırs Bulmuş kimi kanâ'at ile feyz-i kîmyâ ¹
¹ 36: -B.	¹ 36: -B.

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

A, B ve C nüshaları üzerinden hazırlanan bir tenkitli neşirde yer alan bu varyant gösterimi, 36 numaralı beytin A ve C nüshalarında yer aldığını ancak B nüshasında bulunmadığını göstermektedir.

Örnek 3:

[Fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün]	[Fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün]
2 Mîr Tevfîk vâlî-i Bursa ¹ Aldırır pâdişâha hayr du'â	2 Mîr Tevfik vâlî-i Bursa ¹ Aldırır pâdişâha hayr du'â
¹ 2/1: Aldırır hep o bende-i aşdağ B.	¹ 2/1: Aldırır hep o bende-i asdağ B.

(Güncel Türkiye Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

A, B ve C nüshaları üzerinden hazırlanan bir tenkitli neşirde yer alan bu varyant gösterimi, 2 numaralı beytin birinci mısraının B nüshasında tercih edilenden farklı olduğunu göstermektedir.

5. Farklar için her seferinde farkın oluştuğu kelime ya da kelime grubunun sonuna dipnot konarak aparatlarda yalnızca varyantlara, bütün varyantları dahil edecek şekilde yer vermeye dikkat edilmelidir. Bunun için aşağıdaki maddeler uygulanmalıdır.

5.1. Aparatta fark gösterilirken, farklar farkın oluştuğu kelime ya da kelime grubu dipnota alındıktan sonra gösterilmelidir. Böylece farkın nerede oluştuğu kesin olarak belirlenmelidir.

“İndiler gökden melekler şâf şâf” şeklindeki metinde “melekler” kelimesinin varyantları aparatta gösterilirken önce metinde tercih edilen biçimine (melekler), sonra farklara (ferişte) yer verilir:

Örnek:

melekler: ferîşte B, C.

Tercih edilen varyant yazılmadığı durumda farkın hangi ibarede gerçekleştiğini tespit etmek güçleştiğinden aşağıdaki varyant gösterimi hatalıdır:

[Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]	[Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]
İndiler gökden melekler ¹ şâf şâf	İndiler gökden melekler ¹ şâf şâf
¹ ferîşte B, C.	¹ ferîşte B, C.

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlâsı kullanılmıştır.)

5.2. Bir aparatta gösterilen varyantlar içinde benzerlik bulunmamalıdır; görülen benzerlikler ayıklanarak varyantlar ayrı aparatlar şeklinde gösterilmelidir.

Örnek:

A: indiler gökden melekler şâf şâf	A: indiler gökden melekler sâf sâf
B: geldiler gökden ferîşte şâf şâf	B: geldiler gökden ferîşte sâf sâf
C: geldiler birden ferîşte şâf şâf	C: geldiler birden ferîşte sâf sâf

Yukarıda üç farklı nüshada farklı biçimlerde yer alan bir metin yer almaktadır. A, B, C rumuzları verilen bu nüshalardan hareketle kurulacak metinde, nüshalardaki varyantlar aşağıda olduğu gibi ayrı ayrı tespit edilip gösterilir:

indiler: geldiler B, C.

gökden: birden C.

melekler: ferîşte B, C.

Aşağıda olduğu gibi bu varyantları toplu bir şekilde (benzerlikler ayıklanmadan) göstermek hatalıdır:

indiler gökden melekler şâf şâf: geldiler gökden ferîşte şâf şâf B; geldiler birden ferîşte şâf şâf C.

indiler gökden melekler: geldiler gökden ferîşte B; geldiler birden ferîşte C.

melekler şâf şâf: ferîşte şâf şâf B, C.

6. Metin kurulurken sadece nüshalar arasındaki farklar gösterilir; -metin tamirini gerektiren durumlar dışında- nüshalar arasındaki aynılıkları (farksızlık) göstermeye ve açıklamaya gerek yoktur.

7. Aparatta fark gösterirken tercih edilen varyant metinde olduğu gibi aparata alınır; tercih edilmeyen varyantlar da tercih edilen varyantın muadili olacak (yerini tutacak) şekilde yazılır.

Mesela “İndiler gökden melekler şâf şâf” şeklindeki metinde farkın oluştuğu ve nâşirin tercih ettiği varyant durumundaki “melekler” kelimesi olduğu gibi aparata alınır. Bu kelimeyi “melek” şeklinde

kısaltarak ya da “melekler şâf şâf” şeklinde, diğer nüshalarda aynı olan sonraki kelimelerle birlikte aparata almak doğru değildir. Benzer şekilde tercih edilmeyen farklar da tercih edilen farkın alternatifi olacak şekilde yazılır. Verilen örnekte tercih edilen “melekler” varyantının mukabili B nüshasında “ferište” şeklindedir. Bu kelimedenden bir eksiltmede bulunmak ya da “geldiler ferişte” ve “ferişte şâf şâf” şeklinde öncesi ve sonrasındaki kelimeleri ile aparatta tercih edilmeyen varyant olarak yazmak doğru değildir.

8. Nüshalarda standart bir şekilde tekrarlanan imla özellikleri ile bazı kısaltma, dua ve saygı ibarelerindeki farklar, nüsha tavsifinde ayrıntılı olarak açıklandıktan sonra nüsha farkı ya da metin tamiri olarak işlenmez. Aparatta gösterilmesine gerek görülmeyen farkların yaygın olarak rastlandığı durumlar şöyle sıralanabilir:

- a. Nüshalarda kef (ك) ile yazılması gereken ilgi ekinin, bazı nüshalarda nun (ن) ile yazıldığı durumlar.
- b. Eş anlamlı, yakın anlamlı ve karşıt anlamlı eşdeğer kelime ya da ibarelerden oluşan yapıların (leyl ü nehâr, şubh u mesâ, gül ü bülbül, şahâıf-i laıfetu'l-fehâvî vü evrâk-ı şerîfetü'l-meıavî) arasında yazılması gereken bağlaç “vav”ının kimi nüshalarda yazılmaması ya da ilk kelimeye eklenen ötre ile gösterilmesi.
- c. Türkçe metinlerdeki vokallerin harfler ya da hareketlerle gösterilmesi.
- d. Türkçe metinlerde vokallerin hareke ile gösterildiği nüshalarda hareketlerin unutulması.
- e. Nüshalardaki başlık ve vurgu ifadelerinin (fasıl, mısra vb.) bazı nüshalarda açıkça yazılıp bazılarında yazılmamış olması ya da bazılarında rumuzla gösterilmesi.
- f. Metindeki dua ve saygı ifadelerinin (te'âlâ, zül'celâl, 'aleyhi's-selâm, raııyallâhu 'anhu, merıhüm, hâzretleri vb.) bazı nüshalarda yazılıp bazı nüshalarda yazılmaması ya da rumuzla gösterilmesi.

Aparatta gösterilmesine ihtiyaç duyulmayan bu türden nüsha farklarının yazımında belirlenen tercihler/alınan kararlar, metnin bütününde tutarlı bir şekilde uygulanmalıdır. Ancak bu farklar

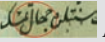

nüshalarda standart bir şekilde tekrarlanmıyor ise veya hususi bir mânaya işaret ediyorsa bu durumda aparatta nüsha farkını ayrı ayrı göstermek gerekir.

9. Tercih edilmeyen varyant/larda bir okuma tercihinde bulunamadığı zaman, bu varyantın çeviri yazısı verilmeksizin nüshadaki şeklinin fotoğrafı aparata konur. Bu durumda öncesi ve sonrası görünecek şekilde fotoğrafı alınıp varyant olan kısım işaretlenerek vurgulanır.

Örnek:

[Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]	[Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]
Şu kim benden şoñ یره işbu dehre Göre kim tola şer ¹ berre vü baħre	Şu kim benden son ire işbu dehre Göre kim tola şer ¹ berre vü baħre
¹ şer: A.	¹ şer: A.

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

[Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]	[Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]
Édüñ sünnetlere cem ^f an ¹ temessük Gerekdür dîne çün şer ^f an temessük	İdüñ sünnetlere cem ^a n ¹ temessük Gerekdür dîne çün şer ^a n temessük
¹ cem ^f an: A.	¹ cem ^a n: A.

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

iv. Metin Tamiri

Tenkitle neşri hazırlanan metnin eksik veya yanlış olduğu tespit edilip mevcut nüshalarından hareketle tamamlanamayan kısmına, eksikliği tamamlamak veya yanlışlığı düzeltmek amacıyla belirli karinelere hareketle nâşir tarafından yapılan müdahaleye “metin tamiri” denir. Metin tamirine şu durumlarda ihtiyaç duyulur:

1. **Metnin İnşa Edildiği Nüsha/lardaki Eksiklikler:** Kâğıtta kopukluk, yırtıklık, yıpranma, kurt yeniği, yapışıklık, nemlenme, mürekkep lekesi, üzeri karalanmış olma, müstensihin kasten ya

da unutarak hiç yazmaması yahut okunamaz derecede bozuk yazması vb. sebeplerle metnin fiziki bakımdan eksik ya da okunamayacak halde olmasıdır. Bu durumda ortada okunabilecek bir metin yoktur; nâşir güçlü karineler eşliğinde âdeta müellifin yerine geçip metin tamiri yapar. Metin tamirinde tamamlanan eksikler köşeli parantez [ ] içerisinde gösterilir. Tamamlanamayan eksiklere parantez içinde üç nokta (...) ile işaret edilir.

- 2. Metindeki Yanlışlar:** Müstensihin dil, imla, kafiye, vezin, bilgi ve bağlam gibi karinelerden hareketle tespit edilebilen yanlışlardır. Müellifin de zihnindeki yazıya geçirirken yapabileceği bu türden yanlışlar genellikle müstensihin kasten ya da dalgınlıkla bir kelime ya da ibareyi boş bırakması, tam olarak anlayamadığı bir kelime ya da ibareyi anlamadan benzererek yazmaya çalışması, metni düzeltmek ya da kasten tahrif etmek gayesiyle metne müdahale etmesi gibi sebepler neticesinde ortaya çıkar. Bu durumda eldeki karinelerden hareketle metnin doğru olduğu kabul edilen hali yazılıp yapılan metin tamiri aparatla işaretleme yöntemiyle gösterilir ya da gerekli görüldüğünde açıklama yapılır. Yapılan metin tamiri işaretleme sistemiyle gösterilecekse varyant gösterme sistemine benzer şekilde önce kelime ya da ibarenin düzeltilmiş hali, sonrasında da metni işaret etmek üzere M¹³ kısaltmasıyla nüshadaki¹⁴ hatalı olduğu varsayılan hali yazılır. Hatalı varsayılan kısım anlamlı bir şekilde okunabiliyorsa çeviri yazı şeklinde gösterilir, aksi halde fotoğrafı verilir.

Örnek 1:

[Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]	[Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]
İndiler gökden melekler şâf şâf ¹	İndiler gökden melekler sâf sâf ¹
¹ şâf şâf: şaf şaf M.	¹ sâf sâf: saf saf M.

.....

13 M rumuzu metin tamirini işaret etmek üzere kullanıldığında nüshalara M rumuzu verilmemelidir.

14 Nüshalarda birden çok yanlış kabul edilen şekil varsa bu şekiller nüsha rumuzlarıyla birlikte ayrı ayrı gösterilir.

Örnek 2:

[Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün] Veliyy-i ni'met-i 'âlem olan sulţân-ı zî-şâna Du'â aldırđı şeyh ü şâbdan tahşine ahrâdır ¹ ¹ ahrâdır: M.	[Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün] Veliyy-i ni'met-i 'âlem olan sultân-ı zî-şâna Du'â aldırđı şeyh ü şâbdan tahşine ahrâdır ¹ ¹ ahrâdır: M.
---	---

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

3. Okunduğı halde anlamlandırılmasında şüphe duyulan kelime ya da ibarelerden sonra ise parantez içinde soru (?) işareti konur. Bu durumda da o kelime veya ibarenin neşre esas alınan bütün nüshalardaki fotoğrafları, soru işaretinin yanına düşülecek bir dipnotla aparata konur.

Örnek 1:

[Fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün] Dünye ne ehl-i manşıbı (?) ¹ ne imiş ¹ manşıbı (?): A.	[Fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün] Dünye ne ehl-i mansıbı (?) ¹ ne imiş ¹ mansıbı (?): A.
--	--

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Örnek 2:

[Fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün] Ol vilâyetde aña Kipil(?) ¹ -nâm ¹ Kipil (?): A, B.	[Fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün] Ol vilâyetde ana Kipil(?) ¹ -nâm ¹ Kipil (?): A, B.
---	---

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

III. Dil İçi Çeviri

Neşri yapılan Osmanlı Türkçesi metinlerinin farklı disiplinlerdeki araştırmacılar ile genel okur tarafından rahat anlaşılıp istifade edilebilmesi amacıyla dil içi çevirilerinin yapılması tavsiye edilir. Dil içi çeviriler aşağıda sıralanan farklı usullerden biriyle tenkitli neşre dahil edilebilir:

1. Tenkitli neşri hazırlanan metinden ayrı bir biçimde, dil içi çeviriyi müstakil bir metin halinde oluşturmak.
2. Tenkitli neşri hazırlanan kaynak metni sayfa, varak ya da belirlenen başka bir ölçüte göre bölüp dil içi çevirisini karşılıklı sayfalar halinde vermek.
3. Özellikle manzum metinlerde uygulanageldiği üzere, beyit ya da bent birimine göre bölünen kaynak metnin dil içi çevirisine dipnotta yer vermek.

Ancak söz varlığı ve söz dizimi bakımından günümüz Türkçesine çok yakın olan metinlerin neşirlerinde dil içi çeviri yapmak yerine; bağlamsal sözlük hazırlamak, güncel Türkçe’de farklı karşılıkları bulunan kelimelerin eşdeğerini yan not, son not ya da dipnot olarak vermek biçiminde farklı uygulamalara da başvurulabilir. Gerek dil içi çeviri gerekse sözlük hazırlama ya da notlandırma biçiminde olsun, belirlenen yöntem bütün metne tutarlı bir şekilde uygulanır.

Bununla birlikte tenkitli neşri hazırlanan metnin özgün halinin muhakkak ayrı bir şekilde verilmesi gerekir; özgün metindeki

kelimelerin gelişigüzel ya da belli bir ölçüte göre başka kelimelerle karşılanması suretiyle “sadeleştirilme”si kabul edilmez.

Dil içi çeviri yapılırken aşağıdaki maddelere uyulması beklenir.

1. Dil içi çeviri esnasında kelimelerin birebir/motamot karşılığı verilmez. Bunun yerine metnin anlamı, Türkçe dil bilgisi ve anlatım kurallarına uygun olarak günümüz Türkçesine aktarılır. Ancak kaynak metnin genel anlam ve yapısından bütünüyle uzaklaşmamak gerekir.
2. Metinde yer alan edat, zarf ve bağlaçların belirli bir anlama işaret eden işlevlerinin olabileceği unutulmadan her birine eşdeğerler bulunmalı, ahenk amaçlı başvurulmuş kimi yinelemeler (*tekrîr*) hariç hiçbir kelime karşılıksız bırakılmamalıdır.
3. Kelime, ibare ve deyimsele ifadelerin kültüre ve döneme has durumları göz ardı edilmeden Türkçe kökenli olanlar da dahil bütün arkaik kelimelerin güncel Türkçe'deki eşdeğerleri verilmelidir.
4. Gerek manzum gerekse mensur olsun, Türkçe'nin standart kurallarına göre, türlü gerekçelerle söz dizimi yapısı farklılaştırılmış/saptırılmış kaynak metinler, hususi bir amaç güdülmemişse Türkçe'nin güncel söz dizimi kurallarına uygun olarak **nesre çevrilir**.
5. Manzum ve mensur metinlerin çevirisinde kaynak metnin şiirsel özelliklerinin (vezin, kafiye, seci vb.) korunması gerekli değildir. Bununla birlikte bu tür metinlerde öncelemeler ve simetrik yapılar gibi anlama katkısı da bulunan sâpmaların kaynak metinlerdeki yapı ve dizimleri korunabilir.
6. Tevriye benzeri birden çok anlama açık, sanatlı kullanımların dil içi çevirisinde birinci anlam tercih edilip diğer anlam ya da anlamlar parantez içerisinde verilir.

7. Osmanlı Türkçesi metinlerinde çokça karşılaşılan ve dil içi çevirilerinde sıklıkla hatalı eşdeğerlerle karşılanan “ki/m”, “çün” ve “meğer” gibi Farsça kökenli edatların işlev ve anlamlarının Türkçe yapıdaki eşdeğerleri kaynak metindeki bağlamına uygun şekilde tespit edilmelidir. Özellikle Farsça yapıli ki’li birleşik cümleler Türkçenin söz dizimine uygun şekilde çevrilmelidir.
8. Manzum metinlerde anlam/cümle bazan birden fazla beyitte tamamlanabilmektedir; bu durumda beyitler birleştirilerek dil içi çeviri yapılmalıdır.

Örnek:

[Mefâ’lün mefâ’lün fe’ülün]	[Mefâ’lün mefâ’lün fe’ülün]
Dağı şunlar kim ehl-i iktidâdur	Dağı şunlar kim ehl-i iktidâdur
Meşâyiğden kim ehl-i ihtidâdur	Meşâyiğden kim ehl-i ihtidâdur
Ère çün anlara emr-i hilâfet	Ère çün anlara emr-i hilâfet
Mu’an’an nakl olup sırr-ı velâyet	Mu’an’an nakl olup sırr-ı velâyet
Ṭutuñ hem anlaruñ aqvâlini siz	Tutun hem anlarun aqvâlini siz
Èdüñ hem anlaruñ ef’âlini siz	Èdüñ hem anlarun ef’âlini siz
Allah yolunda olup hidayet ehli şeyhlerden olanlara, hilâfet görevi erişip velayet sırrı silsileyle aktarıldığında; onların sözlerini tutup yaptıklarını yapın.	

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

9. Dil içi çevirisi yapılacak metnin anlaşılması için gerekli olmadığı müddetçe, dil içi çeviride iktibasların Arapça ya da Farsça metinleri yazılmaz, sadece çeviri/meallerine yer verilir.
10. Dil içi çevirilerde Hz. Peygamber ve diğer din büyükleri ile ilgili saygı ve dua ifadelerinde kısaltmalar kullanılabilir. Bunlar kısaltmalar listesinde gösterilir.

IV. Notlandırma

Tenkitli neşri yapılan metnin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla âyet, hadis, kelâmıkıbar gibi iktibasların, özel adlar (kişi, yer, eser, kurum, kavim vb.), telmihler, kavramlar ve metnin anlaşılmasında önemli olan tarihî olaylar gibi açıklanmaya muhtaç olan kelime ve ibarelerin tercümelerine, kaynaklarına ve göndermelerine dipnot, yan not veya son notta işaret edip belirtmeye “notlandırma” denir. Notlandırma yapılırken aşağıdaki maddele-re uyulması beklenir.

1. Tenkitli neşri hazırlanan metinlerdeki Türkçeleşmemiş bütün ibare ve cümlelerin tercümeleri dipnotta verilir.
2. Âyet iktibaslarının mealleri -şayet metinde yer almıyorsa- tırnak içerisinde dipnotta verilip akabinde ilgili âyete örnekte gösterildiği gibi atıf yapılır.

Örnek:

﴿أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾⁹

⁹ “Bilesiniz ki gönüller ancak Allah’ı zikrederek huzura kavuşur” (er-Ra’d 13/28).

3. Âyet mealleri verilirken <https://kuran.diyaret.gov.tr/Tefsir> adresli siteden istifade edilir.
4. Hadis iktibaslarının çevirileri metinde yer almıyorsa dipnotta tırnak içerisinde verilir. Hadisin kaynağı gösterilirken tenkitli neşri hazırlayacak kişinin tercihine göre cilt, sayfa ve hadis

numarasının verilmesi şeklindeki “klasik sistem” yahut “Concordance sistemi” kullanılabilir. Metin içerisinde çevirisi yer alan hadislerin ise yukarıda belirtilen usule göre kaynağına dipnotta işaret edilir.

Örnek:

<p>مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ يَعْصِنِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ. وَمَنْ يُطِيعَ الْأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي، وَمَنْ يَعْصِي الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي.</p> <p>Ya'nî “Her kim bana itâ'at ederse Allâh'a itâ'at etmiş olur, her kim bana 'ișyân eylerse muhakkak Cenâb-ı Hakk'a 'ișyân etmiş olur. Her kimse emîre itâ'at etse bana itâ'at, her kimse emîre 'ișyân eylese bana 'ișyân eylemiş olur.”¹</p>	<p>مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ يَعْصِنِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ. وَمَنْ يُطِيعَ الْأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي، وَمَنْ يَعْصِي الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي.</p> <p>Ya'nî “Her kim bana itâ'at ederse Allâh'a itâ'at etmiş olur, her kim bana 'ișyân eylerse muhakkak Cenâb-ı Hakk'a 'ișyân etmiş olur. Her kimse emîre itâ'at etse bana itâ'at, her kimse emîre 'ișyân eylese bana 'ișyân eylemiş olur.”¹</p>
<p><i>Klasik sistem:</i></p> <p>¹ Buhârî, VI, s. 46, nr. 4584; Müslim, III, s. 1465, nr. 1834; Tirmizî, III, s. 244, nr. 1672.</p> <p><i>Concordance sistemi:</i></p> <p>¹ Buhârî, “Tefsîrû'l-Kur'ân”, 88; Müslim, “el-İmâre”, 31; Tirmizî, “el-Cihâd”, 3.</p>	

(Güncel Türkiye Türkçesi imlasi kullanılmıştır.)

5. Tespit edilen âyet ve hadis dışındaki manzum ya da mensur bütün iktibasların hangi kaynaktan alındıklarına dair notlandırma yapılır.
6. Özel adlar ve kavramlar dipnot, yan not ya da son not şeklinde açıklanabilir. Özel adlar notlandırılırken güncel, müstakil ve akademik olmak kaydıyla söz konusu ad hakkında yapılmış çalışmalara referans verilir. Her bir özel ad hakkında metindeki bağlamı da gözetilerek aşağıdaki bilgilerin verilmesi beklenir.

Kişi adları için: Şahsın adı, künyesi, mahlası, doğum yeri ve tarihi, uzman ve/veya meşhur olduğu alan, ölüm yeri ve tarihi gibi kişinin tarihi konumunu tespit edip aynı ya da benzer isimli kişilerden tefrik edilmesini sağlayan bilgiler.

Eser adları için: Tespit edilebildiği takdirde vefat tarihiyle birlikte müellifin ismi (mütercim, şârih, muhaşşî vb.), eserin telif tarihi ve konusu; tercüme, şerh ve haşiye türü eserlerin kaynak metinleri.

Yer adları için: Günümüzdeki ismi ve coğrafi konumu, -eğer değişmişse- geçmişte ve günümüzde bağlı olduğu idari yapı.

Kurum adları için: Kurulduğu tarih, kurucusu, faaliyet alanı ve süresi, bulunduğu şehir veya ülke.

Kavim ve kabile adları için: Yaşadıkları coğrafya veya havza ile dönem, öne çıkan/meşhur özellikleri.

Kavram ve terimler için: Ait olduğu alanla ilgili kısa tanımı.

7. Neşri yapılan metinde, yukarıdaki maddelerde söz konusu edilen Arapça ya da Farsça iktibaslar, dua ve saygı ifadeleri ile özel adlar standart bir şekilde yineleniyorsa aşağıdaki yöntemlerden biri seçilip metnin tamamında uygulanır.
  - a. Her sayfada ilk geçtikleri yerde notlandırılır; aynı sayfada tekrarlandığında yeniden notlandırılmaz.
  - b. Çalışmanın sonunda yinelenen ifadelerin çeviri ve notlandırmalarını içeren bir dizin hazırlanır; bunlar metin içinde ayrıca notlandırılıp çevrilmez.
8. Tertip farkları gibi teknik işaretlerle gösterilemeyen nüsha farkları notlandırılır.
9. Vezin, kafiye, redif, seci ve benzeri hususlardaki açık hatalar ile vakıaya uygun olmayan bilgi hataları kabildinden, tespit edildiği halde metin tamiri yoluyla düzeltilemeyen bariz eksiklik/yanlışlıklar notlandırılır.

Örnek:

[Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]	[Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]
3920 Oldı serdâr vâkıfu‘l-esrâr ¹ Eyledi cümle ‘askeri hoş-ğâl	3920 Oldı serdâr vâkıfu‘l-esrâr ¹ Eyledi cümle ‘askeri hoş-ğâl
<p>¹ 3920: Beyitte kafiye sesleri birbirinden farklıdır. Bu farklılığın bilinçli bir tercih mi yoksa zühul eseri olarak mı gerçekleştiği açık değildir.</p>	

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

V. Kaynak Gösterme, Kaynakça ve Dizin Hazırlama

A. Kaynak Gösterme ve Kaynakça Oluşturma

Kaynak gösterir ve kaynakça oluştururken standart bir usul takip edilir. Bu kılavuzda İSAM Yayınları'nın belirlediği aşağıdaki hususlar dikkate alınmıştır:

1. Eserin ilk geçtiği yer de dâhil olmak üzere dipnotlarda tam künye verilmeyecek, bilakis yazarın soyadı (ya da sadece meşhur nisbesi), kısaltılmış eser adı ve sayfa numarasıyla yetinilecektir.
2. Baskı tarihi varsa –gözden geçirilmiş/revisited baskılar hariç- mükerrer baskılarda baskı sayısının gösterilmesine gerek yoktur.
3. Yayıncı bilgisi bulunmaması durumunda y.y. kısaltması ile gösterilmesi gerekir.
4. Online versiyonları da bulunan matbu kitapların matbu versiyonlarına atıf yapılır. Sadece sanal ortamda yayımlanan dergi ve kitapların; müellif adı, makale adı, dergi adı ve kitap adı verilmek suretiyle kullanımı genel kaidedir.
5. Arap harfli metinlere atıf yapılırken tam transkripsiyon kullanılmalıdır.

Örnek:

Mütercim başka bir yerde babasını ismiyle birlikte zikretmekte ve ondan bir beyit alıntılanmaktadır:

Ve pederümüz Şeyh Naşûh *kıddise sırruhu'l-‘azîz* bu maķāma münāsib bir beyt-i pend-āmîz inşa etmişlerdür:

Zühd ü taķvā ‘ilm ü ‘irfān kendüye kayd etmeyüp
Tevbe istiğfār eden nuşh-ı hoş-āşār eyledi¹

¹ Abdülmecid b. Şeyh Nasûh b. İsrâil, *Tercümetü'l-Levāyih*, Kastamonu İl Halk Ktp. (Kastamonu), 37, Hk 3670/10, 230^a.

Aşağıda farklı türlerde eserlere dipnotlarda ve kaynakçada nasıl yer verileceği gösterilmektedir.

K İ T A P**• Tek Yazarlı**

Dipnotlarda

- Mardin, *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri*, s. 39.

Kaynakçada

- Mardin, Şerif, *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri: 1895-1908*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1983.

• İki Yazarlı

Dipnotlarda

Barkan-Ayverdi, *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*, s. 159.

Kaynakçada

Barkan, Ömer Lütfi-Ekrem Hakkı Ayverdi, *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 953 (1546) Tarihli*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1973.

- **Çok Yazarlı**

- Dipnotlarda

Topaloğlu v.dğr., *İslâm'da İnanç Esasları*, s. 36.

- Kaynakçada

Topaloğlu, Bekir v.dğr., *İslâm'da İnanç Esasları*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1998.

- **Osmanlı Türkçesi Neşir**

- Dipnotlarda

Atâî, *Hadâ'îku'l-Hakâ'îk*, s. 607-608.

- Kaynakçada

Atâî, Nev'îzâde, *Hadâ'îku'l-Hakâ'îk fî Tekmileti's-Şakâ'îk*, nşr. Abdülkadir Özcan, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1989.

- **Diğer Alfabelerdeki Neşir**

- Dipnotlarda

Cüveynî, *el-İrşād*, s. 112-136.

- Kaynakçada

Cüveynî, İmâmü'l-Haremeyn, *el-İrşād ilâ Qavâ'iri'l-Edille fî Uşûli'l-İ'tikād*, nşr. Muhammed Yûsuf Mûsâ – Ali Abdülmün'im Abdülhamîd, Kahire: Mektebetü'l-Hancî, 1369/1950.

- **Nâşir Girişleri, Mukaddimeler ya da Önsözler**

- Dipnotlarda

Kut, "Sunuş: Nizâmü'd-din Ali Şîr Nevâ'î", s. VIII.

- Kaynakçada

Kut, Günay, "Sunuş: Nizâmü'd-din Ali Şîr Nevâ'î", Ali Şîr Nevâyî, *Garâ'ibü's-sıgar: İnceleme – Karşılaştırmalı Metin* içinde, haz. Günay Kut, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2003, s. VII-X.

- **Kitap İçinde Neşredilen Yayınlar**

- Dipnotlarda

- İbn Bâcce, *Tedbirü'l-Mütevahhid*, s. 16.

- Kaynakçada

- İbn Bâcce, *Tedbirü'l-Mütevahhid*, *Resâ'il Felsefiyye li-İbn Bâcce* içinde, nşr. Mâcid Fahrî, Kahire: Dârü'l-maârif, 1989, s. 13-23.

- **Batı Dilleri**

- Dipnotlarda

- Spinoza, *Ethic*, s. 25-31.

- Kaynakçada

- Spinoza, Baruch, *Ethic*, trc. W. Hale White, Oxford: Oxford University Press, 1930.

- **Tercüme**

- Dipnotlarda

- Vasiliev, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, s. 21.

- Kaynakçada

- Vasiliev, A. A., *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, trc. Arif Müfit Mansel, Ankara: Maarif Matbaası, 1943.

- **Tercüme ve Neşir Bir Arada**

- Dipnotlarda

- Sûfî, *Tercüme-i Şuverü'l-Kevâkib*, s. 62.

- Kaynakçada

- Sûfî, Abdurrahman, *Tercüme-i Şuverü'l-Kevâkib*, trc. Nasîrüddîn-i Tûsfî, nşr. Muizzüddin Mehdevî, Tahran: y.y., 1348hş.

- **Makale (dergide ve kitapta)**

- Dipnotlarda

- Gökyay, "Tokatlı Molla Lütüfî'nin Harnâme'si", s. 156.

Mendes-Flohr, “Mendelssohn and Rosenzweig”, s. 210.

Wisnovsky, “İbn Sînâ ve İbn Sînâcı Gelenek”, s. 150.

Kaynakçada

Gökyay, Orhan Şaik, “Tokatlı Molla Lütüfî'nin Harnâme'si”, *Türk Folkloru Belleten*, I (1986), s. 155-182.

Mendes-Flohr, Paul, “Mendelssohn and Rosenzweig”, *Journal of Jewish Studies*, XXIII/2 (1987), s. 203-211.

Wisnovsky, Robert, “İbn Sînâ ve İbn Sînâcı Gelenek”, *İslam Felsefesine Giriş*, ed. Peter Adamson – Richard C. Taylor, trc. M. Cüneyt Kaya, İstanbul: Küre Yayınları, 2007, s. 134-155.

• Ansiklopedi Maddesi

Dipnotlarda

Akün, “Âlî Mustafa Efendi”, s. 417.

Kaynakçada matbu nüsha

Akün, Ömer Faruk, “Âlî Mustafa Efendi”, *DİA*, 1989, II, 416-421.

Kaynakçada dijital versiyon

Her bir maddenin, birden çok yazarlı maddelerde her bölümün hususi adresi olduğundan doğrudan o adres gösterilecektir:

Akün, Ömer Faruk, “Âlî Mustafa Efendi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ali-mustafa-efendi#2-e-debi-yonu> (31.01.2022).

• Arşiv Belgesi

Dipnotlarda

BA, İ. Mes. Müh., 2079.

Kaynakçada

BA, İ. Mes. Müh., 2079.

- **Tez**

- **Dipnotlarda**

- Şensoy, *Abdülkahir el-Cürcânî*, s. 122.

- **Kaynakçada**

- Şensoy, Sedat, *Abdülkahir el-Cürcânî’de Anlam Problemi* (doktora tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001.

- **Online Kaynak**

- **Dipnotlarda**

- Oestreicher, “Worldwide Traditions of a Primordial Paradise”.

- **Kaynakçada**

- Oestreicher, Alane D., “Worldwide Traditions of a Primordial Paradise”, 192, *Vital Articles on Science/Creation*; http://associate.com/ministry_files/The_Reading_Room/Evolution_n_Creation_2/Traditions_Of_A_PrImordial_Para.shtml (27.03.2003).

- **Yazma Eser**

- **Dipnotlarda**

- Müellif adı soyadı,¹ *Eser adı*, Kütüphane adı² (Kütüphanenin bulunduğu şehir), Koleksiyon adı, Demirbaş numarası, varak numarası.

- Hâfizuddin el-Kebîr el-Buhârî, *el-Müstahlaş*, Süleymaniye Yazma Eser Ktp. (İstanbul), Şehit Ali Paşa, 324, 106^b.

- Derviş Hayâlî, *Ravzatü’l-Envâr*, Süleymaniye Yazma Eser Ktp. (İstanbul), Fatih, 2633, 1^b-2^a.

••••••••

- 1 Müellif adları girilirken; önce varsa yazarın nisbesi, mahlası vb. meşhur olduğu isminden sonra virgül konulup tam ismi yazılır. Tercüme, şerh, haşiye vb. türlerdeki eserlerde mütercim, şârih ve mürettip, eserin müellifi kabul edilerek müellif adına bu kişinin adı yazılır. Ayrıca kaynak metin ve müellifinin adına yer vermeye gerek yoktur.
- 2 Bu kılavuzda kütüphane ve koleksiyon adlarının yazımında Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı’nın <http://yazmalar.gov.tr> adresindeki yazımlar esas alınmıştır.

Sinan Paşa, *Tezkiretü'l-Evliyâ*, Süleymaniye Yazma Eser Ktp. (İstanbul), Kılıç Ali Paşa, 731, 3^b.

Kaynakçada

Müellif soyadı adı, *Eser adı*, Kütüphane adı (Kütüphanenin bulunduğu şehir), Koleksiyon adı, Demirbaş numarası, mecmualar için varak aralığı.

el-Buhârî, Hâfızuddin el-Kebîr, *el-Müstahlaş*, Süleymaniye Yazma Eser Ktp. (İstanbul), Şehit Ali Paşa, 324.

Derviş Hayâlî, *Ravzatü'l-Envâr*, Süleymaniye Yazma Eser Ktp. (İstanbul), Fatih, 2633.

Sinan Paşa, Sinâneddîn Yûsuf b. Hızır el-Bursevî el-Vefâî, *Tezkiretü'l-Evliyâ*, Süleymaniye Yazma Eser Ktp. (İstanbul), Kılıç Ali Paşa, 731.

B. Dizin Hazırlama

İnceleme ve tenkitli neşri hazırlanan metinde geçen özel isim (kişi, yer, eser, kurum, kavim, mezhep vb. adları) ve terimlerin dizini çalışmanın sonuna eklenmelidir.

Eserin türüne ve muhtevasına bağlı olarak âyet, hadis, emsal, şiir, atasözü, diğer alıntılar ve dualar gibi iktibas dizinleri de eklenebilir.

Dizin oluşturulurken aşağıdaki sıralama esas alınır:

- a. Özel isimler ve terimler
- b. İktibaslar

Metinde farklı şekillerde yer alan isimlerin en meşhur biçimi esas alınır ve diğer biçimler için bu isme atıf yapılır.

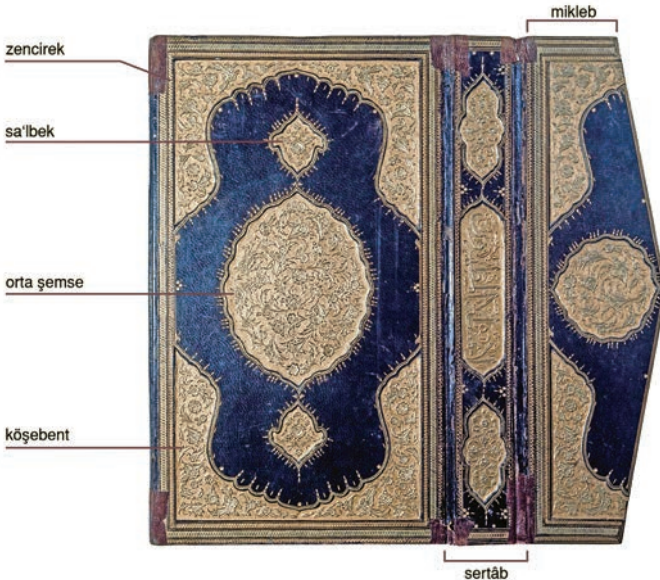
VI. Lügatçe

Hazırlanan *Tenkitledi Neşir Kılavuzu*'nda kullanılan bazı terimlerin anlamını açıklamak üzere aşağıya bir Lügatçe eklenmiştir. Eldeki "Lügatçe" sadece bu kılavuz metninde geçen terimleri ihtiva etmektedir.

aparât: Nüsha farklarının teknik işaretlerle gösterildiği alan.

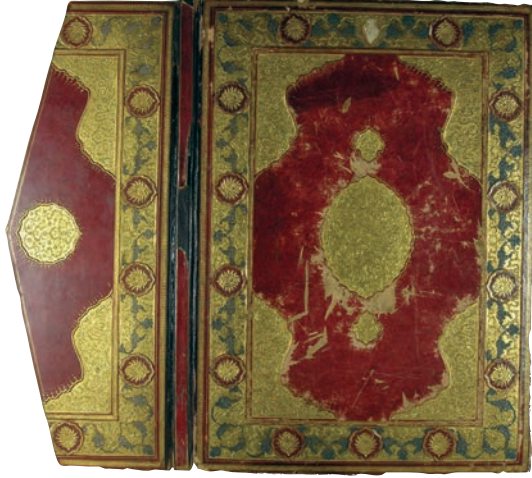
besmele: "Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla" anlamına gelen "bismillâhirrahmânirrahîm" cümlesinin kısaltması olup İslamî yazma geleneğinde, metinlerin başında hamdele ve salve kısımlarından önce yer verilip Allah'ın adının anıldığı bölüm.

cilt: Yazma veya basma eserlerin yapraklarının dağılmasını ve sırasının bozulmasını önlemek, aynı zamanda kitabı bir arada tutmayı kolaylaştırmak amacıyla yapılan sert ve koruyucu kaba

"Ciltçilik",
DİA, 1993,
VII, 554.

verilen isimdir. Şemse, salbek, köşebent, zencirek, sertap (*sertâb*) ve mıklep (*mikleb*) gibi parçalardan oluşup klasik İslam sanatlarının tezyinî boyutunu da içinde barındırır.

Kalender Paşa, *I. Ahmed Albümü*, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. (İstanbul), Bağdat Köşkü, 408.

Keşfî Hızır b.
Hüseyin b.
Bâlî-i Gedüzî,
*Tercüme-i Hüsn
ü Dil*, Ankara
Üniversitesi Dil
ve Tarih-Coğrafya
Fakültesi Ktp.
(Ankara),
Üniversite,
A 20/II.

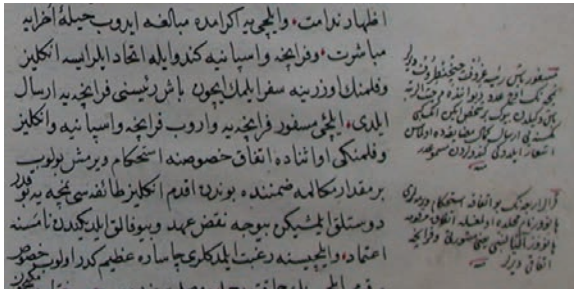

Sâmîî Hasan Ağazâde
Abdülkerîm Efendi, *Dīvân*,
Topkapı Sarayı Müzesi Ktp.
(İstanbul), Bağdat Köşkü, 160.

cönk: bk. **mecmua**.

çeviri yazı: Belli bir alfabe ile yazılmış bir metinde yer alan harflerin bazı özel işaretler ilavesiyle başka bir alfabenin karakterlerine çevrilmesi.

derkenar: 1. Yazma nüshalarda metni çevreleyen, sayfa kenarlarındaki boş kısımlar; 2. Sayfaların kenarlarına yazılan yazılar (bk. haşiye).

Risâle-i Süferâ, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. (İstanbul), Bağdat Köşkü, 224, 9^b.

dil içi çeviri: Bir dil göstergesini aynı dilin farklı göstergeleriyle yeniden yazma; bir metnin yazıldığı dilin yapısı ve sözcükleri kullanılarak farklı amaçlarla yeniden yazılması. Bu doğrultuda Osmanlı Türkçesi ile yazılmış bir metnin günümüz Türkçesiyle yeniden yazılması bu kabilden bir uygulamadır.

Lü'lü' gibi tâ kûşe-i deryâda nihânuz Âb-ı güher-âsâ dür-i yektâda nihânuz	Lü'lü' gibi tâ kûşe-i deryâda nihânuz Âb-ı güher-âsâ dür-i yektâda nihânuz
Biz, inci gibi denizin dibinde saklıyız; mücevher suyu gibi eşsiz incide gizliyiz.	

(Klasik Osmanlı Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Cevâhir-i hamd u sipâs ve zevâhir-i şükr-i bî-kıyâs ol pâdişâh-ı çâre-sâz cânibine olsun.	Cevâhir-i hamd u sipâs ve zevâhir-i şükr-i bî-kıyâs ol pâdişâh-ı çâre-sâz cânibine olsun.
Benzersiz hamd, övgü ve şükür mücevherleri (bütün müşküllere) çare bulan o yüce padişahın eşliğine olsun.	

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

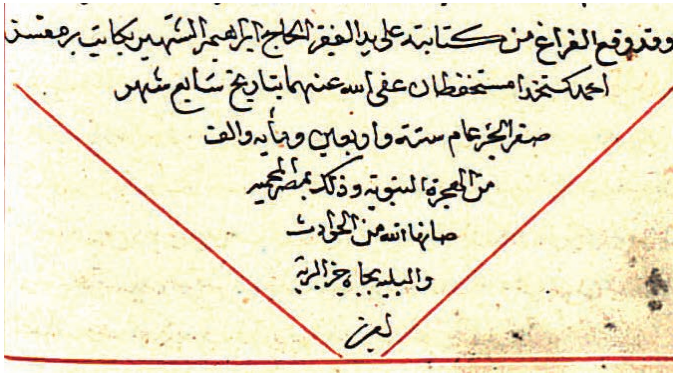
Mensur bir metnin Osmanlı döneminde nazmen yapılmış bir dil içi çevirisi örneği:

Kaynak metin	
Kemâl şifatlarıyla muttasıfdir ve nokşân şifatlardan berîdir.	Kemâl şifatlarıyla muttasıfdir ve noksân şifatlardan berîdir.
Hedef metin	
Kemâl üzre olupdur hep şifâtı Berî bi'l-cümle nokşândan o zâtı	Kemâl üzre olupdur hep şifâtı Berî bi'l-cümle noksândan o zâtı

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

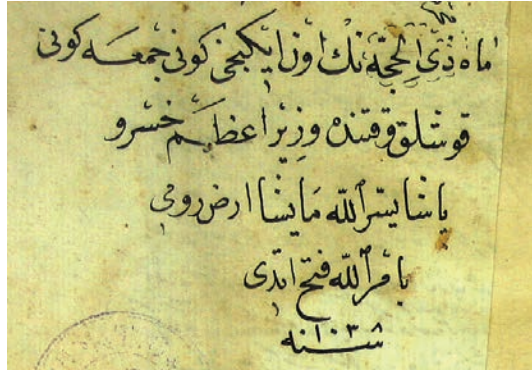
eşdeğer/lik: “(Miktar, kıymet, kuvvet, mâna vb. hususlarda) birbirine denk” anlamıyla mantık, matematik ve geometri gibi bilimlerde tam bir denklige işaret etmekte olup çeviri bilminde kaynak metin ile hedef metin arasındaki denklik, benzerlik ve uyuma denir.

ferâğ kaydı: Eserin telif veya istinsahının bittiğini gösteren kayıtlardır. Genellikle Arapça “kad ferağa”, “kad veka’al-ferâğu” ibaresiyle başladığı için bu isim verilmiştir; “ketebe”, “temmet” gibi adlar da verilir. Bu kayıtlarda kalıp yapı ve ifadelerle eserin ismi, müellifinin adı, yazıldığı/çoğaltıldığı zaman ve mekâna dair bilgiler verilir çoğunlukla müellif ve müstensih için dua edilir. Ferâğ kayıtları, telif ve istinsah kaydı olmak üzere iki türdür. Bir eserde sadece telif kaydı, sadece istinsah kaydı veya ikisi birden bulunabilir.

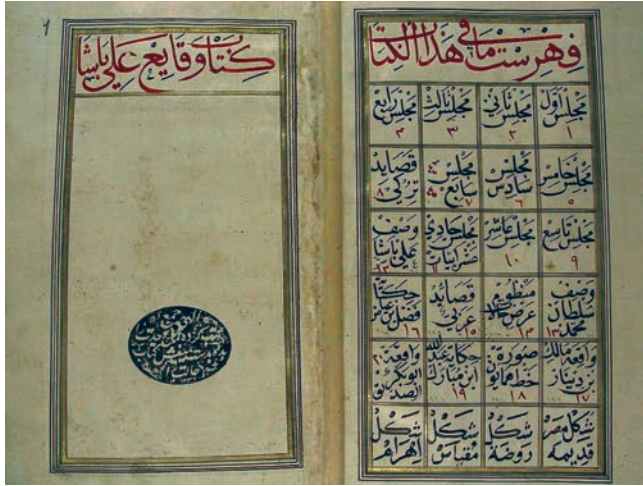
Karahalilzâde Mehmed Said, *Tercüme-i Sülvânü'l-Muḩā' fi 'Udvânî'l-Etbâ'*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Hacı Mahmut Efendi, 5359, 136^b.

fevâit kaydı: Yazma eserlerin genellikle başında ve sonunda bulunan boş yapraklara veya derkenara müellif ya da müstensih dışında biri tarafından düşülen notlar. Bu notlar farklı şiirlerden beyitler, başka eserlerden çıkarılmış faydalı bilgiler, bazı önemli kişilerin veya kaydı yazan kişinin aile fertlerinin doğum ve ölüm tarihleri, evlilik kayıtları, tayin bilgileri, alacak-verecek hesapları gibi bilgilerin yanı sıra ilaç reçeteleri, zelzele, salgın, hastalık, yangın, felaketler, zafer ve fetihlere dair bilgi ve tarihleri; ayrıca fal, tılsım, vefk, remil gibi “gizli ilimler”e dair bilgi notlarını, bazı özlü sözler ve seçme beyitler gibi pek çok notu içerebilir.

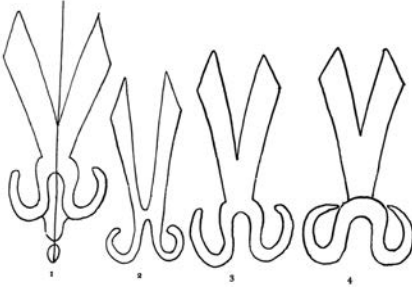
Şem'i, *Şerh-i Mantıku't-Tayr*, Süleymaniye Ktp.
(İstanbul), Carullah Efendi, 1716, 1^a.

fihrist: Bir kitabın genellikle başına bazan da sonuna konan ve o kitaptaki konuları ve maddeleri sıralayan cetveldir. Çoğunlukla tezhipli ve estetik bir görünüm arzeden fihristlerin yapı ve tertibinde farklılıklar görülebilir.

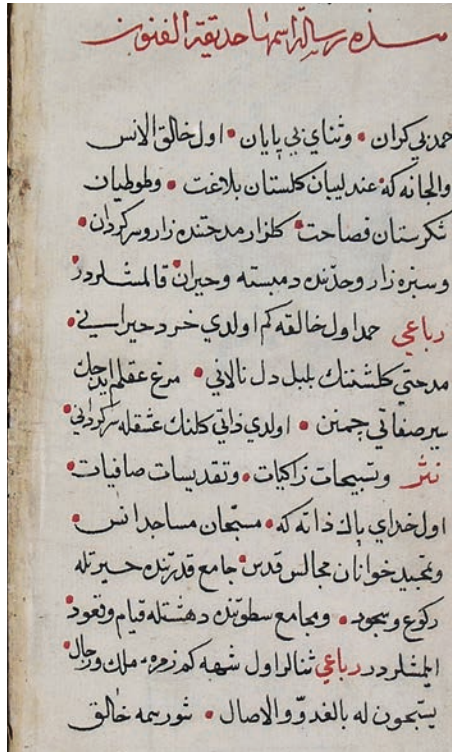
Kelâmî-yi Rûmî, *Veķâyî-i 'Alî Paşa*, Süleymaniye Ktp.
(İstanbul), Halet Efendi, 612, 1^a.

filigran: Özellikle Batı ülkelerinde üreilmeye başlandıktan sonra kâğıtların hangi atölyede imal edildiğini gösteren, bir nevi marka yerine geçip ışığa tutulunca görülebilen şekil ve yazı biçimindeki izlere verilen isimdir.

Süheyl Ünver, “XV. Yüzyılda Türkiye’de Kullanılan Kâğıtlar ve Su Damgaları”, *Türk Tarih Kurumu Belleten*, XXVI/104 (1962), s. 751.

hamdele: “Her türlü övgü Allah’a mahsustur” anlamına gelen “elhamdülillâh” şeklindeki dua ve zikir cümlesinin kısaltması olup İslamî yazma geleneğinde metinlerin başında Allah’a hamd maksadıyla yer verilen dua ve zikir bölümüdür. Genellikle besmeleden sonra, salveleden önce yer alır.

Şerîfî, *Hadîkatü'l-Fünûn*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Lala İsmail, 409, 1^b.

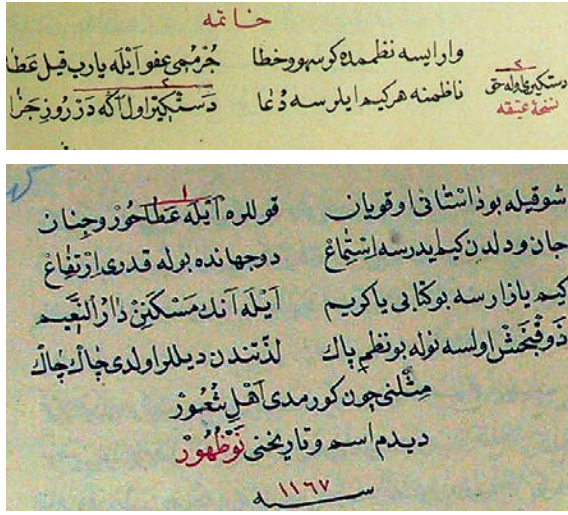
hâmiş: bk. **haşiye**

haşiye: Metni çevreleyen sayfa kenarlarına ve satır aralarına ilave edilmiş, metni izah edip tamamlayıcı bilgiler içeren açıklamalara denir. Bu anlamıyla, **hâmiş** ve **derkenar** kelimeleriyle eş anlamlıdır. Genellikle bir şerh metninin seçilmiş bazı cümle ya da ibarelerine yönelik olmakla beraber kimi zaman tamamına da yazılabilen açıklama, eleştiri ve ilave tarzı notlardan oluşan telif türüne de **haşiye** denir.

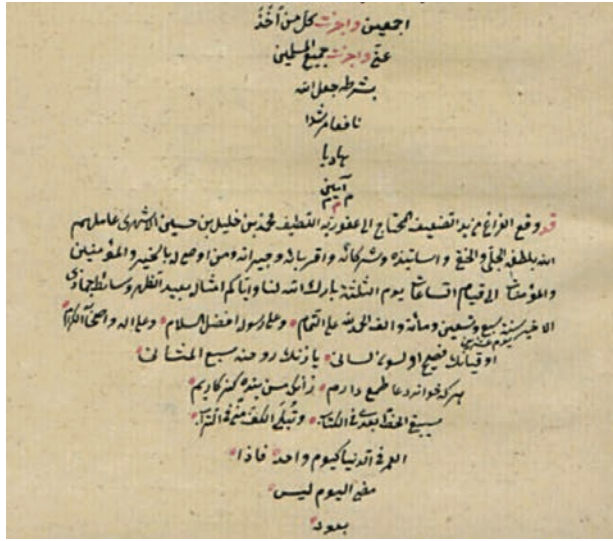
Şemseddin Muhammed b. Hüsameddin el-Kuhistanî, *Câmi'u'r-Rumûz (Muhaşşâ)*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Carullah Efendi, 829M, 1^a-2^b.

hâtîme: Yazma eserlerde müellifin eserini bitirmek üzere yazdığı sonuç kısmı. Esere ve müellife dair kimi bilgilerle hamd ve dua cümlelerinden oluşan hâtîme bazı metinlerde eserin asıl konusunun devamı mahiyetinde müstakil bir bölüm biçiminde yazılabildiği gibi, kısa tutulup muhtasar bir değerlendirmeden de oluşabilir.

Abdî, *Nev-zuhûr*, Süleymaniye Ktp.
(İstanbul), Yazma Bağışlar, 5738, 45^a.

icâzet kaydı: Yazma eser literatüründe bir kitabın, müellifinin huzurunda talebesi tarafından okunduğunu, talebenin kendi nüshasında tashihler yaptığını ve müellifin bunu onaylayıp talebeye söz konusu kitabı rivayet etme, nakletme icâzeti verdiğini belirten kayıtlar. Bu kayıtlar müellifin ilgili kitabın kendi eseri olduğunu, kendisinden rivayet edildiğini ve ilgili nüshasının güvenilir olduğunu onayladığı anlamına gelir.

Ebü'l-Fezâil Radiyyüddîn Hasan b. Muhammed b. Hasan es-Sâgânî, *Meşâriku'l-Envârî'n-Nebeviyye min Şihâhî'l-Ah̄bârî'l-Muštafaviyye*, Koç Üniversitesi Suna Kıraç Ktp. (İstanbul), Salim Erel, 318/2, 251^a.

istinsah: Bir metnin kopyasını çıkarmak suretiyle çoğaltma. Bunu icra eden kimseye başta **müstensih** olmak üzere kâtip, verrâk, hattât, nâsîh ve nessâh gibi isimler verilir.

istinsah kaydı: İstinsahın bittiğini belirtmek üzere müstensih tarafından genellikle nüshanın sonuna düşülen kayıt.

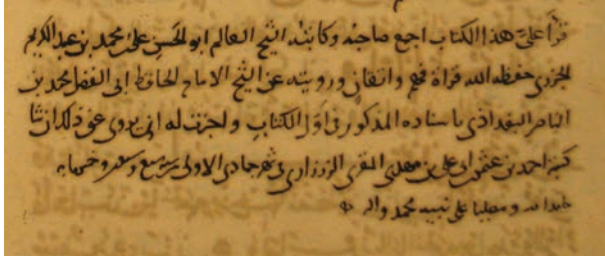

Ramazân Ahmed Efendi, *Şerh-i Kaşîde-i Bânet Su'âd*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Laleli, 3657, 226^b.

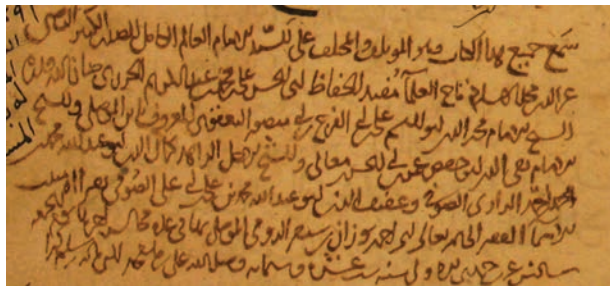

kâğıt: Üzerinde yazı yazmak üzere kullanılan malzemeye verilen isim olup üretim yerine göre Şam, Semerkant, Hint, Çin, Avrupaî, alikurna; ham maddesine göre sultanî, âbâdî gibi farklı isimler alabilmektedir.

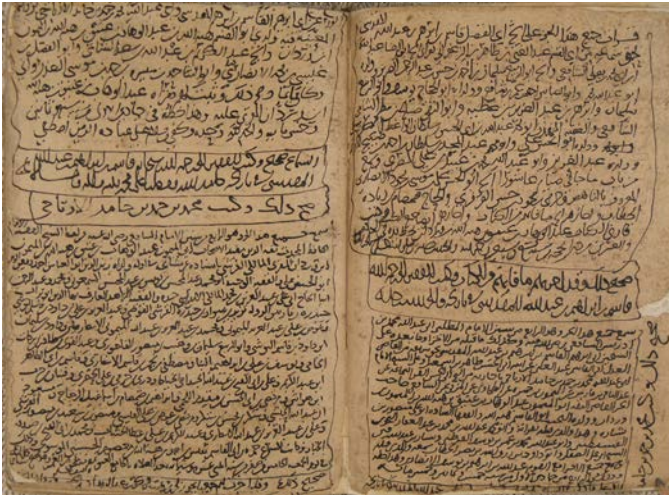
kıraat ve semâ (semâ') kaydı: Bir kitabın hocanın huzurunda tek başına yahut bir topluluk içinde okunduğuna, toplulukta bulunan kişilerin bu okumaya katıldığına dair düşülen ve rivayet etme hakkını belgeleyen kayıtlar. Hoca tarafından bu mecliste metni okuyanın nüshasına kıraat kaydı, dinleyenlerin nüshalarına ise semâ kaydı düşülür.

Abdülganî el-Ezdî, *el-Mü'telif ve'l-Muhtelif fî Esmâ'îr-Ricâl (fî Esmâ'î Nakâleti'l-Hadîs)*, Köprülü Ktp. (İstanbul), Fazıl Ahmet Paşa, 1578/1, 77^b.

Abdülganî el-Ezdî, *el-Mü'telif ve'l-Muhtelif fî Esmâ'îr-Ricâl*, Köprülü Ktp. (İstanbul), Fazıl Ahmet Paşa, 1578/1, 1^a.

Şâfi'î, *es-Sünenü'l-Me'sûre*, Millet Yazma Eser Ktp.
(İstanbul), Feyzullah Efendi, 351, 13^b-14^a.

kol: Bir nüsha şeceresinde aynı kaynak nüşhadan çoğaltılmış nüsha grubu ile bu gruptaki nüsha(lar)dan çoğaltılan diğer nüsha grupları. Bir kolda yer alan nüşhadan çoğaltılan nüshaların oluşturduğu alt gruba “alt kol” denir. Alt kollar da çoğaltıldıkları kaynak nüsha ile aynı kol içinde kabul edilir.

kolbaşı: Oluşturulan nüsha şeceresinde her kolun eldeki en üst nesil nüshası. Alt koldaki nüshaların kendisinden çoğaltıldığı nüshaya ise “alt kolbaşı” denir.

külliyyat: bk. **mecmua**

künye: Arap toplumlarında daha çok kişinin ilk çocuğunun isminin önüne, Ebü'l-Kâsım, Ebû Bekir, Ümmü Seleme, Ümmü Zeyneb örneklerinde olduğu gibi “ebû” ve “ümmü” sözcüklerinin getirilmesiyle oluşturulan tanıtıcı ibare. Künye, isim ve nisbeden önce, lakaptan sonra yazılır.

Hüccetülislâm **Ebû Hâmid** Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el-Gazzâlî et-Tûsî.

künye: Yazma ve matbu eserlere atıf yapmak için kullanılan yazar adı, eser adı, -varsa- çevirmen ve hazırlayan, yayım yeri, yayım tarihi, cilt, sayfa/yaprak sayısı gibi bilgilerin tamamı.

Ahmed b. İbrâhim, *Kitâbü't-Tārîh (Ṭabaḳâtü'l-Ḥükemâ')*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Carullah Efendi, 1575.

Fuzûlî, Muhammed b. Süleyman el-Bağdâdî, *Leylâ ve Mecnûn*, İstanbul: [y.y.], 1296 [1878-79], 128 sayfa.

lakap: Bir kimseye asıl adından ayrı olarak medih, zem ve vasıf ifade eden kelime ve izafeler atfederek sonradan takılan ikinci ad; şeref payesi; halife ve sultanların hâkimiyet alameti.

Rûznâmecî İbrâhim Efendi, Kâfiyeci, Zenbilli Ali Efendi, Şemseddin Ahmed.

mahlas: Müşterek İslamî edebiyatlarda şairlerin ve yazarların daha çok edebî ürünlerinde metinlerin kendilerine aidiyetini göstermek üzere kullandıkları/edindikleri takma ad.

Fuzûlî, Nâbî, Muhibbî, Hâletî.

mecmua: İçinde çeşitli hacimlerdeki metinleri (şiir, mektup, fetva, risale, kitap vb.) barındıran derlemeler. Mecmualardaki eserlerin konuları, dilleri, türleri, müellifleri aynı olabileceği gibi farklı da olabilir. Aynı müellifin birden çok eserini içeren kitaplara **kül-liyat** da denir. Genellikle halk edebiyatı ve folklor (halk bilimi) ürünlerinin toplandığı, uzunlamasına açılan ensiz, uzun yazma mecmualara da **cönk**, **sığır dili** veya **beyâzî** denir.

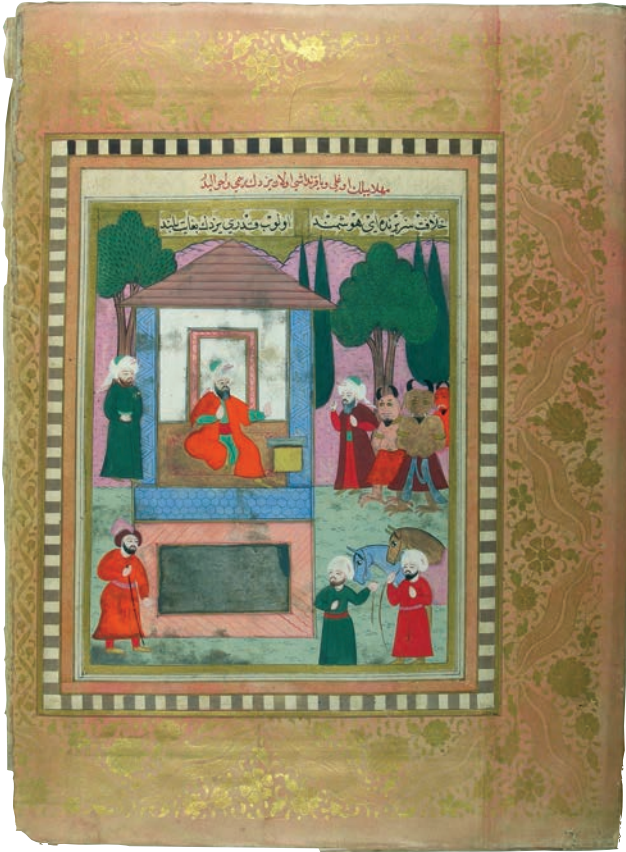
metin: Basılı veya el yazması bir eserin müellif veya müstensih tarafından belli bir dilin işaret, harf, kelime, söz ve paragraflarından oluşturulmuş olup yazılı bir bütünlük arzeden kısmı.

metin tamiri: Metnin bir kısmının, bütün nüshalarda eksik ya da yanlış nakledilmiş olması halinde, nüshalar dışındaki kaynak ve karinelere dayanılarak düzeltilmesi veya tamamlanması.

metin tenkidi: Bir metnin ulaşılabilen nüshalarını kullanıp müellifin zihnindeki metnin en yakın nüshasına ulaşma çabası. Müellifin zihnindeki metin, yazıya geçirilmiş metinden farklılık arzedebilir. Zira bu metin müellifin öğrencileri veya müstensihler tarafından onun adına yazıya geçirilmiş ve bu esnada müellifin

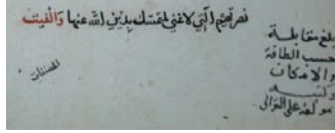
zihnindeki metinden uzaklaşmış olabilir. Ayrıca müellif de zihninde tasarladığı metni yazıya geçirirken müstensihlerin yaptığına benzer hatalar yapmış olabilir.

minyatür: Genellikle “el yazması kitaplarda *tasvir* ve *nakış* kavramlarıyla yer alan küçük boyutlu renkli resim” anlamına gelip metni açıklamak amacıyla kitap sayfalarına veya bir albüm içinde toplanmak üzere tek tek yapraklara sulu boya ve altın, gümüş yaldızla yapılan minyatürler, ışık-gölge oyunları ile derinlik duygusu kazandırır.

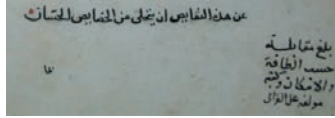

Kalender Paşa, *I. Ahmed Albümü*, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. (İstanbul), Bağdat Köşkü, 408, 28^b.

mukabele kaydı: Yazma veya basma bir kitabın başka bir nüsha ile karşılaştırıldığını ve bazan buna uygun şekilde düzeltildiğini belirten kayıt.

Ali b. Muhammed el-Gazzâlî, *Tahrîrû's-Sülûk fî Tedbîrî'l-Mülûk*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Reisülküttap Mustafa Efendi, 994, 10^b.

Ali b. Muhammed el-Gazzâlî, *Tahrîrû's-Sülûk fî Tedbîrî'l-Mülûk*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Reisülküttap Mustafa Efendi, 994, 20^b.

mukaddime: İslam telif geleneğinde eserlerin başındaki önsöz veya giriş. Mukaddimede genellikle eserin adı, yazılış sebebi, konusu, amacı, önemi, başlıca bölümleri ve muhtevası tanıtılır, kime ithaf edildiği belirtilir, telifte izlenen yöntemden ve karşılaşılan güçlüklerden söz edilir.

müellif hattı (nüsha): Nazarı olarak müellifin kendi zihninden/ kaleminden çıkmış olan nüsha. Üç tip müellif hattı nüshadan sözü edilebilir: 1. Müsvedde halinde müellif hattı nüsha. 2. Bizzat müellifin hattıyla tebyiz edilmiş nüsha. 3. Müellifin imla, tashih, tasdik gibi yollarla onayladığı veya müellif için tebyiz edilmiş nüsha. Başka biri tarafından -genellikle- müellif için tebyiz edilmiş ve müellifin kendi hattıyla zahriye ve kenara not ve düzeltmeler eklediği nüsha.

mürekkep: Yazma kültüründe her türlü yazım ve çizim faaliyetinde kullanılan, çoğunlukla doğal maddelerden üretilmiş, çeşitli renk ve kıvamdaki sıvı malzeme.

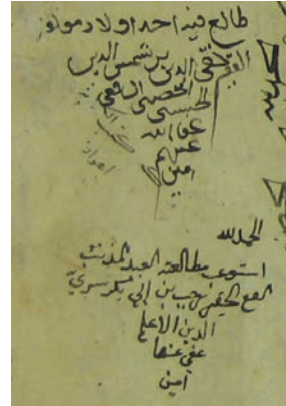
müstensih: bk. **istinsah**

müsvedde nüsha: Bir müellifin sonradan beyaza çekilmek (*tebyîz*) üzere karalama (*müsvedde*) halinde yazdığı nüshaya denir. Çoğunlukla üzerinde düzeltmeler barındırır.

Kadrî Mehmed Efendi
(Vehbî-yi Yemânî),
(XVII. yüzyıl-IV. Murad devri-),
Kitâb-ı Rûhânî fî Şerh-i
Meşnevî-i Muhtasar-ı Nûrânî,
Süleymaniye Ktp. (İstanbul),
Esad Efendi, 2877, 8^b-9^a.

mütalaa kaydı: Yazma veya basma bir kitabın genellikle baş ta-
raftaki boş sayfalarından birine ya da sayfaların kenarına düşül-
müş, kişinin eseri okuyup incelediğini belirten kayıtlar.

Takiyyüddin el-Hisnî,
Def'u Şübehi men Şebbe
ve Temerrede ve Nesebe Zâlike
ile's-Seyyidi'l-Celîl'i-İmâm Aḥmed,
Süleymaniye Ktp. (İstanbul),
Carullah Efendi, 1002, 1^a.

nesil (üst nesil, alt nesil): Nüshaların birbiriyle mukayesesi sonucunda tespit edilen akrabalık ilişkilerini tarif etmek için kullanılan tabir. Müellif nüshasına en yakın nüshaların üst nesil olduğu, ondan sonra istinsah edilen nüshaların ise alt nesil oldukları varsayılır. Dolayısıyla üst nesil nüshalar müellif nüshasına daha yakın, alt nesil nüshalar ise daha uzaktır.

neşir: Bir metnin; dizgi, inceleme, çeviri yazı, düzenleme, çeviri, sadeleştirme, tıpkıbasım gibi işlemlerin biri ya da birkaçı yapılarak yayımlanması.

nisbe: Bir kişinin bir yer, aile, kabile, topluluk, din, mezhep, tarikat, meslek, sanat ve sığata vb. bağlanmasını, onunla ilişkilendirilmesini ifade eden isim.

el-Mekkî, el-Medenî, el-Âmidî, Hanefî, Kureşî, Kâdirî, Nahvî, Matrakçı, Çandarlı.

nüsha: Bir metnin yazılı kopyası. Yazma kültüründe bir eserin -her biri diğerdinden farklı özellikler arzeden- birden fazla nüshası olabilir.

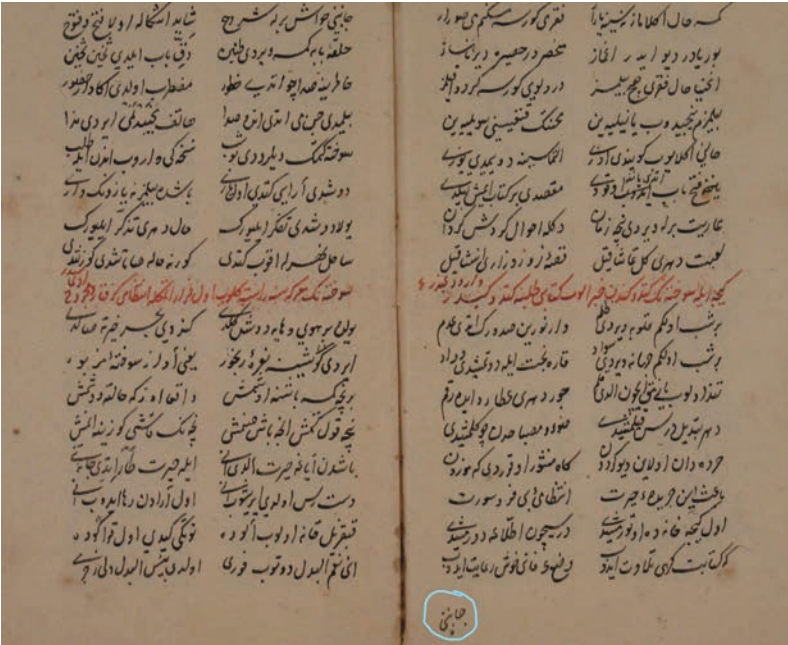
nüsha şeceresi: Bir eserin bütün nüshalarının farklılık ve benzerliklerinin mukayesesi neticesinde varsa müellif nüshası en yukarıda olmak kaydıyla aralarındaki akrabalık ilişkilerini bir ağacın dallanıp budaklanması temsiliyle ortaya koyan şema. Nüsha şeceresi oluşturmaktaki amaç, müellif nüshasına ulaşmaktır. Benzer şekilde nüshalar arasında zaman içerisinde meydana gelen farklılıkların izini sürmek de nüsha şeceresinin amaçları arasında sayılmaktadır.

nüsha farkı: Bir metnin nüshaları arasında görülen her türlü ihtilaf ve benzeşmezlik. Bunlar; dil, imla, bilgi farklılığından oluşabileceği gibi, yalnızca sıralama farkı da olabilir. Bütün nüsha farkları "varyant" addedilmez (krş. varyant).

Nüsha tavsifi: Bir nüshanın özellik ve niteliklerini belirleyip nüshayı görmeyen birine fikir verecek şekilde yazmaya denir. Nüsha tavsifi yapılırken nüshanın başı ve sonu yazıldıktan sonra genellikle nüsha hakkında şu bilgilere yer verilir:

- Eserin müellifi, adı, muhtevası, bölümleri gibi telif ve içeriğe yönelik bilgiler,
- Nüshanın dış ve iç ölçüleri, varak, satır ya da sütun sayısı, kâğıt, yazı ve cilt özellikleri, tezyinî unsurlar ve tahrir durumu gibi fiziki özellikleri,
- Başta telif ve istinsah kaydı olmak üzere nüshadaki kayıtlarda yer alan bilgiler,
- Tespiti mümkün ise nüshanın imlasına dair standart ve standart dışı özellikler hakkında bilgiler.

reddâde: Yazma eserlerde birbirini takip eden yaprakları göstermek üzere yaprağın b yüzünün sol alt köşesine, sonra gelen yaprağın a yüzündeki ilk kelime yazılır. Bu kelimeye “reddâde” dendiği gibi, farklı işlevleri göz önünde bulundurularak “ayak”, “çoban”, “pâyende”, “râbita”, “murâkıp”, “rakabe”, “müşâhide”; “müş‘ir”, “müş‘ire”, “ta‘kibe”, “garip”, “rakib” ve benzeri isimler de verilmektedir.

Bosnali İntizâmî, *Tuhfetü'l-İhvân*, Millet Yazma Eser Ktp. (İstanbul), Ali Emiri-Manzum, 1150, 2^b.

rumuz ve kısaltmalar: Yazma eserlerde farklı eylem, durum, isim, ibare ve dua cümlelerine işaret etmek üzere kullanılan simge ve kısaltmalar.

تع : Te'âlâ

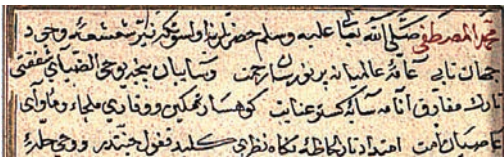
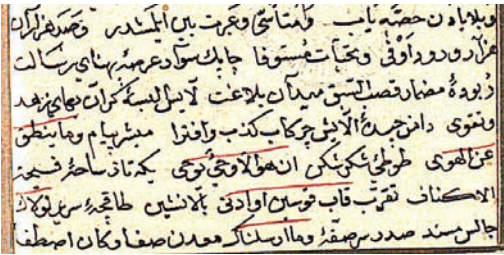
رض : Radiyallâhu 'anh

ع : Mısra'

rüçhaniyet: Metin tenkidinde varyantlar arasında tercihte bulunurken bir nüshanın diğer nüshalara üstünlüğü. Bu üstünlük, bir nüshanın diğer nüshalara göre müellif nüshasına yakınlığıyla, bizzat müellifin tebyiz, istinsah, tashih, tasdik veya mukabele etmesi yahut bu işlerin müellifle aynı mezhep, meşrep, meslek ve dönemden kimseler tarafından yapılması ile kurulmuş sayılır.

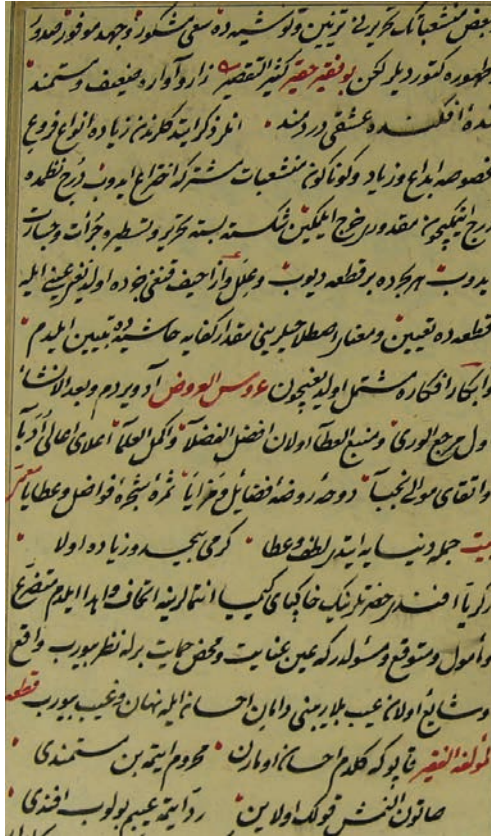
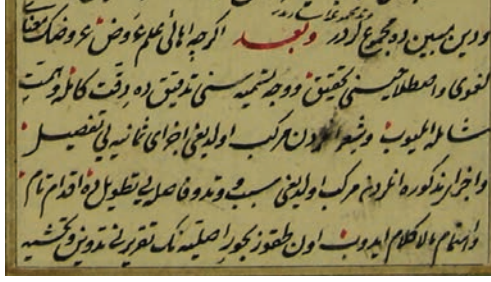
sadeleştirme: Arapça ve Farsça yapısal özellikleri ile Türkçeleşmemiş olduğu düşünülen veya güncelliğini yitirmiş söz varlığı gibi unsurlar içeren metinlerin bu hususlardan arındırılarak neşredilmesi. Bu uygulamada metinde Arapça ya da Farsça olan tamlamalar Türkçeleştirilmeye, söz varlığına da güncel Türkçe karşılıklar verilmeye çalışılır; söz dizimine zorunlu olmadıkça müdahale edilmez.

salvele: “Aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm” veya “Sallallâhü ‘aleyhi ve sellem” dua cümlelerinin kısaltması olup İslamî yazma geleneğinde metinlerin başında Hz. Muhammed’e tâzim amacıyla salatüselâm getirilen bölüme denir. Genellikle besmele ve hamdele kıssımlarından sonra yer alır.

Karahalilzâde Mehmed Said, *Tercüme-i Sülvânü'l-Mutâ' fi 'Udvânî'l-Etbâ'*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Hacı Mahmut Efendi, 5359, 1^b-2^a.

sebeb-i telif: İslam yazma geleneğinde genellikle “sebeb-i kitâb”, “sebeb-i nazm”, “sebeb-i tahrîr”, “sebeb-i terceme” gibi ifadelerle başlıklandırılan ve müellifin eserini tanıtop yazma gerekçesini anlattığı kısım.

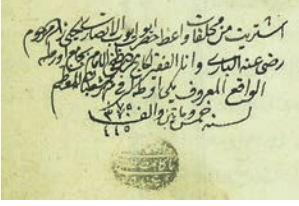
Hasan, *Şevknâme*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul),
Hacı Mahmut Efendi, 3745, 5^b-6^a.

serlevha: Yazma kitaplarda, başlık için ortası boş bırakılıp etrafı tezhiplenen dikdörtgen biçimindeki başlık bölümü ile bunun üzerinde mihrap şeklinde bir bezemeyi hâvi cetvelle çevrili alan. Bu iki tezhip bölümü yazmalarda aynı anda bulunabileceği gibi her biri tek başına da bulunabilir. Ayrıca yazma eserlerde metnin başladığı karşılıklı tezhiplenmiş sayfalara da “serlevha” denir.

Mehmed Şâkir,
Manzûm Meşnevî
Tercümesi, İstanbul
Üniversitesi Nadir
Eserler Ktp. (İstanbul),
TY, 6308, 1^b.

şirâ (iştirâ) kaydı: Yazma veya basma bir kitabın alım satımına ilişkin bilgilerin verildiği kayıt.

Abdülmeccid Sivâsî,
Leṭâ'ifü'l-Ezhâr ve Lezâ'izü'l-Esmâr,
Süleymaniye Ktp. (İstanbul),
Mihrişah Sultan, 255, 1^a.

şemse: Yazma kitap ciltlerinin üzerine yapılan güneş şeklinde süsleme motifi. Klasik İslam sanatlarının mimari, minyatür ve tezhip gibi farklı alanlarında da kullanılır.

Şâhidî İbrâhim Dede, *Tuḥfe-i Şâhidî*, Michigan Üniversitesi
Special Collections Library, (Michigan), Isl. Ms., 400.

tarih düşürme: Ölüm, doğum, tayin, mimari bir eserin inşası ya da tamiri, fetih, tebrik, cülus ve kitap telifi gibi bir olayın tarihinin bir mısra, beyit veya ibare içinde Arap harflerinin taşıdığı sayı (*ebced*) değerleri ile gösterilmesi sanatı. Bütün harflerin sayısal değerlerinin hesaplanmasına dayanan “tam”, sadece noktalı harflerin hesaplanmasına dayanan “mücevher”, sadece noktasız harflerin hesaplanmasına dayanan “mühmel” adı verilen türleri bulunur. Bazan tarih açık şekilde değil, muamma benzeri söz oyunlarıyla verilir, buna da “ta‘miye” denir.

Giryenâk oldum te‘eşşürle dedim târihini
Rûh-ı Şubhî nûr idi pervâz-ı cennât eyledi

Giryenâk oldum te‘essürle dedim târihini
Rûh-ı Subhî nûr idi pervâz-ı cennât eyledi

(1330/3-1902) “روح صبحي نور ايدي پرواز جنات ايلدي”
[Bütün harflerin hesaba katıldığı tam tarihtir.]

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Gelip bir “seyyid” etdi böyle tebşîr
“Fe-‘azzeznâ bi-şâliš” oldu târih

Gelip bir “seyyid” etdi böyle tebşîr
“Fe-‘azzeznâ bi-sâliš” oldu târth

(1322) “فعزنا بثالث”

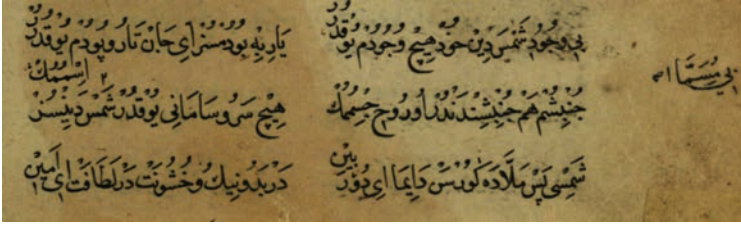
[**Ta‘miyeli ve tam** olan bu tarih beytinin çözümü şu şekildedir: Tam tarih olması dolayısıyla Arap harfli ibarede yer alan bütün harflerin ebced hesabına göre değerleri toplandığında 1248 sayısı çıkmaktadır. “Gelip bir seyyid” ipucundan hareketle “سید” kelimesinin sayısal değeri olan 74 sayısı eklendiğinde istenen tarih (1322) elde edilmektedir.]

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

Geldi dedi “bir” beşir cevher-i târîhîni Şâd ola dâ'im Cevâd ay gibi doğdu Sedâd (1336)	Geldi dedi “bir” beşir cevher-i târîhîni Şâd ola dâ'im Cevâd ay gibi doğdu Sedâd (1336)
<p>“şad اوله دائم جواد آی کبی طوغدی سداد”</p> <p>[Ta'miyeli ve mücevher olan bu tarih beytinin çözümü şu şekildedir: Mücevher tarih olması dolayısıyla mısradaki yer alan noktalı harfler toplandığında 1335 sayısı çıkmaktadır. “Geldi dedi bir” ipucundan hareketle 1 sayısı eklendiğinde istenen tarih (1336) elde edilmektedir.]</p>	

(Güncel Türkiye Türkçesi imlası kullanılmıştır.)

sah kaydı: Yazma veya basma kitapların bazı yerlerine düşülmüş, metne dair düzeltme ve ilavelerin yapıldığına işaret eden kayıtlar.

Konyalı Muhyî, *Tercüme-i İbtidânâme*, Afyon Gedik Ahmet Paşa
İl Halk Ktp. (Afyonkarahisar), 18247, 62^b.

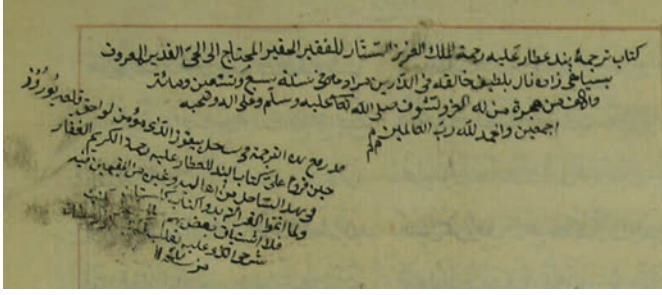
tebyiz: Yazma eser müsveddesini beyaza çekmek yani temize çekmek suretiyle metne son halini vermek. Tebyiz işlemi müellifin bizzat kendisi tarafından yapılabildiği gibi müellifin öğrencileri ya da bir müstensih tarafından da gerçekleştirilebilir.

Mehmed Ârif Hilmi,
Tercüme-i Tezkiretü'l-Hereviyye
fî Hiyelî'l-Harbiyye, Süleymaniye Ktp.
(İstanbul), Fatih, 3469, 25^a.

telif kaydı: Eserin telifinin bittiğini belirtmek üzere müellif tarafından genellikle nüshanın sonuna düşülen kayıt.

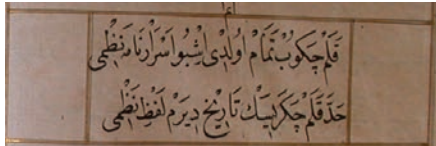
Zahriye sayfasında yer alan telif/tercüme kaydı örneği:

Siyâhîzâde Ali Efendi, *Gülşen-i Aḥbâr (Tercüme-i Pend-i ʿAṭṭâr)*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), İbrahim Efendi, 619, 1^a.

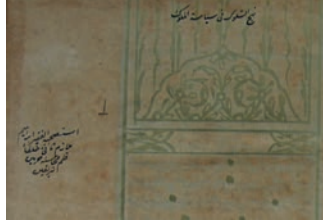

Pervâne b. Abdullah, *Mecmûʿa-i Neẓāʾir*, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. (İstanbul), Bağdat Köşkü, 406, 641^b.

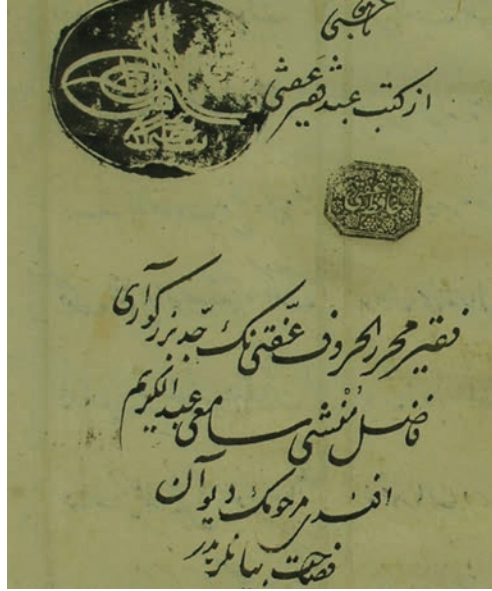

Ahmedî, *Tercüme-i Esrârname*, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. (İstanbul), Bağdat Köşkü, 400, 70^b.

temellük/istishap kaydı: Yazma veya basma kitabın herhangi bir yerine düşülmüş, onun mülkiyetinin kime ait olduğunu belirten kayıt.

Ebü'n-Necîb eş-Şeyzerî, *Nehcû's-Sülûk fî Siyâseti'l-Mülûk*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Yazma Bağışlar, 3800, 1°.

Sâmiî Hasan Ağazâde Abdülkerîm Efendi, *Dîvân*, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. (İstanbul), Bağdat Köşkü, 160, 1°.

temsilci nüsha: Kolbaşı nüshalar tespit edilemediğinde kendi nüsha grubunu yansıtmak üzere metin tenkidi için seçilen nüsha.

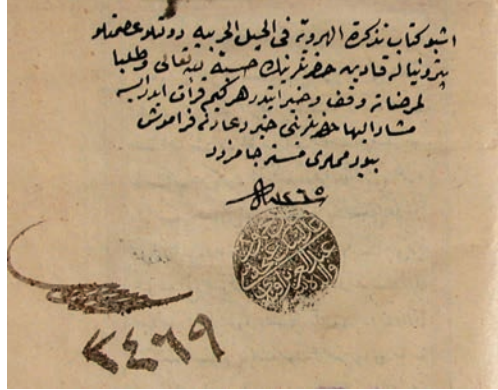
tenkitli neşir (edisyon kritik): Bir metnin en az iki nüshasının karşılaştırılıp metin tenkidi usulüne göre neşredilmesi. Bununla birlikte nüsha farkları, *minhüvât* ya da tashihler gibi metin tenkidine imkân veren kayıtları muhtevi tek bir nüsha üzerinden de tenkitli neşir yapılabilir.

tezhip: Yazma kitap, levha ve murakkaların bezenmesinde ezilmiş varak altın ve farklı renklerle, çeşitli bitki motiflerinin veya geometrik şekillerin kullanılmasıyla oluşturulan süsleme sanatı. Bütün sayfaları tezhipli yazmalara rastlanmakla beraber tezhip daha çok yazmaların ilk sayfası, ana bölümlerinin başlıkları ile sayfa ve sütun cetvellerinde yer alır.

Kalender Paşa, I. Ahmed Albümü,
Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. (İstanbul), Bağdat Köşkü, 408, 2^a.

vakıf kaydı: Kurumsal aidiyeti bildiren kayıtlar. Vakıf kaydı, vakıf mührü, hibe kaydı gibi kayıtlar ve mühürler bu türden olup nüshanın bir vakfa, bir kütüphaneye aidiyetine işaret eder.

Mehmed Ârif Hilmi, *Tercüme-i Tezkiretü'l-Hereviyye fi Hiyeli'l-Harbiyye*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Fatih, 3469, 1^a.

varak: Yazmanın üzerine yazıldığı çift yüzlü kâğıt. Ön (*vech*) ve arka (*zahr*) olarak tanımlanan iki yüzü bulunmaktadır. Bunların ön/sol yüzüne “a”, arka/sağ yüzüne “b” olarak işaret edilir.

varyant: Bir metnin en az iki nüshası arasında meydana gelip ayrı bir anlamlı versiyon oluşturmaya müsait olan farklar. Nüshadaki kopma, silinme gibi durumlar ile imla hataları varyant sayılmaz.

vikaye (vikāye) yaprağı: Metnin dış tesirlerden zarar görmemesi, kitabın cildini ve genel yapısını güçlendirmek ve gerektiğinde bazı notların kaydedilebilmesi için başta ve sonda olmak üzere yazma eserin asıl yazılı kısmını teşkil eden yapraklarla cilt kabı arasına yerleştirilen bir veya birden fazla boş yaprak. Bu boş yapraklara fevâit türünden notlarla beraber temellük, mütalaa ve vakıf kayıtları da düşülebilir.

yazma: Elle yazılarak meydana getirilmiş her çeşit kitap, risale, murakka, mektup, levha ve belgelerin ortak adı.

yazmadaki kayıtlar (kuyûdât): Yazma veya basma bir kitabın veya bir evrakın farklı yerlerine müellif, müstensih, okur veya başka biri tarafından yazımından sonra eklenmiş kayıtlar.

zahriye: Yazma eserlerin başladığı ilk sayfasından önceki (genellikle 1^a), çoğunlukla bazı kayıtlara yer verilen, bazen de boş bırakılan sayfası. Kimi zaman tezhipli olan zahriyede; eser ve müellif adları, kitap bir mecmua ise yer alan eserlerin başlıkları, temellük ve vakıf kayıtları ile mühürleri, meşhur şairlerden seçilmiş beyitler vb. yazılar bulunur. Ayrıca vikaye yapıklarında bulunan fevâit türünde kayıtlar da zahriyede yer alabilir.

Ca'berî, *Kenzü'l-Me'âni fi Şerhi'l-Hırzî'l-Emâni*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Carullah Efendi, 11, ^a.

VII. Ekler

EK 1: Basılı Kataloglar ve Dijital Veri Tabanları

i. Basılı Kataloglar

- Abuladze, Ts. – M. İluridze, *Gürcistan Bilimler Akademisi Elyazmaları Enstitüsü Türkçe Yazmalar Kataloğu*, Tiflis: Gürcistan Bilimler Akademisi, 2004.
- Akkuş, Metin – Selami Ece, “Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Kitaplığı Yazma Koleksiyonları: Türkçe Manzum-Mensur Eserler”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sy. 15 (2000), s. 265-275.
- Arberry, A. J., *A Second Supplementary Hand-List of the Muhammadan Manuscripts in the University and Colleges of Cambridge*, Cambridge: University Press, 1952.
- Arnavutluk Devlet Arşivleri Osmanlı Yazmalar Kataloğu, haz. Rıza Ayhan v.dğr., Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, 2001.
- Ateş, Ahmed, *İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler I (Üniversite ve Nuruosmaniye Kütüphaneleri)*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1968.
- Aydemir, Yaşar – Abdulkadir Hayber, *Makedonya Kütüphaneleri Türkçe Yazma Eserler Kataloğu*, Ankara: TİKA Yayınları, 2007.
- Aydın, Şadi, *İran Kütüphaneleri Türkçe Yazmalar Kataloğu*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2008.
- Bakar, İsmail, *Sadberk Hanım Müzesi Kütüphanesi Hüseyin Kocabaş Yazmaları Kataloğu*, İstanbul: Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi, 2001.
- Bayraktar, Nail, *Atatürk Kitaplığı Belediye Yazmaları: Cevdet Paşa Yazmaları ve Kur'an-ı Kerimler Alfabetik Kataloğu*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 1997.

- Bayraktar, Nail, *Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları Alfabetik Kataloğu*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 1998.
- Bayraktar, Nail, *Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları Alfabetik Kataloğu*, I-III, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 1993-2001.
- Bayraktar, Nail, *Atatürk Kitaplığına Yeni Bağışlanan Yazma Kitapların Alfabetik Kataloğu*, I-II, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 1994.
- Browne, Edward G., *A Catalogue of the Persian Manuscripts in the Library of the University of Cambridge*, Cambridge: University Press, 1896.
- Ceyhan, Abdullah, *Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi Elyazması Eserler Kataloğu*, I-II, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1994.
- Ceylan, Ömür, “Kuveyt Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi’nde Bulunan Türkçe Yazmalar”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, sy. 3 (2000), s. 199-226.
- Cunbur, Müjgân v.dğr., *Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu*, I-VIII, Ankara 1987-2005.
- Eminoğlu, Mehmet, *Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu*, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi, 1997.
- Erkal, Abdulkadir, “Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Kitaplığında Bulunan ‘nâme’ ve ‘iye’ İsimli Yazma Eserler”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sy. 15 (2000), s. 213-263.
- Göçgün, Muammer, “Burdur Müzesi’ndeki El Yazma Eserlerin Tanıtılması”, *Burdur Sempozyumu*, Burdur: y.y., t.y., s. 82-92.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu*, I-IV, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1967-94.
- Gönültaş, Güler, *Manisa İl Halk Kütüphanesi Türkçe El Yazmaları Kataloğu*, Manisa: Türk Kütüphaneciler Derneği Manisa Şubesi Yayınları, 1986.
- Hâfız Ali Efendi Yazma Eserler Kataloğu*, haz. M. Kemal Atik v.dğr., Kahramanmaraş: Özkan Matbaası, 2007.
- İsen, Mustafa – Rıdvan Canım, “Atatürk Üniversitesi Agah Sırrı Levent Koleksiyonunda Bulunan Türkçe Mesnevi Yazmaları-I”, *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, sy. 2 (1991), s. 33-64.
- İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yazma Eserler Kataloğu*, haz. Günay Kut v.dğr., I-III, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2014.
- Karabulut, Ali Rıza, *Kayseri Râşid Efendi Eski Eserler Kütüphanesindeki Türkçe, Farsça Arapça Yazmalar Kataloğu I-II*, Kayseri: Mektebe Yayınları, 1995.
- Karatay, Fehmi Edhem, *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Arapça Yazmalar Kataloğu*, I-II, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1951-53.

- Karatay, Fehmi Edhem – Reşer, O., *Tophkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Arapça Yazmalar Kataloğu*, I-IV, İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi Yayınları, 1962-69.
- Karatay, Fehmi Edhem, *Tophkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar Kataloğu*, İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi Yayınları, 1961.
- Karatay, Fehmi Edhem, *Tophkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, I-II, İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi Yayınları, 1961.
- Kılıç, Atabey, *Ege Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Yazmaları Alfabetik Kataloğu I*, Kayseri: Laçın Yayınları, 2001.
- Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi Yazmaları Kataloğu 1, haz. Ali Emre Özyıldırım, İstanbul: Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, 2018.
- Kut, Günay, *Tercüman Gazetesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, İstanbul: Tercüman Gazetesi Yayınları, 1989.
- Kut, Günay v.dğr., *Kandilli Rasathanesi El Yazmaları I: Türkçe Yazmalar*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2007.
- Okuyucu, Cihan, *Kayserili Rasim Deniz Yazmaları Kataloğu*, Kayseri 1994.
- Örs, Derya v.dğr., *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu I-II*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 2006-2008.
- Özen, Mine Esiner, *Dr. Emel Esin Kütüphanesi Kataloğu (Yazma Eserler)*, İstanbul: TEK-ESİN Türk Kültürünü Araştırma ve Geliştirme Vakfı Yayını, 1995.
- Parlatır, İsmail – Hazai György, *Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'deki Türkçe El Yazmaları Kataloğu*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, 2007.
- Sarı, Mehmet, “Afyon GAP Kütüphanesi ve TÜYATOK 03'te Bulunmayan Yazmalar”, BİR: *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* (Prof. Dr. Kemal Eraslan Armağanı), sy. 9-10 (1998), s. 557-563.
- Sarı, Mehmet, “Çankırı İl Halk Kütüphanesi'ndeki Türkçe Yazma Eserler”, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, sy. 2-3 (1992), s. 28-30.
- Sübhânî, Tevfîk Hâşimpûr – Hüsâmettin Aksu, *Fihrist-i Nûshahâ-yi Hattî-yi Fârsî-yi Kitâbhâne-yi Dânişgâh-i İstânbûl*, Tahran: Pejûheşgâh-ı Ulûm-i İnsânî ve Mütâlaât-i Ferhengî, 1995.
- Şarlı, Mahmut, “Medîne-i Münnevver'e'deki Ârif Hikmet Bey Kütüphanesi'nde Bulunan Edebiyatla İlgili Türkçe Yazma Eserler”, *İlmî Araştırmalar*, sy. 11 (2001), s. 99-112.
- Şeker, Mehmet – İsmail Hakkı Mercan, “Tunus Millî Kütüphanesindeki Türkçe El Yazmaları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, II (1985), s. 105-122.

- Şeşen, Ramazan v.dğr., *Kıbrıs İslâm Yazmaları Kataloğu*, İstanbul: İSAR, 1995.
- Titley, Norah M., *Miniatures from Turkish Manuscripts: A Catalogue and Subject Index of Paintings in the British Library and British Museum*, London: The British Library, 1981.
- Yıldırım, Ali İhsan, *Necip Paşa Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu I*, Tire 2003.
- Yazar, Sadık, “Cezâyir Milli Kütüphanesi’ndeki Türkçe Yazmaların Kataloğu”, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi (Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan Özel Sayısı)*, (2018), s. 274-335.
- Yazar, Sadık, “İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü’ndeki El Yazmalarının Kataloğu”, *Türkiyat Mecmuası*, XXVI (2016), s. 339-446.
- Zeren, Mehmet – İsmail Güleç, *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2009.

ii. Dijital Veri Tabanları

Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi, Ankara	https://kasif.mkutup.gov.tr/DetayliArama.aspx
Amasya Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi	http://katalog.ankara.edu.tr/uhtbin/cgiisirs/x/x/0/49/
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi	http://katalog.ankara.edu.tr/uhtbin/cgiisirs/x/x/0/49/
Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Erzurum	http://bilgimerkezi.atauni.edu.tr/yordambt/yordam.php?aTumu=
Bayerische Staatsbibliothek (BSB), Münih	https://www.digitale-sammlungen.de/index.html?&l=en
Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Câmiu'l-mahtûâtî'l-İslâmiyye	https://wqf.me/
Chester Beatty's Digital Collections, Dublin	https://viewer.cbl.ie/viewer/index/
Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi, Ankara	https://katalog.milletkutuphanesi.gov.tr/
Çorum Hasanpaşa Yazma Eser Kütüphanesi	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Çukurova Üniversitesi Kütüphanesi, Adana	http://libra.cu.edu.tr/libra.aspx?DS=LIBRA

Daiber Collection Database, The Arabic Manuscripts in the Daiber Collection, Institute of Oriental Culture, University of Tokyo	http://ricasdb.ioc.u-tokyo.ac.jp/daiber/ db_idx_t_a_I_II.html
Deniz Müzesi Arşivi ve Kütüphanesi, İstanbul	https://denizmuzesi.dzkk.tsk.tr/tr/el-yazmalari
Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi, Ankara	https://ekutuphane.diyanet.gov.tr/advanced
Diyarbakır Ziya Gökalp Yazma Eser Kütüphanesi	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Erzurum Yazma Eser Kütüphanesi	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Gallica (Bibliothèque Nationale de France), Paris	https://gallica.bnf.fr/services/engine/search/ advancedSearch/
Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi, İstanbul	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Islamic Scientific Manuscripts Initiative (ISMI) (Max Planck Institute for the History of Science + McGill University Institute of Islamic Studies)	https://ismi.mpiwg-berlin.mpg.de/search
İ.B.B. Atatürk Kitaplığı, İstanbul	http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt13/ yordam.php?
İSAM Kütüphanesi, İstanbul	http://ktp.isam.org.tr/
İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi	https://katalog.iae.org.tr/yordambt/yordam.php
İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi	http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr_TR/ default_tr/
İzmir Milli Kütüphane	http://213.14.187.102/yordambt/yordam.php
Juma Al-Majid Center for Culture and Heritage in Dubai	https://www.almajidcenter.org/search.php
Kastamonu Yazma Eser Kütüphanesi	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Kayseri Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesi	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama

Kitâbhâne-i Meclis-i Şûrâ-yi İslâmî, Tahran	https://dlib.ical.ir/faces/home.jspx
Kitâbhâne-i Melik, Tahran	http://malekmuseum.org/artifact/search?type=4#
Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, İstanbul	https://libunix.ku.edu.tr/
Konya Yusuf Ağa Yazma Eser Kütüphanesi	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Koyunoglu Müzesi Kütüphanesi	http://88.255.225.19:8091/detayli_arama.php
Kütahya Vahit Paşa Yazma Eser Kütüphanesi	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Leipzig University Library	https://www.islamic-manuscripts.net/content/index.xml
Library of Princeton University	https://catalog.princeton.edu/
Mandragore, base des manuscrits enluminés de la BnF (Bibliothèque nationale de France), Paris	http://mandragore.bnf.fr/jsp/rechercheExperte.jsp
Manisa Yazma Eser Kütüphanesi	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Manuscripta Islamica Rossica	http://manuscriptaislamica.ru/en
Marmara Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, İstanbul	https://katalog.marmara.edu.tr/nadireser/index.html
el-Mektebetü's-Şâmiletü'l-Hadîse	https://al-maktaba.org/search
Michigan University Library	https://babel.hathitrust.org/cgi/mh?a=listis;c=1961411403
Millî Kütüphane, Ankara	https://kasif.mkutup.gov.tr/DetayliArama.aspx
Necip Paşa Kütüphanesi, Tire/İzmir	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Oriental Manuscripts, Sächsische Landesbibliothek: Staats- und Universitätsbibliothek (SLUB), Dresden	https://www.slub-dresden.de/en/collections/manuscripts/oriental-manuscripts/
Orientalische Handschriften, Universitätsbibliothek Heidelberg	https://www.ub.uni-heidelberg.de/helios/digi/codheidor.html

Orientalische Handschriften, Universitätsbibliothek Tübingen	http://www.inka.uni-tuebingen.de/hand.php
Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi, Balıkesir	http://yazmalar.gov.tr/katalog-tarama
Selection of Arabic, Persian and Turkish Manuscripts in PHAIDRA (Digital Repository of the University of Belgrade), Belgrad	https://phaidrabg.bg.ac.rs/browse
Staatsbibliothek Berlin	http://orient-digital.staatsbibliothek-berlin.de/search_form_islamhs_advanced.xed?XSL_lastPage.SESSION=/search_form_islamhs_advanced.xed
TBMM Kütüphanesi, Ankara	https://kutuphane.tbmm.gov.tr/cgi-bin/koha/opac-search.pl
Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Ankara	http://katalog.tdk.gov.tr/advanced
Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi	https://kutuphane.ttk.gov.tr/
Vámbéry Collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences, Budapeşte	http://vambery.mtak.hu/en/14.htm
Walters Art Museum, Washington	https://manuscripts.thewalters.org/
Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi, İstanbul	https://kutuphane.ykykultur.com.tr/

EK 2: Tavsif Örnekleri

Örnek 1:

Abdullah Kudsi, *Tercüme-i Lutfü't-Tedbir fi Siyâsâti'l-Mülûk*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Ktp. (İstanbul), TY, 365 (İÜ).

Mukavva üzeri vişneçürüğü renginde bir kumaşla kaplı cilt ile ciltlenmiş olan 220x148mm ebatlarındaki bu nüsha, her bir sayfasında on sekiz satırın bulunduğu seksen iki yapraktan oluşmaktadır. Nesih hatla yazılmış olup reddâdesi düzenli olarak gösterilmiştir. 1^b'de, basit bir serlevha bulunmakta olup içerisinde eserin adı iki ayrı şekilde kaydedilmiştir: *Tercüme-i Târîh-i Tibrü'l-Mesbûk*, *Târîh-i Kudsi Efendi*. Sayfa cetvelleri ile eserdeki başlıkların kırmızı mürekkeple yazıldığı görülmektedir. Nüshanın başında bir vikaye yaprağı yer almaktadır. Bu vikaye yaprağının b yüzü boş olup a yüzünde eserin adına dair iki kayıt yer almaktadır. Sayfanın en başında olan birinci kaydın üzeri karalanmış olup sonundaki “mülûk” sözcüğü okunabilmektedir. İkinci kayıta ise “Sultân Ahmed merhûmun gününde Kudsi Efendi tercüme etmiştir, mülûk hikâyeleri” yazmaktadır. Eserin girişinden çıkarıldığı anlaşılan bu kayıta, yine eser içerisinde yer alan kaynak metnin isminin yazılmaması düşündürücüdür. Aynı sayfada İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi mührüyle birlikte “Edebiyat Kütüphanesi” yazılı bir mühür daha bulunmaktadır. Bu mührün üzerinde de 2130 numarası kayıtlıdır.

Yazmanın zahriyesinde ise yine “Edebiyat Kütüphanesi” yazılı bir mühürden sonra eserin adı *Tibrü'l-Mesbûk fi mâ Yahtâcüne ileyhi'l-Mülûk Tercümesi* olarak kaydedilmiştir. Sayfanın alt kısmında iki adet mülkiyet kaydı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Adana ve Maraş eyaletleri valisi Şerif Mustafa Paşazâde Hasan'a ait olup 9 Rebîulevvel 66 (23 Ocak 1850) tarihlidir. Kaydın hemen altında “Şerif Hasan” yazılı bir mühür yer almaktadır. İkinci mülkiyet kaydı ise yukarıdaki zatın kardeşi olduğunu söyleyip kitabın kardeşinden kendisine intikal ettiğini belirten Ali Rızâ Efendi'ye aittir. Bu kaydın tarihi ise 23 Safer 1283'ü (7 Temmuz 1866) göstermektedir. Bu kaydın da altında “Ali Rızâ” yazılı bir mühür yer almaktadır.

Nüşanın sonunda oldukça kötü bir yazıyla nüshanın Derviş Mustafa Efendi tarafından istinsah edildiği kaydedilse de istinsah tarihi ve yerine dair bir kayıt mevcut değildir.

Bu nüsha yer yer klasik imladan uzaklaşan bir imlaya sahiptir. Bu imlada en dikkat çeken husus ise ünlü uyumunun gösterilmeye çalışılmasıdır. Öte taraftan art damak ñ sesi ile normal n sesinin birçok defa, ž ile ž sesinin ise birkaç defa birbirine karıştırıldığı da görülmektedir. Nüşhada sık sık bağlaç görevindeki vav harfinin yazılmaması da dikkat çeken bir husustur. Bunlar dışında nüshada dikkat çeken bir diğer husus ise yer yer telaffuzun imlaya yansımış olmasıdır. “Tecrübe” kelimesinin yazımında ra’dan sonra vav harfinin getirilip “tecrûbe تجروبه” şeklinde imla edilmesi bu hususu örneklendirmektedir.

Baş: 1^b

جواهر حمد و ثنا و زواهر شكر بي انتها اول سلطان جهان
آفرين يعني حضرت رب العالمينه كه (...) وتحف صلوات
بي غاية وتسليمات ما لا نهاية اول ذات خير البشر (...) أما
بعد بو فقير قليل البضاعة (...) يعني عبدالله المتخلص
بقديسي المدرس (...)

Sonu: 82^b

(...) پادشاه خنده ایدوب بیوردی شاعر مزبور دن فیلی
الوب بین التون و یردیله و مجرم مزبورک دخی جرمنی عفو
ایدوب صالیوردیلر.

Örnek 2:

Dâî, *Menâkıb-ı Yahyâ*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Hacı Mahmut Efendi, 4604, (S1).

Kütüphane katalogunda “Menkibe-i Beşiktaşî Yahyâ Efendi” ismiyle kayıtlıdır. Nüshada başlık yoktur, eser besmele ile başlar. 201x145; 160x105 mm. ölçülerindedir. Seksen bir yaprak, on üç satır ve çoğunlukla iki sütunludur. Yazı harekeli nesihlidir. 22^b ve 56^b-72^a dışındaki başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Sayfalar koyu krem renktedir. Nüshanın birçok sayfasında su ve mürekkep lekeleri bulunur. Hemen her sayfada mısra veya beyit sonlarında kırmızı mürekkeple vakfiyeler vardır. Reddâdelidir. 36^b ve 77^b’de reddâde bulunmaz. Cildi mukavva üzerine kenarları kahverengi deri, kapak yüzleri ebru kâğıt kaplıdır. Müstensihî belli değildir. 1^a sayfasındaki “Yazılıp okunduğı târihdür sene 1063 fi 13 Rebî’u’l-evvel yevm-i Penç-şenbe” notundan 11 Şubat 1653 tarihinde kopya edildiğı düşünölmektedir.^[4] Bu durumda tespit edilebilen nüshalar arasındaki en erken tarihli nüsha budur.

1^a’da üzerinde “Meħemmed Nüreddîn, [1]199” yazan bir mühür vardır.^[5] 1199 (1784-85) tarihli bu mühürün hemen altında ise 1217 (1802-03) tarihi kayıtlıdır. Yine aynı sayfada ve 81^b’de halen bulunduğu kütüphaneye ait üç kaşe yer alır. 9^{a-b}, 46^a ve 55^a’da derkenarda metne ait bazı beyit ve notlar bulunur. 14^{a-b}, 61^{a-b} ve 72^a’da beyitler arasında bazı boşluklara rastlanır.

Bu nüshada başlıklar çoğunlukla vezinle yazılmıştır. Ayrıca bazı kelimelerin anlamları not edilmiştir. Mesela 9^a, beşinci satırda yer alan “nevâ” kelimesinin altına kırmızı mürekkeple “naşîb”; 76^a, on ikinci satırda yer alan “mirâ” kelimesinin altına da yine kırmızı mürekkeple “şek” yazılmıştır.

Tamlama eki ile akuzatif ekinin çoğunlukla karışması bu nüshanın belirgin bir imla özelliğidir. Bu ek için bazan esre, bazan “ى” harfi, bazan ise ikisinin birlikte yazıldığı görülür. Benzer bir durum bağlaç olan “ve” için de geçerlidir ve bağlaç, kimi zaman “و” harfi, kimi zaman sadece ötre kimi zamansa kelimenin son

harfinin üstüne hem ötre hem de “و” harfi konarak yazılır. İmladaki bir diğer tutarsızlık da “e” ve “i” seslerinin yazımında mevcuttur. Mesela “yer” - “yir”, “kese” - “kīse” gibi aynı sayfada kelimenin farklı yazımlarına bu nüshada sıkça rastlanır. Bazı Arapça-Farsça kelimelerin yazımında da nüshada tutarsızlık olduğu dikkat çeker. Örneğin “fedā” kelimesi kimi zaman “fidā” şeklinde harekelenmiştir. Kelimelerin yazımındaki bu ikili tutum “gönderir-gönderür”, “virir-virür” şeklinde eklerde de görülür.

Nüşanın bir diğer imla özelliği de “baña” ve “saña” zamirlerinin ve bazı Türkçe kelimelerin vezin gereği ilk heceye elif harfi eklenerek “سك، كس” şeklinde yazılmasıdır. Nüşanın imlasında veznin göz önünde bulundurulduğu dikkat çekmektedir. Vezne uyması için kimi kelimelerde ses düşürüldüğü veya türetildiği ve kelimelerin “eyiler” yerine “eyler”, “güşmāl” yerine “güşimāl” yazılıp harekelenildiği görülür. Nüşada Arapça ve Farsça kelimelerde de vezin gereği uzun hecelerin kimi zaman yazılmayarak zihafın ve med yapılan seslerin gösterildiği dikkat çeker. Mesela “hānkhāh” kelimesi nüshada vezin gereği “hāniḳāh” ve “hāniḳāh” şeklinde yazılmıştır. Ayrıca bu nüshada bazı kelimelerin “mülk” yerine “milk”, “velāyet” yerine “vilāyet”, “yaʿnī” yerine “aʿnī” gibi daha eski şekilleriyle harekelenirildiği ve yazıldığı görülmektedir.

Bu nüshada dikkat çeken bir diğer imla özelliği de şahıs ekinin çeşitli zamanlardaki yazımında görülür. S1’de birinci tekil şahıs ekinin “gideyin, ideyin” şeklinde +In ile yazılması sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bununla birlikte aynı nüshada şahıs ekinin bir diğer zamanda “yalvaruram, bilürem, buluram” gibi farklı bir şeklini de görmek mümkündür.

Baş (1^b) İbtidā zıkr olunsa ismullāh
Ḥayr ile ḥatm idiser am ilāh

Son (81^a) Biñ altmış ikide bu Dāʿī-i faḳīr ü ḥaḳīr
İtdi biñ bir ḳuşūr ile bu nüḫayı taḫrīr

EK 3: Tenkitli Neşir Şeması

	Aşama	Yapılacaklar	Kullanılacak Kaynaklar
I. Tespit	1. Eserin tespiti	Eserin adı, müellifi, telif tarihi, dili, türü, konusu, bölümleri, başka eserlerle ilişkisi belirlenip not edilir.	Eser/metin içi bilgiler Klasik ve çağdaş biyografi/ bibliyografya eserleri Arşiv kaynakları Güncel akademik çalışmalar
	2. Nüshaların tespiti	Eserin yazma ve basma nüshaları ve nitelikleri tespit edilir, gerekli bilgiler not edilir.	Birincil ve ikincil kaynaklar Yazma katalogları Kütüphane kayıtları Nüshadaki kayıtlar/bilgiler Yazma nüshaların aslı veya görüntüleri
	3. Amaç ve ihtiyacın tespiti	Metin tenkidinin amacı ile buna ihtiyaç olup olmadığı belirlenir. Eserin konuyla ilgili kaynaklar ve bu kılavuzda genel çerçevesi çizilen usul ile tenkitli neşri yapılmışsa metni ikinci defa neşretmeye gerek yoktur.	Eserin yazma ve matbu nüshaları Eser ve eserin ait olduğu disipline dair çalışmalar/kaynaklar
II. Tenkit	1. Nüsha tavsifi	Çalışmada kullanılan nüshalar ayrıntılı olmak üzere eserin bütün nüshaları tavsif edilir.	Yazma nüshaların aslı/ görüntüleri Yazma kültürüne dair literatür ve örnek kataloglar
	2. Nüsha seçercesi	Eserin ulaşılabilen bütün nüshaları ele alınarak nüshaların seçercesi çıkarılmaya çalışılır.	Nüshalardaki kayıtlar Nüsha farkları Fiziki/tezyinî özellikler
	3. Tenkitli neşre esas alınacak nüshaların seçilmesi	Oluşturulan seçereden kolbaşı veya temsilci nüshalar belirlenir, bunlardan seçilen nüshalar tenkitli neşre esas alınır.	Nüsha seçercesi Nüsha tavsifinde verilen bilgiler
	4. Metnin çeviri yazımı	Metin, kılavuzda gösterilen çeviri yazı alfabetiyle bilgisayara dizilir.	Eserin tenkitli neşre esas alınan kapsamlı ve okunaklı bir nüshası
	5. Aparat yazımı	Metin tenkidi için seçilen bütün nüshalar karşılaştırılarak, aralarındaki farklar aparata usulüne uygun şekilde yazılır.	Tenkit için seçilen nüshalar
	6. Varyant tercihi Metin tamiri	Aparata yazılan varyantlar, kılavuzda anlatılan kriterlerle gözden geçirilir, tercih edilen varyant metne yazılır, diğerleri de aparatta gösterilir. Nüshalar dışındaki kaynaklarla yapılacak tamirler de kılavuzda yazıldığı gibi gösterilir.	Nüshaların çoğunluğu Nitelikli nüshalar Metnin dil ve sanat özellikleri Konuyla ilgili bilimsel ve kültürel bilgiler

II. Tenkit	7. Notlandırma	Tenkidi yapılan metindeki iktibaslar, özel isimler ve diğer hususlar notlandırılır.	Kılavuzda öngörülen açıklamalar ve referanslar
	8. Dilçi çeviri	Tenkitle neşri yapılan metin düzyazı biçiminde günümüz Türkçesine aktarılır.	Tenkidi hazırlanan metin Metnin dil, üslup ve sanat özellikleri Konuyla ilgili bilimsel ve kültürel birikim
	9. Düzenleme	Kılavuzda öngörüldüğü gibi, noktalama, beyit numarası, satır numarası, varak ve sayfa numarası gösterilir. Metindeki eksiklikler ve tutarsızlıklar giderilir.	Kılavuzda öngörülen açıklamalar ve referanslar
III. İnceleme	1. Biyografi yazımı	Eserin müellifinin ve varsa doğrudan eserin konusu olan başka kişilerin hayatları ve kişilikleri akademik usulle yazılır.	Müellifin eserleri Birincil kaynaklar İkincil literatür
	2. Eserin incelenmesi	Eser dil, şekil, içerik ve sanat özellikleri bakımından incelenir; ilgili olduğu ilim dalı bakımından önemi ve literatürdeki yeri araştırılır; elde edilen bulgular uygun başlıklar altında düzenlenerek yazılır.	Eserin metni Müellifin diğer eserleri Konuyla ilgili diğer kaynaklar
	3. Değerlendirme ve sonuç	Tenkitle metinde ve incelemede ortaya konan yeni bilgi, yöntem ve fikirler ile halledilemeyen sorunlar anlatılır.	
	4. Diğer kısımlar	Önsöz, Kısaltmalar, İçindekiler eklenir.	
IV. Neşir	1. Dizinler	Kılavuzda öngörülen özel adlar ve kavramlar ayrı ayrı listelenir, metindeki yerleri gösterilir.	Tenkidi hazırlanan metin ve inceleme kısmı
	2. Kaynakça	Çalışmada kullanılan yazma ve basma bütün kaynaklar kılavuzda öngörüldüğü gibi listelenir.	Çalışmanın metin ve inceleme kısmında kullanılan yazma ve basma kaynakların tümü
	3. Diğer ekler	Naşirin belirlediği sözlük, nüsha görüntüleri gibi diğer kısımlar eklenir.	

EK 4: Çeviri Yazı Alfabeti Kurulum ve Kullanım Rehberi

Tenkitli neşir esnasında kullanılacak çeviri yazı alfabetinde bir standart sağlayabilmek için her bilgisayarda aynı şekilde görünecek bir çeviri yazı alfabetine ihtiyaç vardır. Tenkitli neşri hazırlanacak metinlerin, aşağıda kurulum ve kullanımı açıklanan çeviri yazı sistemini esas alması gerekir.

i. Kurulum

Standart klavyede bulunmayan karakterlerin transkripsiyon alfabesiyle yazımını kolaylaştırmak için aşağıdaki linklerde yer alan klavye düzeni indirilip kullanılabilir.

a. Windows için

Klavye düzenine göre aşağıdaki linklerden birinden indirilip kurulum yapılır.

F-klavye: <http://www.oncu.com/osmtransklavye/kbdalf1.zip>

Q-klavye: <http://www.oncu.com/osmtransklavye/kbdalq1.zip>

İndirilen dosya, kurulduktan sonra bilgisayarın dil ve klavye ekranında “Osmanlıca transkripsiyon klavye” adıyla görünecektir. Bu klavye seçilerek yazmaya başlanabilir.

b. Mac (iOS) için

Aşağıdaki linkten indirilen klavye kurulabilir.

<https://org.uib.no/smi/files/diacs.zip>

Transkripsiyonlu metin yazmadan önce “input” menüsünden bulunacak klavye/keyboard ayarlarında “American Diacs” seçeneği seçilmelidir.

Yine “input” menüsünde “Keyboard viewer” penceresiyle hangi karakterlerin hangi tuşlarla yazılabileceği görülebilir.

ii. Yazım

Bahsedilen klavye düzeniyle istenen harfin altına ya da üstüne nokta, düz çizgi, eğik çizgi (tilde) veya yay eklenebilir. Bunun için işaret konacak harf yazıldıktan sonra aşağıdaki tuşlara basılır.

İşaret	WINDOWS		MAC (iOS)	
	F Klavye	Q Klavye	F Klavye	Q Klavye
Üste Çizgi	alt gr + Ö	alt gr + X	alt	alt
Alta Çizgi	alt gr + J	alt gr + Z	alt+. (nokta) > u	alt+. (nokta) > u
Üste Nokta	alt gr + V	alt gr + C	alt+9	alt+9
Alta Nokta	alt gr + C	alt gr + V	alt+shift+7	alt+shift+7
Üste Tilde (˜)	alt gr+, (virgül)	alt gr+. (nokta)	alt+n	alt+n
Alta Yay (˘)	alt gr + Ç	alt gr + B	alt+f	alt+f

Standart Latin harfli klavyede bulunmayan karakterler aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi yazılır.

Arap-Latin Harfleri Çeviri Yazı Karakterleri Tablosu					
Arap Harfleri	Latin Çeviri Yazı Harfleri	Yazım (Transkripsiyon klavyesi ile)			
		WINDOWS		MAC (iOS)	
		F klavye	Q klavye	F klavye	Q klavye
ء	’	alt gr+S	alt gr+M	alt+j	alt+j
ا	’	alt gr+S	alt gr+M	alt+j	alt+j
آ	Ā	A > alt gr+Ö	A > alt gr+X	alt+a	alt+a
ث	Ş	S > alt gr+J	S > alt gr+Z	s > alt+. (nokta) > u	s > alt+. (nokta) > u
ح	H	H > alt gr+V	H > alt gr+C	alt+h	alt+h
خ	H	H > alt gr+Ç	H > alt gr+B	alt+f	alt+f
ذ	Z	Z > alt gr+J	Z > alt gr+Z	z > alt+. (nokta) > u	z > alt+. (nokta) > u
ص	Ş	S > alt gr+V	S > alt gr+C	alt+s	alt+s
ض	Z	Z > alt gr+C	Z > alt gr+V	z > alt+9	z > alt+9
ط	T	H > alt gr+V	H > alt gr+C	alt+t	alt+t
ظ	Z	Z > alt gr+V	Z > alt gr+C	alt+z	alt+z
ع	’	alt gr+Z	alt gr+N	alt+l	alt+l
غ	G	G > alt gr+C	G > alt gr+V	alt+5	alt+5
ق	K	K > alt gr+V	K > alt gr+C	k > alt+7	k > alt+7
ك	Ñ	N > alt gr+, (virgöl)	N > alt gr+. (nokta)	alt+n > n	alt+n > n
ر	Ā	A > alt gr+Ö	A > alt gr+X	alt+a	alt+a
و	Ū	U > alt gr+Ö	U > alt gr+X	alt+u	alt+u
ي	İ	İ > alt gr+Ö	İ > alt gr+X	alt+i	alt+i
	E	E > alt gr+C	E > alt gr+V	e > alt+9	e > alt+9

Not: Bu yolla yazılan metinler bütün aygıtlarda, programlarda ve fontlarda aynı şekilde görünecek, kopyalanacak ve basılacaktır. Başka herhangi bir font ya da kurulumu gerek yoktur.

EK 5: Sözlükler

- Ahmed Vefik Paşa, *Lehce-i Osmâni*, haz. Recep Toparlı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2000.
- Ahterî, Mustafa, *Ahterî Kebîr: Arapça-Türkçe Büyük Lûgat* haz. İ. İlhami Ulaş – Abdülkadir Dedeoğlu, İstanbul: Osmanlı Yayınevi, 1978.
- Akbayar, Nuri, *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2002.
- Aksoy, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, I-III, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1971.
- Amîd, Hasan, *Ferheng-i ‘Amîd*, I-III, Tahran: Müessese-i İntişârât-ı Emîr Kebîr, 1374hş.
- Ayverdi, İlhan, *Kubbealtı Lugatı: Asırlar Boyu Târihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, redaksiyon-etimoloji Ahmet Topaloğlu, I-III, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2005.
- Cebecioğlu, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul: Anka Yayınları, 2004.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat: Eski ve Yeni Harflerle*, haz. Aydın Sami Güneyçal, Ankara: Aydın Kitabevi, 2011.
- “Digital Dictionaries of South Asia”, Text, Digital Dictionaries of South Asia. The Digital South Asia Library. Chicago, IL, 1962, <https://dsal.uchicago.edu/dictionaries/list.html#persian> (16.04.2022).
- Dihhudâ, *Luğat-nâme*, nşr. Muhammed Muîn – Ca’fer-i Şehîdî, I-XV, Tahran: Dânişgâh-ı Tahran Müessese-i Lugâtnâme-i Dihhudâ, 1377hş.
- Dilçin, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Tasavvufun Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1977.
- Hüseyin Kâzım Kadri, *Türk Lûgatı: Türk Dillerinin İştikakı ve Edebî Lûgatleri*, I-IV, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayınları, 1927-45.
- Hüseyin Remzî, *Lûgat-ı Remzî*, haz. Ali Birinci, I-II, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018.

- İbn Melek, Abdülatif – Abdülmecîd İbn Firişte, *İki Kur'ân Sözlüğü: Luğat-ı Ferišteoğlu ve Luğat-ı Kânûn-ı İllâhî*, haz. Cemal Muhtar, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1993.
- Kâşânî, Abdürrezzâk, *Tasavvuf Sözlüğü*, trc. Ekrem Demirli, İstanbul: İz Yayıncılık, 2004.
- Mehmed Esad Efendi, *Lehçetü'l-lûgat*, haz. H. Ahmet Kırkkılıç, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1999.
- Mehmed Salâhî, *Kâmûs-ı Osmânî*, haz. Ali Birinci, I-II, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.
- Muallim Nâci, *Lûgat-i Nâci*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009.
- Muîn, Muhammed, *Ferheng-i Fârsî*, I-VI, Tahran: Müesses-e İntişârât-ı Emîr Kebîr, 1352hş.
- Mutçalı, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Dağarcık Yayınları, 1995.
- Mütercim Âsim Efendi, *Kâmûs-ı'l-Muhîr Tercümesi: el-Okyânûs-ı'l-Basît fi Terceme-ti'l-Kâmûs-ı'l-Muhîr*, haz. Mustafa Koç – Eyyüp Tanrıverdi, I-VI, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2013.
- Özen, Mine Esiner, *Yazma Kitap Sanatları Sözlüğü*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi, 1985.
- Özönder, Hasan, *Ansiklopedik Hat, Tezhip Sanatları Deyim ve Terimleri Sözlüğü*, Konya: Sebat Ofset Matbaacılık, 2003.
- Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I-III, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 1983.
- Redhouse, Sir James William, *A Turkish and English Lexicon*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1978.
- Sertoğlu, Midhat, *Osmanlı Tarih Lûgati*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1986.
- Seyyid Mustafa Râsim Efendi, *Tasavvuf Sözlüğü: İstîlâhât-ı İnsân-ı Kâmil*, haz. İhsan Kara, İstanbul: İnsan Yayınları, 2008.
- Sezen, Tahir, *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, haz. Murat Şener – Salih Dutoğlu, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2017.
- Steingass, Francis Joseph, *Persian-English Dictionary*, London: Routledge and Kegan Paul, 1977.
- Şemseddîn Sâmî, *Qâmûs-ı 'Arabî: 'Arabîden Türkçeye Mükemmel Luğat Kitâbı*, İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1313.
- Şemseddîn Sâmî, *Qâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 2006.
- Şimşek, M. Said – Taceddin Uzun, *Arapça-Türkçe Deyimler, Kalıp İfadeler, Atasözleri Sözlüğü*, İstanbul: Beyan Yayınları, 1991.
- Şimşek, Selami, *Tasavvuf Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Litera Yayıncılık, 2017.
- Şuûrî Hasan Efendi, *Ferheng-i Şu'ûrî: Lisânü'l-Acem*, haz. Ozan Yılmaz, I-II, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.
- Tarama Sözlüğü*, I-VIII, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1963.

- “Tebdiz - ‘Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü”, <http://www.tebdiz.com/> (16.04.2022).
- Tebrîzî, Muhammed Hüseyin b. Halef, *Burhân-ı Katı*, trc. Mütercim Âsım Efendi, haz. Mürsel Öztürk – Derya Örs, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2000.
- Tulum, Mertol, *XVII. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- “Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü”, <http://tees.yesevi.edu.tr/> (16.04.2022).
- “Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü”, <http://teis.yesevi.edu.tr/> (16.04.2022).
- Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, I-XII, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1993.
- Uludağ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 2002.
- Vankulu Mehmed Efendi, *Vankulu Lügatı*, haz. Mustafa Koç – Eyyüp Tanrıverdi, I-II, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2014-15.
- “Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı-Kamus”, <http://www.kamus.yek.gov.tr/> (16.04.2022).
- Yılmaz, Fehmi, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, İstanbul: Gökkuşbuca Yayınları, 2010.
- Yılmaz, Mehmet, *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü*, I-II, İstanbul: Sütun Yayınları, 2008.
- “قاموس ومعجم المعاني متعدد اللغات والمجالات”, <https://www.almaany.com/> (16.04.2022).
- “پارسی ویکی”, <https://www.parsi.wiki/> (16.04.2022).
- “معجم الدوحة التاريخي للغة العربية”, <https://dohadictionary.org/> (16.04.2022).
- “واژه‌یاب”, <https://www.vajehyab.com/> (16.04.2022).

EK 6: Biyografi Kaynakları

- Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ (İnceleme-Metin)*, haz. Süleyman Solmaz, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.
- Ahmed Refî – Rifkî Melul Meriç, “Hicrî 1131 Tarihinde Enderunlu Şairler Hattatlar ve Musiki Sanatları Tezkiresi”, *İstanbul Enstitüsü Dergisi*, sy. 2 (1956), s. 139-168.
- Ahmed Resmî, *Hamiletü'l-küberâ: Darüssaade Ağaları*, haz. Ahmet Nezihî Turan, İstanbul: Kitabevi, 2015.
- Ahmed Resmî, *Sefînetü'r-Rü'esâ*, İstanbul: Takvimhâne-i Âmire, 1269.
- Ahmed Rifat, *Osmanlı Toplumunda Sâdât-ı Kirâm ve Nakibüleşraflar: Devhâtü'n-nukabâ*, haz. Hasan Yüksel – M. Fatih Köksal, Sivas: Dilek Matbaası, 1998.
- Aktı, Yunus, *Ahmed Nazîf Efendi ve Nakibüleşraflara Dair Eseri: Riyâzu'n-Nukabâ -Tahlil ve Metin-* (yüksek lisans tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakaf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2019.
- Ali b. Bâlî, *el-İkdü'l-manzâm fi zikri efâdili'r-Râm*, haz. Suat Donuk, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018.
- Ali Emîrî Efendi, *İşkodra Vilayeti 'Osmanlı Şa'irleri*, haz. Hakan T. Karateke, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.
- Ali Emîrî Efendi, *Mir'âtü'l-fevâ'id fi terâcimi meşâhiri Âmid*, haz. Günay Kut v.dğr., I-II, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2014.
- Ali Emîrî Efendi, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*, haz. İdris Kadioğlu, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.
- Ali Kâyayev, *Terâcim-i Ulemâ-yı Dağistan*, haz. Hasan Orazayev – Tuba İşinsu Durmuş, İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.
- Ârif Hikmet Bey, *Tezkiretü's-Şu'arâ (İnceleme-Metin)*, haz. Mehmet Nuri Çınarcı, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2019.
- Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.
- Âşık Çelebi, *Zeylû's-Şekâikü'n-Nu'mâniyye fi 'Ulemâ'i Devleti'l-'Oşmâniyye*, nşr. Abdürrâzık Berekât, Kahire: Dârü'l-hidâye, 1428/2007.

- Atâyi, Nev'izâde, *Hadâ'îku'l-hakâ'ik fî tekmileti's-Şakâ'ik: Nev'izâde Atâyi'nin Şakâ'ik Zeyli*, haz. Suat Donuk, I-II, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2017.
- Bağdatlı İsmâil Paşa, *Hediyetü'l-ârifin esmâi'l-müellifin ve âsârü'l-musannifin*, nşr. Kilisli Rifat Bilge – İbnülemin Mahmud Kemal – Avni Aktuç, I-II, İstanbul: Millî Eğitim 1951-55.
- Bağdatlı İsmâil Paşa, *İzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyl 'alâ Keşfi'z-Zunûn 'an Esâmi'l-Kütüb ve'l-Fünûn*, nşr. Şerefettin Yaltkaya – Kilisli Rifat Bilge, I-II, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1945-47.
- Bayraktar, Nail, *Hediyetü'l-ârifin, Esmâi'l-müellifin ve Âsârü'l-musannifin: Şöhretler İndeksi*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1990.
- Behar, Cem, *Şeyhülislâm'ın Müziği: 18. Yüzyılda Osmanlı/Türk Musikisi ve Şeyhülislâm Es'ad Efendi'nin Atrabü'l Âsâr'ı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2017.
- Beyânî, *Tezkiretü's-su'arâ*, haz. Aysun Sungurhan, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.
- Beyânî, *Tezkiretü's-su'arâ*, haz. İbrahim Kutluk, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1997.
- Bursalı Mehmed Tâhir, "Kırım Meşâhiri", haz. Hasan Aksoy, *İslâm Medeniyeti Mecmuası*, V/4 (1982), s. 67-87.
- Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, haz. M. Ali Yekta Saraç, I-III, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, 2016.
- Bursalı Mehmed Tâhir, *Menâkıb-ı Şeyh Seyyid Hâce Muhammed Nûru'l-Arabî: Beyân-ı Melâmet ve Ahvâl-i Melâmiyye*, haz. Mustafa Tatcı – Burak Anılır, İstanbul: H Yayınları, 2014.
- Enderunlu Âkif, *Mir'ât-ı Şi'r*, haz. Mehmet Arslan, İstanbul: Kitabevi, 2018.
- Ergun, Sadettin Nüzhet, *Türk Şairleri*, İstanbul: Bozkurt Matbaası, 1935.
- Erünsal, İsmail E., *Edebiyat Tarihi Yazıları: Arşiv Kayıtları, Yazma Eserler ve Kayıp Metinler*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016.
- Esad Mehmed Efendi, *Bâğçe-i Safâ-Endûz*, haz. Rıza Oğraş, İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.
- Esad Mehmed Efendi, *Esad Mehmed Efendi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Şâhidü'l-Müverrihîn Adlı Eserinin Metni*, haz. Rıza Oğraş, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1995.
- Esrâr Dede, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*, haz. İlhan Genç, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.
- Faik Reşâd, *Eslâf*, haz. Emrah Aydemir – Fatih Özer, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2019.
- Fatîn Davud, *Fatîn Tezkiresi (Hâtimetü'l-Eş'âr)*, haz. Ömer Çifçi, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.
- Garibî, *Tezkire-i Mecâlis-i Şu'arâ-yı Rûm Garibî Tezkiresi*, haz. İsrail Babacan, Ankara: Ankara Vizyon Yayınevi, 2010.

- Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, haz. Mustafa İsen, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.
- Gelibolulu Mustafa Âlî, *Menâkıb-ı Hünerveran: Hattatların ve Kitap Sanatçılarının Destanları*, haz. Müjgân Cunbur, İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2015.
- Güftî, *Teşrifâtü's-Şu'arâ*, haz. Kâşif Yılmaz, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2019.
- Hafid, Mehmed, *Seftnetü'l-vüzerâ*, nşr. İsmet Parmaksızoğlu, İstanbul: Şirketi Murettibiye Basımevi, 1952.
- Halîm Girây, *Gülbün-i Hânân*, haz. İbrahim Gültekin, İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2019.
- Hulvî, Cemâleddin, *Lemezât-ı Hulviyye*, haz. Mehmet Serhan Tayşi, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1993.
- Hüseyin Ayvansarâyî, *Vefeyât-ı Ayvansarâyî (İnceleme-Tenkitletli Metin)*, haz. Ramazan Ekinci, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.
- Hüseyin Vassâf, *Seftne-i Evliyâ*, I-V, haz. Mehmet Akkuş – Ali Yılmaz, İstanbul: Kitabevi, 2006.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal, *Hoş Sada: Son Asır Türk Müziğinasları*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1958.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal, *Osmanlı Devrinde Son Sadriazamlar*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şairleri: Kemâlî's-Şuarâ*, haz. Müjgân Cunbur v.dğr., Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 2000.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Hattatlar*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1970.
- İsmail Belîğ, *Nuhbetü'l-âsar li-zeyli Zübdeti'l-eş'âr*, haz. Abdulkerim Abdulkadiroğlu, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1999.
- İsmail Belîğ, *Türk Edebiyatında Vefeyâtnâme ve İsmail Belîğ'in Güldeste-i Riyâz-ı İrfân'ı*, haz. Suat Donuk, Ankara: Gece Kitaplığı, 2016.
- İsmâil Hakkı Bursevî, *Kitâb-ı Silsile-i Şeyh İsmâ'il Hakkî bi-Tarîk-ı Celvetî*, İstanbul: Haydarpaşa Hastanesi Matbaası, 1291.
- Karabağlı Müctehidzâde Mehmed Aka, *Tezkiretü's-şuara: Riyâzü'l-âşikîn*, haz. M. Sadi Çoğenli – Recep Toparlı, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1992.
- Karabulut, Ali Rıza – Ahmet Turan Karabulut, *Dünya Kütüphanelerinde Mevcut İslâm Kültür Tarihi ile İlgili Eserler Ansiklopedisi: Mu'cemü't-Târîhi't-Türâsi'l-İslâmî fî Mektebâti'l-Âlem*, I-VI, Kayseri: Mektebe Yayınları, t.y.
- Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-zunûn*, haz. Şerefettin Yalçınkaya – Kilisli Rifat Bilge, I-II, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.
- Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-zunûn an esâmi'l-kütûbi ve'l-funûn*, trc. Rüşti Balcı, I-V, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2007.

- Kâtib Çelebi, *Süllemü'l-vüsûl ilâ tabakâti'l-fuhûl*, nşr. Mahmûd Abdülkâdir el-Arnaût – Sâlih Sa'dâvî Sâlih, I-V, İstanbul: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, 2010.
- Kayabaşı, Bekir, *Kafzâde Fâizî'nin Zübdetü'l-eş'ârı* (doktora tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 1997.
- Kehhâle, Ömer Rızâ, *Mu'cemü'l-Müellifin: Terâcimü Muşannifi'l-Kütubi'l-Ara-biyye*, I-XV, Beyrut: Mektebetü'l-müsennâ, 1376-81/1957-61.
- Kemiksizzâde Safvet Mustafa, *Nuhbetü'l-âsâr min ferâidi'l-eş'âr*, haz. Bilal Güzel, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2018.
- Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-şu'arâ*, haz. Aysun Sungurhan, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1995.
- Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-şu'ara*, haz. İbrahim Kutluk, I-II, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1978-81.
- Köksal, M. Fatih, "Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzî Mecmûası", *Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi: Sempozyum Bildirileri (Nevşehir, 6-8 Mayıs 2010)*, ed. Filiz Kılıç, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 2016, s. 449-467.
- La'lîzâde Abdülbâki, *Sergüzeşt: Aşka ve Aşıklara Dair, Melâmî Büyükleri*, haz. Tahir Hafızlıoğlu, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2001.
- Latîfi, *Tezkiretü's-şuarâ ve tabsirâtü'n-nuzamâ (Tenkitli Metin)*, haz. Rıdvan Canım, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.
- Mehmed Cemâleddin, *Osmanlı Tarih ve Müverrihleri: Âyine-i Zurefâ*, haz. Mehmet Arslan, İstanbul: Kitabevi, 2003.
- Mehmed Sirâceddin, *Mecma'-i Şu'arâ ve Tezkire-i Üdebâ*, haz. Mehmet Arslan, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.
- Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî*, haz. Nuri Akbayar, s.nşr. Seyit Ali Kahraman, I-VI, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.
- Mehmed Tevfik, *Kâfile-i Şu'arâ*, haz. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz v.dğr., Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.
- Mehmed Zihni Efendi, *Meşâhirü'n-Nisâ*, I-II, İstanbul: Dârü't-tubâati'l-âmire, 1294-95.
- Memiş, Mehmet, *Süleyman bin Ahmed'in "Mir'ât-ı Hattâtin" Adlı Eseri* (yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1993.
- Mirzâ Habîb Efendi, *Haft ve Haftâtân*, İstanbul: Matbaa-i Ebüzziyâ, 1305.
- Muallim Nâci, *Osmanlı Şairleri*, haz. Cemâl Kurnaz, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1995.
- Muhibbî, Muhammed Emîn, *Hulâşatü'l-Eşer fi A'yanî'l-Karnî'l-Hâdî 'Aşer*, I-IV, Beyrut: Dâru Sâdir, t.y.
- Mustafa Safâiy Efendi, *Tezkire-i Safâiy: Nuhbetü'l-âsâr min fevâidi'l-eş'âr: İnceleme-Metin-İndeks*, haz. Pervin Çapan, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 2005.

- Mustafa Sâkıb Dede, *Sefîne-i Nefise-i Mevleviyân*, I-III, Kahire: Mektebetü Vehbe, 1283.
- Mücîb, Mansûrîzâde Mustafa, *Tezkire-i Mücîb*, haz. Kudret Altun, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1997.
- Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin, *Mecelletü'n-nisâb*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2000.
- Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin, *Tuhfe-i Hattâtın*, haz. Mustafa Koç, İstanbul: Klasik Yayınları, 2014.
- Nefeszâde İbrâhim, *Gülzâr-ı Savâb*, nşr. Kilisli Muallim Rifat, İstanbul: Güzel Sanatlar Akademisi Neşriyatı, 1938.
- Onay, Ahmet Talât, *Açıklamalı Divan Şiri Sözlüğü*, haz. Cemal Kurnaz, Ankara: Birleşik Yayınevi, 2007.
- Orpilyan, Serkis, Abdülzâde Mehmed Tâhir, *Mağzenü'l-‘Ulûm*, İstanbul: Şirket-i Mürettibiye Matbaası, 1308.
- Osmanzâde Ahmed Tâib, *Hadîkatü'l-Vüzerâ*, İstanbul: Cerîde-i Havâdis Matbaası, 1271.
- Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I-III, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı, 1983.
- Pakalın, Mehmet Zeki, *Sicill-i Osmanî Zeyli: Son Devir Osmanlı Meşhurları Ansiklopedisi*, haz. Mehmet Metin Hülâgu v.dğr., I-XIX, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2008-2009.
- Râmiz, Râmiz ve Âdâb-ı Zurâfâ'sı: *İnceleme-Tenkidli Metin-İndeks-Sözlük*, trc. Sadık Erdem, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1994.
- Riyâzî Muhammed Efendi, *Riyâzü'ş-Şu'ara (Tezkiretü'ş-Şu'ara)*, haz. Namık Açıkgöz, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.
- Sâlim, Mîrzâzâde Mehmed Efendi, *Tezkiretü'ş-su'arâ*, haz. Adnan İnce, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.
- Sehî Beg, *Heşt Bihîşt*, haz. Günay Kut v.dğr., Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.
- Seyrekzâde Mehmed Âsım, *Zeyl-i Zübdetü'l-eş'âr*, haz. Ali Osman Coşkun, İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2019.
- Silâhdârzâde Mehmed Emîn, *Tezkire-i Silâhdâr-zâde*, haz. Furkan Öztürk, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.
- Suyolcuzade Mehmed Necib, *Devhatü'l-küttâb*, nşr. Kilisli Muallim Rifat, İstanbul: Güzel Sanatlar Akademisi, 1942.
- Şefkat-i Bagdâdî, *Şefkat Tezkiresi (Tezkire-i Şu'arâ-yı Şefkat-i Bagdâdî)*, haz. Filiz Kılıç, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.
- Şemseddîn Sâmî, *Kâmûsü'l-A'lâm*, I-VI, İstanbul: Mihrân Matbaası, 1306-16.
- Şeyhî Mehmed Efendi, *Vekayî'u'l-fuzalâ: Şeyhî'nin Şakâ'ik Zeyli (İnceleme-Tenkidli Metin-Dizin)*, haz. Ramazan Ekinci, I-IV, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018.

- Taşköprizâde Ahmed Efendi, *Miftâhu's-Sa'âde ve Mişbâhu's-Siyâde fî Mevzû'âtî'l-'Ulûm*, nşr. Abdülvehhâb Ebû'n-Nûr – Kâmil Kâmil Bekrî, I-III, Kahire: Dârü'l-kütübî'l-hadîse, 1968.
- Taşköprizâde Ahmed Efendi, *eş-Şakâ'iku'n-nu'mâniyye fî ulemâi'd-devleti'l-Osmâniyye: Osmanlı Âlimleri (Çeviri-Eleştirmeli metin)*, trc. Muhammet Hekimoğlu, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.
- Taşköprizâde Ahmed Efendi, *eş-Şekâiku'n-nu'mâniyye fî ulemâi'd-devleti'l-Osmâniyye*, nşr. Ahmed Subhi Furat, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Araştırma Merkezi, 1405/1985.
- Tuman, Mehmet Nail, *Tuhfe-i Nâilî*, haz. Cemâl Kurnaz – Mustafa Tatçı, I-II, Ankara: Bizim Büro Yayınları, 2001.
- Ubeydî, *Netâyicü'l-ehzâr*, haz. Esra Kılıç, İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.
- Uludağ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 2001.
- Uşşâkizâde İbrâhim Hasîb Efendi, *Zeyl-i Şakâ'ik: Uşşâkizâde'nin Şakâ'ik Zeyli (İnceleme-Metin)*, haz. Ramazan Ekinci, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2017.
- Yağlıkçızâde Ahmed Rifat, *Luğat-ı Târîhiyye ve Coğrafiyye*, I-VII, İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1299-1300.
- Yılmaz, Ahmet, *Mecelletü'n-nisâb Fihristi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Vakfı Yayınları, 2000.
- Yümnî, Mehmed Sâlih, *Tezkire-i Şu'arâ*, haz. Sadık Erdem, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2013.
- Zehr-i Mâr-zâde Seyyid Mehmed Rızâ, *Rızâ Tezkiresi*, ed. Gencay Zavotçu, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.
- Zirikî, Hayreddin, *el-A'lam: Qâmüsü Terâcim li-Eşheri'r-Ricâl ve'n-Nisâ'*, I-VIII, Beyrut: Dârü'l-ilm li'l-Melâyîn, 2002.
- "الديوان: موسوعة الشعر العربي" <https://www.aldiwan.net> (16.04.2022).
- "الرئيسية • الموقع الرسمي للمكتبة الشاملة", <https://shamela.ws/index.php> (16.04.2022).
- "گنجور", <http://ganjoor.net/> (16.04.2022).

VIII. Yararlanılan Kaynaklar

- Açıl, Berat, "Tosyevî'nin Tercemetü'l-Levâiyih'i ve Tercüme Stratejisi", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, LX (2020), s. 1-55.
- Ahmed b. İbrâhim, *Kitâbü't-Târîh (Tabakâtü'l-Hükemâ')*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Carullah Efendi, 1575.
- Ali Emîrî Efendi, *Dîvân (İnceleme-Metin)*, haz. Sadık Yazar – Mustafa Uğurlu Arslan, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2020.
- Ateş, Ahmed, "Metin Tenkidi Hakkında", *Türkiyat Mecmuası*, VII (1942), s. 253-257, doi:[10.18345/tm.74599](https://doi.org/10.18345/tm.74599).
- Bosnalı İntizâmî, *Tuhfetü'l-İhvân: XVI. Yüzyıldan Bir Kâtibin Sergüzeşti (İnceleme-Tenkitletli Metin)*, haz. Cihan Okuyucu – Sadık Yazar, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2020.
- Ca'berî, *Kenzü'l-Me'ânî fi Şerhi'l-Hırzi'l-Emâni*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Carullah Efendi, 11.
- Çetin, Nihad M., *Usul Notları* (yayımlanmamış ders notu).
- Develi, Hayati, "Eski Türkiye Türkçesi Devresine Ait Manzum Bir Miracnâme", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXVIII (1998), s. 81-228.
- Dilçin, Cem, "Divan Şiirini Günümüzün Türkçesine Aktarma ve Diliçi Çeviri", *Edebiyat ve Dil Yazıları, Mustafa İsen'e Armağan*, ed. Ayşenur Külahhoğlu İslam – Süer Eker, Ankara: Grafiker Yayınları, 2007, s. 149-169.
- Ebü'n-Necîb eş-Şeyzerî, *Nehcü's-Sülûk fi Siyâseti'l-Mülûk*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Yazma Bağışlar, 3800.
- Ece, Selami, *Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri*, Erzurum: Eser Basım Yayınları, 2015.
- Ece, Selami, "Metin Tamiri", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sy. 51 (2014), s. 89-109.
- Gacek, Adam, *Arapça Elyazmaları İçin Rehber*, trc. Ali Benli – M. Cüneyt Kaya, İstanbul: Klasik Yayınları, 2017.

- Hatib el-İskâfî, *Tercüme-i Lutfu't-tedbir fi siyâsâti'l-mülûk Tercümesi [İnceleme-Metin-Diliçi Çeviri-Tıpkıbasım]*, trc. Abdullah Kudst, ed. Sadık Yazar – Rümeyya Bayram, İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2018.
- Herevî, Ali b. Ebû Bekir, *Siyaset ve Savaş Sanatı: Tezkiretü'l-Hereviyye fi hiye-li'l-harbiyye Tercümesi*, trc. Mehmed Ârif Hilmi Efendi, haz. Sadık Yazar, İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2016.
- Herevî, Ali b. Ebû Bekir, *Tercüme-i Tezkiretü'l-Hereviyye fi Hiye-li'l-Harbiyye*, trc. Mehmed Ârif Hilmi Efendi, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Fatih, 3469.
- Hısnî, Takıyyüddin, *Defu Şubehi men Şebbehe ve Temerrede ve Nesebe Zâlike ile's-Seyyidi'l-Celili'l-İmâm Ahmed*, Süleymaniye Ktp. (İstanbul), Carullah Efendi, 1002.
- Hindî Mahmud, *Kış-ı Enbiyâ*, Heidelberg Üniversitesi Ktp. (Heidelberg), Cod. Heid. Orient, 126.
- İbn Zafer, *Devletin Ölümsüzlük İksiri: Sûlvânü'l-mutâ' fi udvâni'l-etbâ'*, trc. Karahallızade Mehmed Said, haz. Sadık Yazar, İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2014.
- Kaya, Bayram Ali v.dğr., *Klasik Türk Edebiyatı: Temel Bilgiler*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2018.
- Konyalı Muhyî, *Tercüme-i İbtidânâme (İnceleme-Metin-Günümüz Türkçesine Çeviri-Tıpkıbasım)*, haz. Cihan Okuyucu – Sadık Yazar, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2018.
- Köksal, M. Fatih, “Metin Neşrinin Ana Esasları”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, sy. 31 (2012), s. 179-209.
- Mahmûd Hamdi Efendi, *Esrâr-ı Siyâsiyyât*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Ktp. (İstanbul), TY, 04429.
- Neşâtî Ahmed Dede, *Neşâtî Dîvânı*, haz. Mahmut Kaplan, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2019 (e-Kitap).
- Özen, Mine Esiner, *Yazma Kitap Sanatları Sözlüğü*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi, 1985.
- Polat, Salahattin, *Metin Tenkidi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2010.
- Sehî Beg, *Heşt Bihîşt*, haz. Günay Kut v.dğr., Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017 (e-Kitap).
- Şah İsmail, *Hatâyî Divanı: (İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)*, haz. Muhsin Macit, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2017.
- Tanyeri, M. Ali, *Dîvânlar Üstüne Eleştiriler*, İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2005.
- Tanyeri, M. Ali, *Dîvânlar Üstüne Eleştiriler II*, İstanbul: Sahaflar Kitap Sarayı, 2009.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XLIV, Ankara-İstanbul: TDV Yayınları, 1988-2016.

- Yazar, Sadık, *Seyyid Şerîfî Mehmed Efendi; Hayatı, Divanı ve Hilyesi* (yüksek lisans tezi), İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.
- Yazar, Sadık, "XVI. Yüzyıl Şairlerinden Gedizli Keşfî ve Hüsn ü Dil Tercümesi", *Journal of Turkish Studies* (Cem Dilçin Armağam), XXXIII/2 (2009), s. 245-286.

IX. Tenkitli Neşir Hakkında Genel Bibliyografya

- Açıl, Berat, "Ali Nihat Tarlan'ın Tenkitli Neşir Yöntemi ve Gelişimi", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi (Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan Özel Sayısı)*, (2018), s. 86-108, doi:[10.28981/hikmet.500427](https://doi.org/10.28981/hikmet.500427).
- Akkuş, Metin, "Nefi Divanı'nın Metin Tenkidi Öncesi Nüshalar Şeceresinin Tespiti Üzerine", *Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 1 (1996), s. 63-90.
- Aksoyak, İsmail Hakkı, "Kefeli Hüseyin'in Raz-name Adlı Eserinde Nüsha Ailesi Kurmada İzlenen Yöntem", *II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni (10-12 Nisan 2006), Bildiriler*, haz. Mustafa Argunşah, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 2007, s. 635-641.
- Aksoyak, İsmail Hakkı, "Kefeli Hüseyin'in Raz-Name Adlı Eserinde Nüsha Ailesi Kurmada İzlenen Yöntem", *Turkish Studies*, II/3 (2007), s. 32-39, doi:[10.7827/TurkishStudies.112](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.112).
- Aksoyak, İsmail Hakkı, "Osmanlı Şairlerinin 'Aruz Tasarrufları' ve Araştırmacıların Gereksiz Müdahaleleri", *Turkish Studies*, III/6 (2008), s. 59-74, doi:[10.7827/TurkishStudies.451](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.451).
- Alpay Tekin, Gönül, "Hamdullah Hamdî'nin Yeni Bir Leylâ ve Mecnun Nüshası ve Metin Tenkidi Hakkında Bazı Düşünceler", *Journal of Turkish Studies (Ali Nihad Tarlan Hatıra Sayısı)*, III (1979), s. 307-342.
- Arslan, Mehmet, "Metin Neşrinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları XII, Metin Neşri: Problemler, Tespitler, Öneriler*, ed. Hatice Aynur v.dğr., İstanbul: Klasik Yayınları, 2017, s. 28-42.
- Ateş, Ahmed, "Metin Tenkidi Hakkında", *Türkiyat Mecmuası*, VII (1942), s. 253-257, doi:[10.18345/tm.74599](https://doi.org/10.18345/tm.74599).
- Avşar, Ziya, "Tenkitli Metin Neşrinde İmlâ Sorunu Üzerine Yeni Düşünce ve Öneriler", *Turkish Studies*, III/6 (2008), s. 75-111, doi:[10.7827/Turkish-Studies.452](https://doi.org/10.7827/Turkish-Studies.452).
- Aydemir, Yaşar, "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies*, II/3 (2007), s. 122-137.

- Aydemir, Yaşar, “Şairlerin Edebî Kişiliğinin Tespitinde Mecmuaların Rolü”, *Türk Kültürü*, sy. 464 (2001), s. 731-744.
- Aydemir, Yaşar, “Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü”, *Bilig*, sy. 19 (2001), s. 147-155.
- Bahçıvan, Seyit, “Yazma Eserlerin Tahkikinde Metodolojik Problemler”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 21 (2006), s. 61-90.
- Bayram, Mikâil, “Beş Asır Önce Yapılmış Tenkidli Bir Metin Neşri (Edition Critic) Üzerine”, *Prof. Dr. Yılmaz Önge Armağanı*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1993, s. 163-168.
- Bekiroğlu, Harun, “Yazma Eserlerden Kodikoloji’ye: Tahkike Giriş”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, XXIII/2 (2019), s. 855-889, doi:[10.18505/cuid.604789](https://doi.org/10.18505/cuid.604789).
- Bergsträsser, Gotthelf, *Metin Tenkidi ve Yazma Metinleri Yayınlama İlkeleri*, trc. Eyyüp Tanrıverdi, İstanbul: Kitabevi, 2011.
- Bilgin, Orhan, “Ferâğ Kaydı”, *DİA*, 1995, XII, 354-356.
- Bilgin, Orhan, “Fevâid Kaydı”, *DİA*, 1995, XII, 501.
- Bilgin, Orhan, “Temellük ve Tesâhüb Kaydı”, *DİA*, 2011, XL, 411-412.
- Bilgin, Orhan, “Yazma”, *DİA*, 2013, XLIII, 369-373.
- Bilgin, Recep, “Metin Tenkidi”, *Akademik-Us*, III/1 (2019), s. 113-116.
- Bilkan, Ali Fuat, “Nabi Divanlarının Nüsha Seçerelendirilmesi”, *Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 1 (1996), s. 91-118.
- Biol, İnci Ayan v.dğr., “Tezhip”, *DİA*, 2012, XLI, 61-68.
- Bozkurt, Nebi – Nevzat Kaya, “İstinsah”, *DİA*, 2001, XXIII, 369-371.
- Çavuşoğlu, Mehmed, “Bir Divân Neşri Üzerine Notlar”, *Erdem*, I/3 (1985), s. 801-824.
- Çeltik, Halil, “Kitap Dünyasından: Tenkitli Metin Yöntemi Açısından Üç Şeyh Galib Divanı”, *Bilig*, sy. 2 (1996), s. 284-289.
- Çeltik, Halil, “Tenkitli Divan Neşirlerinde Nazım Şekli Problemleri”, *Turkish Studies*, II/3 (2007), s. 189-199.
- Çetin, Nihad M., “Yazma Eserlerin Tanınması”, *İlim ve Sanat*, sy. 59 (1991), s. 59-64.
- Dağlar, Abdülkadir, “Metin mi Nüsha mı? Metin-Nüsha Ontolojisi Bağlamında Terminoloji Sorununa Eleştirel Bakışlar”, *Edebî Eleştiri Dergisi*, I/1 (2017), s. 16-32, doi:[10.31465/eeder.367393](https://doi.org/10.31465/eeder.367393).
- Derman, M. Uğur, “Hat”, *DİA*, 1997, XVI, 427-437.
- Derman, M. Uğur, “Mürekkep”, *DİA*, 2006, XXXII, 46-47.
- Dilçin, Cem, “Divan Şiirini Günümüzün Türkçesine Aktarma ve Diliçi Çeviri”, *Divan Şiiri ve Şairleri Üzerine İncelemeler*, İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 2011, s. 225-248.
- Dilçin, Cem, *Fuzult Divanı Üzerine Notlar*, Cambridge: Harvard University, 2001.
- Donuk, Suat, “Fazla Sayıda Yazma Nüshası Bulunan Hacimli Bir Eserin Nüsha Ailesinin ve Tenkitli Metnin Kurulması Hakkında Değerlendirmeler:

- Künhü'l-ahbâr Örneği", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, sy. 21 (2018), s. 115-146.
- Dosay, Melek – Remzi Demir, "Bilim Tarihinde Metin Çalışmalarının Önemi", *Felsefe Dünyası*, sy. 7 (1995), s. 60-69.
- Duran, Gülnur, "Serlevha", *DİA*, 2009, XXXVI, 567-569.
- Ece, Selami, "Metin Tamiri", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sy. 51 (2014), s. 89-109.
- Ercan, Özlem – Kadriye Hocaoglu Alagöz, "Metin Neşri Çalışmalarına Bir Katkı: Müstensihlerin İmlâ Tasarrufları ve Kullandıkları Rumuzlar", *Di-yalektolog - Ulusal Sosyal Araştırmalar Dergisi*, sy. 19 (2018), s. 149-178, doi:10.22464/diyalektolog.236.
- Erünsal, İsmail E., "Divan Neşirlerinde Karşılaşılan Güçlükler I: Güvenilir Bir Metin Tesisi", *Osmanlı Araştırmaları*, sy. 27 (2006), s. 17-45.
- Erünsal, İsmail E., "Katalog", *DİA*, 2002, XXV, 24-28.
- Erünsal, İsmail E., "Kâtib-i Kütüb", *DİA*, 2002, XXV, 40-41.
- Erünsal, İsmail E., "Latifi Tezkiresi: Tenkitli Neşri ve Bu Neşrin Ortaya Koyduğu Bazı Meseleler", *Türklük Bilgisi Araştırmaları: Kaf Dağının Ötesine Varmak*, XXVII/2 (2003), s. 115-125.
- Erünsal, İsmail E., "Reddâde", *DİA*, 2007, XXXIV, 515.
- Erünsal, İsmail E., "Sahaf", *DİA*, 2008, XXXV, 504-510.
- Hayes, John H. – Carl R. Holladay, "Metin Tenkidi, Asıl Anlatımın İzini Sürmek", trc. Muhammed Ali Bağır, *Dini Araştırmalar*, XV/41 (2012), s. 217-226.
- Hatiboğlu, Mehmet S., "Kaynak Eserlerin Tahkikli Neşri ve Tercümelerine Duyulan İhtiyaç ve Bu Tür Çalışmaların Problemleri, Çözüm Önerileri", *Türkiye I. Dinî Yayınlar Kongresi, Tebliğler - Müzakereler, 31 Ekim - 02 Kasım 2003*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 39-48.
- Horata, Osman, "Klasik Edebiyatımıza Ait Metinlerin Neşrinde Karşılaşılan İmlâ ile İlgili Bazı Problemler", *I. Eski Türk Edebiyatı Kolloquumu*, Ankara: İLESAM, 1992, s. 17-18.
- İlaydın, Hikmet, "Metin Sağlamlığı Sorunu", *Türk Dili*, XXVI/250 (1972), s. 286-291.
- İnce, Adnan, "Tarihi Metinlerde Müstensih Tasarrufları", *Birinci Uluslararası Dünya Dili Türkçe Bilgi Şöleni (Sempozyumu) 20-21 Kasım 2008*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011, s. 25-39.
- İpşirli, Mehmet, "Sah", *DİA*, 2008, XXXV, 490-491.
- Kartal, Ahmet, "Kutbüddîn b. Muhammed İzniki (?/821 H) ve Râhatü'l-Kulûb (Mukaddime-i Kutbüddîn İsimli Eseri)", *Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 1 (1996), s. 137-161.
- Kavakcı, Yusuf Ziya, *İslâm Araştırmalarında Usûl*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1976.

- Kaya, İbrahim, “Gülistan Şerhi Neşrinde Esas Alınan Nüsha Müellif Nüshası Olabilir mi?”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, sy. 5 (2015), s. 69-87, doi:[10.9761/JASSS2857](https://doi.org/10.9761/JASSS2857).
- Kılıç, Atabey, “Aruz İmlâsı Üzerine Notlar”, *Turkish Studies*, III/6 (2008), s. 471-487, doi:[10.7827/TurkishStudies.472](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.472).
- Kılıç, Atabey, “Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler”, *1. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni (8-10 Ekim 2003)*, *Bildiriler*, ed. Ahmet Günşen, Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Yayınları, 2004, s. 331-345.
- Kılıç, Filiz, “Meşairü’ş-şu’ara ve Tenkitli Metni Oluştururken İzlenen Yöntem”, *Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 1 (1996), s. 23-42.
- Kıyçak, Özgür, “Metin Neşri ve Divançe-i Muhammed Hulûsü”, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, VII/17 (2019), s. 249-297, doi:[10.33692/avrasyad.590641](https://doi.org/10.33692/avrasyad.590641).
- Koç, Mustafa, “Osmanlı’da Tercüme ve Tenkitli Metin İlişkisi: Tokadi Mustafa Efendi’nin el-Kanun Fi’t-Tıbb Tercümesi Tahbizü’l-Mathun’u”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları XII, Metin Neşri: Problemler, Tespitler, Öneriler*, ed. Hatice Aynur v.dğr., İstanbul: Klasik Yayınları, 2017, s. 228-257.
- Köksal, M. Fatih, “Âşık Paşa’nın Semâ Risalesi Örneğinde Yazma Eserlerde Nüsha Farklarının Önem ve Değeri”, *Âşık Paşa ve Anadolu’da Türk Yazı Dilinin Oluşumu Sempozyumu -Bildiriler-*, 1-2 Kasım 2013, Kırşehir, haz. M. Fatih Köksal, Ankara: Kırşehir Valiliği, 2014, s. 303-324.
- Köksal, M. Fatih, “Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzî Mecmûası”, *Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi: Sempozyum Bildirileri (Nevşehir, 6-8 Mayıs 2010)*, ed. Filiz Kılıç, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 2016, s. 449-467.
- Köksal, M. Fatih, “İbni Kemâl Divânı’nın Neşri Üzerine Tespitler”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, sy. 23 (2008), s. 145-180.
- Köksal, M. Fatih, “Metin Neşrinde Aparat Birliğine Doğru: Öneriler”, *Journal of Turkish Studies (Sempozyum Prof. Dr. Günay Kut Onuruna, Metin Tespitinden Metinsel Eleştiriye)*, XLV (2016), s. 147-167.
- Köksal, M. Fatih, “Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespit ve Teklifler”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, sy. 3 (2009), s. 63-86.
- Köksal, M. Fatih, “Metin Neşrinin Ana Esasları”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, sy. 31 (2012), s. 179-209.
- Köksal, M. Fatih, “Metin Tamiri (Usul ve Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler)”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, sy. 1 (2008), s. 169-190.
- Köksal, M. Fatih, “Metin Tenkidi Usulü Açısından İbni Kemâl Divanı”, *Berçeste*, sy. 39 (2005), s. 9-14.

- Köksal, M. Fatih – Gıyasi Babaarslan, “Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Yapılan Divân Neşri Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları XII, Metin Neşri: Problemler, Tespitler, Öneriler*, ed. Hatice Aynur v.dğr., İstanbul: Klasik Yayınları, 2017, s. 44-63.
- Kut, Günay, “Metin Tesbitinde Birinci Aşama: ‘Vezin ve Anlam’”, *İlmî Araştırmalar*, sy. 8 (1999), s. 189-198.
- Maas, Paul, v.dğr., *Stemmatik: Tenkitli Metin Neşrinde Soy-ağacı Yaklaşımı*, trc. Murteza Bedir, İstanbul: Küre Yayınları, 2011.
- Mahir, Banu, “Minyatür”, *DİA*, 2005, XXX, 118-123.
- Mahir, Banu, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 2012.
- Mano, Eiji, “Bâbü-r-nâme’nin Tahkikli Neşrinde Nâşirin Tercihleri”, trc. Bihter Karaman Bayraktar – Abdullah Uğur, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları XII, Metin Neşri: Problemler, Tespitler, Öneriler*, ed. Hatice Aynur v.dğr., İstanbul: Klasik Yayınları, 2017, s. 462-471.
- Mengi, Mine, “Metin İncelemesi Aşamaları, Terimleri ve Bunlardan Biri: Metin Tahlili”, *II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni (10-12 Nisan 2006), Bildiriler*, haz. Mustafa Argunşah, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 2007, s. 759-767.
- Mengi, Mine, “Metin Şerhi, Metin Tahlili ve Metin Tenkidi Üzerine Görüşler”, *Dergâh*, sy. 93 (1997), s. 8-10.
- Mirzayev, Ataemi, “Fuzulî’nin ‘Hadikatü’s-Süeda’ Eserinin İlmî-Tenkîdî Metinleri Üzerine”, *Bilgi*, sy. 7 (1998), s. 235-238.
- Mooney, Linne v.dğr., “Stemmatic Analysis of Lydgate’s Kings of England: A Test Case for the Application of Software Developed for Evolutionary Biology to Manuscript Stemmatics”, *Revue d’histoire des textes*, XXXI (2003), s. 275-297, doi:[10.3406/rht.2003.1514](https://doi.org/10.3406/rht.2003.1514).
- O’Hara, Robert – Peter Robinson, “Computer-Assisted Methods of Stemmatic Analysis”, *Occasional Papers of the Canterbury Tales Project*, I (1993), s. 53-74.
- Okuyucu, Cihan, “‘Tenkitli Metin’ Çalışması ile İlgili Fikirlerim”, *İslâmî İlimlerde Metodoloji (Usûl) Mes’alesi 3*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2009, s. 442-445.
- Öntürk, Tolga, “Eski Türk Edebiyatı Sahasında Tenkitli Metin Usûlüne Göre Hazırlanmış Doktora Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türk Dili ve Edebiyatı Alanında Hazırlanan Doktora Tezlerinin Dünü-Bugünü*, ed. Zeki Taştan, İstanbul: Hiperyayın, 2019, s. 151-189.
- Özcan, Abdülkadir, “Cumhuriyet Döneminde Tenkitli Metin Neşri Çalışmaları ve Bazı Teklifler”, *Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Tarihçilik ve Tarih Yayıncılığı Sempozyumu, Bildiriler, 18-20 Mart 2010*, ed. Mehmet Öz, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2011, s. 117-124.
- Özçelik, Sadettin, “Sözlü Edebiyat Ürünü Yazmaların Edisyon Kritik Yöntemi ile Okunması: Dede Korkut Örneği”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, LXV/1 (2017), s. 91-104.

- Özen, Şükrü, “Metin Tenkidi’ Üzerine Bazı Tespitler ve Öneriler”, *İslâmî İlimlerde Metodoloji (Usûl) Mes’alesi 3*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2009, s. 446-470.
- Özyıldırım, Ali Emre, “Bir Metni Neşretmek”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları XII, Metin Neşri: Problemler, Tespitler, Öneriler*, ed. Hatice Aynur v.dğr., İstanbul: Klasik Yayınları, 2017, s. 16-25.
- Pehlivan, Gürol, “Müstensihin Edebî Eserin Yaratımındaki Rolü -Dede Korkut Kitabı Örneğinde-”, *Millî Folklor*, sy. 101 (2014), s. 101-112.
- Polat, Salahattin, “Çok Anlamlı, Çok Boyutlu ve Disiplinlerarası Bir Kavram: Metin Tenkidi”, *Hadis Tetkikleri Dergisi*, VI/1 (2008), s. 7-28.
- Polat, Salahattin, *Metin Tenkidi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2010.
- Polat, Salahattin, “Metin Tenkidi: Kavramsal Çerçevesi, Boyutları, Temel Problemleri, Kısa Tarihi, İslâmî İlimler İçin Önemi ve Va’dettikleri”, *İslâmî İlimlerde Metodoloji (Usûl) Mes’alesi 3*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2009, s. 299-375.
- Sarı, Mehmet, “Metin Neşrinde İhtisas ve İhtimam Noksanlığı: ‘Evrâk-ı Hazan’ Örneği”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, VI/7 (2019), s. 145-204.
- Tarlan, Ali Nihad, “Metin Tamiri”, *Edebiyat Meseleleri*, İstanbul: Ötügen Neşriyat, 1981, s. 205-226.
- Taş, Hakan, “Edebî Sanatların Metin Tamirine Katkısı”, *Bir Devr-i Kadîm Efendisi Prof. Dr. Tahir Üzgör’e Armağan*, ed. Üzeyir Aslan v.dğr., Ankara: Yayın Evi Yayınları, 2018, s. 620-639.
- Tatçı, Mustafa, “Yunus Emre’ye Ait Divanlar-Divan Neşirleri ve Metin Tamiri Mes’alesi”, *Millî Eğitim*, sy. 83 (1989), s. 60-71.
- Tokatlı, Ümit, “Arap Harfli Türk Metinlerinde Hemzeye Dair Notlar”, *Turkish Studies: Prof. Dr. İsmail Ünver Adına*, III/6 (2008), s. 601-611.
- Tulum, Mertol, “Elvan Çelebi’nin Menâkıbu’l-Kudsiyye Adlı Eserinin İkinci Baskısı Münasebetiyle”, *İlmî Araştırmalar*, sy. 2 (1996), s. 175-228.
- Tulum, Mertol, “Filolojik Çalışma ve Eski Metinlerin Neşri Üzerine Görüş ve Tenkitler”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, sy. 27 (1983), s. 1-8.
- Tulum, Mertol, “Osmanlı Nesrinin Dili”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları V, Nesrin İnşası: Düzyazıda Dil, Üslûp ve Türler*, ed. Hatice Aynur v.dğr., İstanbul: Turkuaz, 2010, s. 24-43.
- Tulum, Mertol, *Tarihî Metin Çalışmalarında Usul: Menâkıbu’l-Kudsiyye Üzerine Bir Deneme*, İstanbul: Deniz Kitabevi, 2000.
- Türkmen, Seyfullah, “Arap Harfli Yazının Yanlış Yorumlanmasıyla Standartlaşmış Kelimeler”, *Türkbilgi*, sy. 17 (2009), s. 146-157.
- Uluç, Tahir, “Kitâbu’t-Tevhîd’in Tahkikli Neşri ve Açıklamalı Tercümesi’ne Dair Bazı Mülâhazalar”, *Mütefekkir: Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, III/5 (2016), s. 9-52.

- Ünver, İsmail, "Arap Harfli Türkçe Metinlerin Çevirisinde Karşılaşılan Yanlışlar", *Turkish Studies*, III/6 (2008), s. 47-58, doi:[10.7827/TurkishStudies.450](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.450).
- Ünver, İsmail, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Turkish Studies*, III/6 (2008) s. 1-46, doi:[10.7827/TurkishStudies.450](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.450).
- Yazar, Sadık, "Klasik Türk Edebiyatında Aruz Etrafında Gelişen İmla Hususiyetleri", *Osmanlı Edebi Metinlerini Anlama Kılavuzu*, ed. Özer Şenödeyici, İstanbul: Kesit Yayınları, 2015, s. 277-300.
- Yazar, Sadık – Kaçar, Mücahit (ed.), *Teoriden Pratiğe Türk Edebiyatında Dilçi Çeviri*, İstanbul: Ketebe Yayınları, 2022.
- Yazıcı, Hüseyin, "Mukabele Kaydı", *DİA*, 2006, XXXI, 102-103.
- Yıldırım, Ali, "Metin Tenkidi ile İlgili Hususlar ve Kâmi Divânı Örneği", *Turkish Studies*, II/3 (2007), s. 624-637, doi:[10.7827/TurkishStudies.153](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.153).
- Yıldırım, Ali, "Tenkitli Bir Divana Dipnotlardan Bakmak: Hayretî Divanı Örneği", *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, V/2 (2015), s. 229-236, doi:[10.20322/lt.38832](https://doi.org/10.20322/lt.38832).
- Yılmaz, Okan Kadir (haz.), *İSAM Tahkikli Neşir Kılavuzu*, İstanbul: İSAM Yayınları, 2020.
- Yılmaz, Ozan, "Metin Te'sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, sy. 1 (2008), s. 255-280, doi:[10.15247/dev.36](https://doi.org/10.15247/dev.36).
- Yılmaz, Ziya, "Metin Tenkidi İçin Müzakere Notlarım", *İslâmî İlimlerde Metodoloji (Usûl) Mes'alesi 3*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2009, s. 513-515.
- Yusufova, Hatira, "Fuzulî'nin Türkçe Divan'ının Tenkitli Neşirlerinin Araştırılması Tarihinden", *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, V/3 (2013), s. 177-185.
- Zahidoğlu, Vahid Adil, "Dede Korkut Kitabı'nda Tipik Bir İstinsah Hatası Üzerine", *Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XV/2 (2015), s. 159-170, doi:[10.13062/tdid.2015215349](https://doi.org/10.13062/tdid.2015215349).

X. Dizin

Dizin girdilerinden kalın yazılanlar bu kılavuzun Lügatçe bölümünde açıklanan terimleri, parantez içerisinde yazılanlar öncesindekiyle aynı ya da benzer içerikteki terimleri göstermektedir.

- ansiklopedi maddelerine atf biçimi 83
aparat 19, 54-56, 59-61, 63-69, 87
arşiv belgelerine atf biçimi 83
atf (kaynak gösterme) 52, 75, 79, 85, 98
ayak (reddâde) 104
- Batı dillerinde yayınlara atf biçimi 82
besmele 87, 105, 126
beyaza çekmek (tebyiz) 102, 110
beyâzî (cönk, mecmua) 99
biyografi yazımı 21, 22, 128
- cilt 27, 31, 34, 75, 87, 98, 104, 114, 124
cönk (mecmua) 89, 99
- çeviri yazı (transkripsiyon) 12, 13, 15-17, 25, 34, 40-42, 68, 79, 89, 103, 130
çoban (reddâde) 104
çok yazarlı yayınlara atf biçimi 81
- demirbaş numarası 25, 84, 85
derkenar 32, 89, 94
diğer alfabelerdeki yayınlara atf biçimi 81
- dijital yayınlara atf biçimi 83, 84
dil içi çeviri 13, 25, 71-73, 90
dizin hazırlama 20, 85
- ebced (tarih düşürme) 38, 39, 109
edisyon kritik (*édition critique*, tenkitli neşir) 11, 13, 19, 113
eser adları [dizin] 75, 77
eşdeğer 66, 90
- ferağ kaydı 22, 26, 32, 91
fevâit 91, 114, 115; ~ kaydı 32, 91
fihrist 26, 92
filigran 31, 34, 92
- garip (reddâde) 104
güncel Türkiye Türkçesi bk. imla
- hamdele 26, 87, 93, 105
hâmiş (haşiye) 94
haşiye 23, 26, 77, 84, 89, 94
hâtîme 22, 26, 33, 46, 95
hattât (müstensih) 96
hibe kaydı (vakıf kaydı) 32, 114

- icâzet kaydı 27, 32, 95
iki yazarlı yayınlara atf biçimi 80
ikhtibas 20, 23, 38, 39, 53, 77, 85
imla 34, 40; güncel Türkiye Türkçesi ~sı 39, 40, 42, 43, 45-47, 53, 55, 58-60, 63, 64, 69, 76, 90, 109, 110; klasik Osmanlı Türkçesi ~sı 16, 36-38, 41-58, 60, 63, 64, 67, 69, 73, 78, 90
intikal kaydı 27, 32, 124
istinsah 26, 28, 30-33, 54, 59, 91, 96, 101, 103-105, 125; ~ kaydı 26, 27, 32, 91, 96, 104
istishap kaydı (temellük kaydı) 27, 32, 112
iştirâ kaydı 27, 32, 108
kâğıt 27, 31, 97, 104, 114, 126
karalama (müsvedde) 102
kâtip (müstensih) 96
kayıt (kuyûdât) 27, 29, 32-34, 95-97, 101, 102, 108, 110-112, 114, 115, 124, 125, 128
kaynak gösterme 79
kaynakça 25, 79
ketebe kaydı (ferâğ kaydı) 32, 91
kıraat kaydı 97
kişi adları [dizin] 75, 77
kitap içinde neşredilen yayınlara atf biçimi 82
klasik Osmanlı Türkçesi bk. imla
kol 98; alt ~ 98; ~başı 34, 59, 98, 112; alt ~başı 98
koleksiyon 28, 84, 85
köşebent 87
kurum adları [dizin] 75, 77
kuyûdât bk. kayıt
külliyyat (mecmua) 98, 99
künye 15, 79, 98
lakap 99
mahlas 99
makalelere atf biçimi 82
matlap 32
mecmua 25, 29, 89, 98, 99, 115
metin 11, 13-15, 17, 19-21, 23, 25, 27, 29, 30, 34-37, 47, 54, 59, 65-68, 71, 76, 77, 81, 84, 90, 99, 105, 112, 113, 128, 130; ~ tamiri 13, 20, 25, 27, 55, 65-68, 77, 99; ~ tenkidi 13, 54, 99, 105, 112, 113; tenkitli ~ 35
mıklep 87
minhûvât 113
minyatür 27, 31, 34, 100, 108
mukabele 58, 105; ~kayıd 27, 32, 101
mukaddime 33, 101
murâkıp (reddâde) 104
müellif 14, 19, 21, 23, 25, 29-31, 58, 59, 79, 84, 91, 95, 99-101, 103, 105, 111, 115
mühür 124, 126
mürekkep 27, 31, 67, 101, 126
müstensih 55, 91, 96, 99, 101, 110, 115
müsvedde 101, 102, 110
müş'ir (reddâde) 104
müş'ire (reddâde) 104
müşâhide (reddâde) 104
mütalaa kaydı 27, 32, 102, 114
nâsîh (müstensih) 96
nâşir 20-23, 26, 29, 30, 48, 65-68
nesil 33, 34, 98, 103
nessâh (müstensih) 96
neşir 11, 16, 17, 19, 25, 103, 113, 130; tenkitli ~ 11-22, 25, 29-31, 33-35, 38, 54, 55, 61, 63, 64, 67, 71, 75, 85, 87, 113, 128, 130
nisbe 103
notlandırma 75
nüsha 14, 16, 19, 22, 25, 27-31, 33-36, 54-56, 59, 61, 66, 68, 77, 98, 101-103, 113, 124-126; ~ farkı 19, 27, 29, 30, 34, 54-56, 66, 77, 103, 113; ~ seçimi 25, 29, 34; ~şeceresi 19, 29, 31-34, 55, 103; ~ tavsifi 16, 19, 25-27, 29, 66, 103; ~ tespiti

- 13, 16, 19, 20, 22, 25, 27, 31; ~ şeceresi 13; alt nesil ~ 33, 34, 103; matbu ~ 19, 83, 98, 128; müellif hattı ~ 25, 29-31, 101, 103; temsilci ~ 19, 34, 112; üst nesil ~ 33, 34, 98, 103
- Osmanlı Türkçesi neşirlere atf biçimi 81
- pâyende (reddâde) 104
- râbıta (reddâde) 104
- rakabe (reddâde) 104
- rakib (reddâde) 104
- reddâde 104, 126
- rumuz 27-29, 105
- rûçhaniyet 105
- sadeleştirme 103, 105
- sah kaydı 27, 29, 110
- salbek 87
- salvele 26, 87, 105
- semâ kaydı 27, 32, 97
- serlevha 107, 124
- sertap 87
- şığır dili (cönk, mecmua) 99
- şecere oluşturma 19, 29, 32, 33
- şemse 87, 108
- serh 23, 26, 29, 77, 84, 94
- tahkik (tenkitli neşir) 13
- ta'kibe (reddâde) 104
- tarih düşürme 109
- tashiğ 22, 29, 101, 105
- tebyiz 25, 30, 101, 105, 110
- tek yazarlı yayınlara atf biçimi 80
- telif 14, 15, 22, 23, 26, 29, 32, 48, 58, 77, 91, 94, 101, 104, 106, 111, 128; ~ kaydı 26, 91, 111
- temellük kaydı 27, 112, 114, 115
- temize çekmek (tebyiz) 110
- temmet kaydı (ferağ kaydı) 91
- tenkitli metin bk. metin
- tenkitli neşir bk. neşir
- tercüme 23, 26, 49, 84, 111; ~ kaydı (telif kaydı) 111; ~ ve neşir bir arada yayınlara atf biçimi 82; ~ yayınlara atf biçimi 82
- tezhip 27, 31, 34, 107, 108, 113
- tezlere atf biçimi 84
- transkripsiyon bk. çeviri yazı
- vakıf kaydı 27, 32, 114, 115
- varak 25, 27, 56, 71, 84, 85, 104, 113, 114
- varyant 25, 54-59, 61, 63-65, 67, 68, 103, 105, 114; ~ tercihi 19, 55-59, 61-67, 105
- verrâk (müstensih) 96
- versiyon 14, 30, 55, 79, 114
- vikaye 26, 114, 115, 124
- yazma (nüsha) 11, 13, 16, 19, 22, 27, 84, 87, 89, 91, 93, 95, 98, 99, 101-108, 110, 112-115, 128
- yazma eserlere atf biçimi 84
- yer adları [dizin] 75, 77
- zahriye 29, 101, 115
- zencirek 87

İSAM YAYINLARI

BAŞVURU ESERLERİ DİZİSİ

1. Ömer Faruk Bahadır, Asiye Kaktırman Yıldız, Kenan Yıldız, Müslüm İstekli, Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı Kataloğu, 2006
2. Bilgin Aydın, İlhami Yurdakul, İsmail Kurt, *Bâb-ı Meşihat Şeyhülislamlık Arşivi Defter Kataloğu*, 2006
3. İsmail E. Erünsal, Fatih Çardaklı, Mustafa B. Ülker, *İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu I (1953-2000)*, 2008
4. İsmail E. Erünsal, Fatih Çardaklı, Mustafa B. Ülker, *İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu II (2001-2007)*, 2008
5. Osman - Fatma Durgut, *Haremeyn Fotoğrafları*, 2008
6. Bekir Topaloğlu-İlyas Çelebi, *Kelâm Terimleri Sözlüğü*, 2010; (göz.geç. 8. bs. 2022)
7. *İstanbul Kadı Sicilleri-1 Üsküdar Mahkemesi 1 Numaralı Sicil (H. 919-927/M. 1513-1521)*, 2010
8. *İstanbul Kadı Sicilleri-2 Üsküdar Mahkemesi 2 Numaralı Sicil (H. 924-927/M. 1518-1521)*, 2010
9. *İstanbul Kadı Sicilleri-3 Üsküdar Mahkemesi 5 Numaralı Sicil (H. 930-936/M. 1524-1530)*, 2010
10. *İstanbul Kadı Sicilleri-4 Üsküdar Mahkemesi 9 Numaralı Sicil (H. 940-942/M. 1534-1536)*, 2010
11. *İstanbul Kadı Sicilleri-5 Üsküdar Mahkemesi 14 Numaralı Sicil (H. 953-955/M. 1546-1549)*, 2010
12. *İstanbul Kadı Sicilleri-6 Üsküdar Mahkemesi 17 Numaralı Sicil (H. 956-963/M. 1549-1556)*, 2010
13. *İstanbul Kadı Sicilleri-7 Üsküdar Mahkemesi 26 Numaralı Sicil (H. 970-971/M. 1562-1563)*, 2010
14. *İstanbul Kadı Sicilleri-8 Üsküdar Mahkemesi 51 Numaralı Sicil (H. 987-988/M. 1579-1580)*, 2010
15. *İstanbul Kadı Sicilleri-9 Üsküdar Mahkemesi 56 Numaralı Sicil (H. 990-991/M. 1582 - 1583)*, 2010
16. *İstanbul Kadı Sicilleri-10 Üsküdar Mahkemesi 84 Numaralı Sicil (H. 999-1000/M. 1590-1591)*, 2010
17. *İstanbul Kadı Sicilleri-11 Balat Mahkemesi 2 Numaralı Sicil (H. 970-971/M. 1563)*, 2011
18. *İstanbul Kadı Sicilleri-12 Rumeli Sadâreti Mahkemesi 21 Numaralı Sicil (H. 1002-1003/M. 1594-1595)*, 2011
19. *İstanbul Kadı Sicilleri-13 İstanbul Mahkemesi 3 Numaralı Sicil (H. 1027/M. 1618)*, 2010
20. *İstanbul Kadı Sicilleri-14 Rumeli Sadâreti Mahkemesi 56 Numaralı Sicil (H. 1042-1043/M. 1633)*, 2011
21. *İstanbul Kadı Sicilleri-15 Rumeli Sadâreti Mahkemesi 80 Numaralı Sicil (H. 1057-1059/M. 1647-1649)*, 2011
22. *İstanbul Kadı Sicilleri-16 İstanbul Mahkemesi 12 Numaralı Sicil (H. 1073-1074/M. 1663-1664)*, 2010
23. *İstanbul Kadı Sicilleri-17 Bâb Mahkemesi 3 Numaralı Sicil (H. 1077/M. 1666-1667)*, 2011
24. *İstanbul Kadı Sicilleri-18 İstanbul Mahkemesi 18 Numaralı Sicil (H. 1086-1087/M. 1675-1676)*, 2010
25. *İstanbul Kadı Sicilleri-19 Bâb Mahkemesi 46 Numaralı Sicil (H. 1096-1097/M. 1685-1686)*, 2011
26. *İstanbul Kadı Sicilleri-20 Bâb Mahkemesi 54 Numaralı Sicil (H. 1102/M. 1691)*, 2011
27. *İstanbul Kadı Sicilleri-21 İstanbul Mahkemesi 24 Numaralı Sicil (H. 1138-1151/M. 1726-1738)*, 2010
28. *İstanbul Kadı Sicilleri-22 Eyüp Mahkemesi 3 Numaralı Sicil (H. 993-995/M. 1585-1587)*, 2011
29. *İstanbul Kadı Sicilleri-23 Hasköy Mahkemesi 5 Numaralı Sicil (H. 1020-1053/M. 1612-1643)*, 2011
30. *İstanbul Kadı Sicilleri-24 Eyüp Mahkemesi 19 Numaralı Sicil (H. 1028-1030/M. 1619-1620)*, 2011
31. *İstanbul Kadı Sicilleri-25 Eyüp Mahkemesi 37 Numaralı Sicil (H. 1047/M. 1637-1638)*, 2011
32. *İstanbul Kadı Sicilleri-26 Eyüp Mahkemesi 49 Numaralı Sicil (H. 1054/M. 1644)*, 2011
33. *İstanbul Kadı Sicilleri-27 Eyüp Mahkemesi 61 Numaralı Sicil (H. 1065-1066/M. 1655)*, 2011
34. *İstanbul Kadı Sicilleri-28 Eyüp Mahkemesi 74 Numaralı Sicil (H. 1072-1073/M. 1661-1662)*, 2011
35. *İstanbul Kadı Sicilleri-29 Eyüp Mahkemesi 82 Numaralı Sicil (H. 1081/M. 1670-71)*, 2011
36. *İstanbul Kadı Sicilleri-30 Hasköy Mahkemesi 10 Numaralı Sicil (H. 1085-1090/M. 1674-1679)*, 2011
37. *İstanbul Kadı Sicilleri-31 Eyüp Mahkemesi 90 Numaralı Sicil (H. 1090-1091/M. 1679-1680)*, 2011
38. *İstanbul Kadı Sicilleri-32 Galata Mahkemesi 5 Numaralı Sicil (H. 983-984/M. 1575-1576)*, 2011
39. *İstanbul Kadı Sicilleri-33 Galata Mahkemesi 7 Numaralı Sicil (H. 985-986/M. 1577-1578)*, 2011
40. *İstanbul Kadı Sicilleri-34 Galata Mahkemesi 15 Numaralı Sicil (H. 981-1000/M. 1573-1591)*, 2012
41. *İstanbul Kadı Sicilleri-35 Galata Mahkemesi 20 Numaralı Sicil (H. 1005-1007/M. 1596-1599)*, 2012
42. *İstanbul Kadı Sicilleri-36 Galata Mahkemesi 32 Numaralı Sicil (H. 1015-1016/M. 1606-1607)*, 2012
43. *İstanbul Kadı Sicilleri-37 Galata Mahkemesi 37 Numaralı Sicil (H. 1022-1024/M. 1613-1615)*, 2012
44. *İstanbul Kadı Sicilleri-38 Galata Mahkemesi 46 Numaralı Sicil (H. 1024 - 1029/M. 1615-1620)*, 2012
45. *İstanbul Kadı Sicilleri-39 Galata Mahkemesi 65 Numaralı Sicil (H. 1051-1053/M. 1641-1644)*, 2012
46. *İstanbul Kadı Sicilleri-40 Galata Mahkemesi 90 Numaralı Sicil (H. 1073-1074/M. 1663)*, 2012
47. İ. Erünsal, M.B. Ülker, F. Çardaklı, *İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu (1953-2010)*, 2012
48. Bilgin Aydın, İlhami Yurdakul, Ayhan Işık, İsmail Kurt, Esra Yıldız, *İstanbul Şer'iyye Sicilleri Vakfiyeler Kataloğu*, 2015
49. İsmail E. Erünsal, Mustafa Birol Ülker, Esra Karayel Muhacir, *İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu (1953-2015)*, 2017
50. İSAM Tahkikîli Neşir Kılavuzu (haz. O. Kadir Yılmaz), 2018; 2020
51. *Temel İslam Ansiklopedisi* (ed. Tuncay Başoğlu), I-VIII, 2019; 2020
52. *Temel İslam Ansiklopedisi Arapça Fasikül* (koordinatör: Adem Yiğın, Proje Yönetici: Abdullah Hikmet Atan, Cemal Abdullah Aydın, Tuncay Başoğlu, Adem Yiğın), 2022
53. *Tenkitli Neşir Kılavuzu (Osmanlı Türkçesi Metinleri İçin)* (haz. Berat Açı, Sadık Yazar, Kadir Turgut, Özgür Kavak), 2022